Albertus magnus de ſecretis mulierum cum commē to. Nouiſſime: īfini tis pene errori bus emen datus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Expoſitio ſuper Henricum de Saxonia de ſecretis mulierum incipit Fœliciter.

AD LVCIDIOrem notitiam ſequenti um habendam: ui delicet de ſecretis mulierum: aliqua pãmbula ſunt præ notanda. Primo queritur quod ſint ſubiectũ. Tertio: quis titulus: & cui parti phyloſophiæ ſupponatur. De primo ſciendũ: qđ non ſunt plures cauſæ aſſignandæ alicuius ſcientiæ propriæ loquendo quá duæ ſcilicet cauſam efficiens: & finalis. Quod autem nulla ſcentia habeat cauſam materialem uel formalem probatur ſic. nullum accidens habet cauſam materialem: ſed omnis ſcientia eſt accidens: ergo & cætera diſcurſus eſt bonus in celarẽt: & maior patet ſecũdo metaphy. ubi dicitur: qđ nullũ accidens cõponitur ex partibus alterius & alterius ratiõis & minor ꝓbaẗ ſecũdo de anima: ubi dicitur: quod ſciẽtia eſt inaĩa: ſicut accidens in ſubiecto. Ex hoc ſequitur correlarie: qđ ſcientia eſt accidẽs qa ſecundũ Ariſtotelẽ: nulla ſubſtantia eſt in ſubiecto. Quid etiam non habeat cauſam formalem probatur ſic: illud quod nõ cõponitur ex partibus alterius & alterius rationis nõ habet cauſam formalem: ſcientia eſt huiuſmodi ergo & cætera. Verum tamẽ ad ſaluandos antiquos poſſumus dicere ĩproprie ſiue methaphorice: quod ſciẽtia habeat cauſaꝫ materialẽ: uocãdo illud materiã: quod ſcitur per ſcientiam: uel illud circa qđ uerſatur ſcientia: ſcilicet obiectũ ſcientiæ: ſicut oculo eſt materia uiſio: qđ ſatis miſere ſonat: & ſic forte intellexerunt antiqui. Eodem modo poſſumus dicere de cauſa formali: intelligendo per ipſam debitum modum uel ordinem alicuius ſcientiæ: & iſte modus: uel ordo ſcientiæ non diſtinguitur ab ipſa ſcientia exquo patet improprietas antiquorum. Cauſa autem efficiens dicitur fuiſſe dominus Albertus qui compoſuit præſentem tractatum. Quod tamen proprie loquendo nõ eſt uerum probatur: id quod non eſt: non eſt cauſa efficiens ſcientiæ nunc exiſtentis: ſed dominus Albertus non eſt: quia iam duduꝫ eſt corruptus: ergo & cætera. ſed improprie loquẽdo dicimus: ꝙ dominus Albertus eſt cauſa efficiens huius ſcientiæ: propterea quia ordinauit nobis unum librum: de quo alii libri ſunt ſcripti hoſqꝫ preſentes qui libri uenerunt ad notitiam noſtram. Ex illo infero correlarie ꝙ plures poſſunt eſſe cauſæ efficientes unius ſcientiæ: ex quo poſſunt informare aliquem iſta ſcientia.

Et etiam liber poteſt eſſe cauſa efficiens: quia aliquis poteſt ſtudere intus unam concluſionem: uel

duas ex libro. Cauſa uero finalis eſt duplex: finis intra & finis extra: finis intra eſt agnitio eorũ: quæ docentur in hoc libro: finis extra ẽ ut cognito hoc libro: habeamus facilem acceſſum ad alios libros naturales. De ſubiecto autem ſciendum: ꝙ fatuum eſt querere quid ſit ſubiectum alicuius ſcientiæ ſine diſtinctione: propter quod ſciendũ: ꝙ ſubiectum capiť tripliciter. Vno modo pro ſubiecto exiſtentiæ: & ſic dicitur ꝙ anima eſt ſubiectum cuiuſlibet ſcientiæ: quia omnis ſcientia eſt in anima ſicut dictum eſt. Alio modo capitur ſubiectũ pro ſubiecto propoſitionis: & ſic dicitur: ꝙ multa ſũt ſubiecta iſtius ſcientiæ: nam multæ ſunt ꝓpoſitiones ĩ hac ſcientia. Tertio modo dicitur ſubiectũ attributionis: hoc eſt unus terminus cõmunis: qui poteſt predicari de pluribus: uel de omnibꝰ: quæ docentur in illa ſcientia: & ſic dico: ꝙ ſubiectum iſtius ſcientiæ dicitur eſſe femella cũ ſuis ſecretis: uel alio modo ſecretum generantium & generabilium. Cui patri phyloſophiæ ſupponatur: dicendum: ꝙ naturali quis libri titulus eius.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Tractatus Henrici de ſaxonia: Alberti magni diſcipuli: d̃ ſecretis mľie rũ: quẽ ab Alberto excerpſit fœliciter ĩcipit.

Capitulum primum.

DILECTO ſibi ĩ chriſto ſocio ioãni: Hẽricꝰ d̃ ſaxonia uere ſapiẽtiæ: & uitæ p̃lentis in chriſto Ieſu ĩcremẽta cõtinua: cũ ur̃a fauorabilis: atq; gratuita ſocietas me rogaret, ut q̃dã uobis d̃ his: q̃ ſũt apd̃ mulieꝝ naturã: & cõditiõis occulta & ſecreta mãifeſtarẽ: uiſa petitione: nulla pigritia a cõpilatione breuis ac cõpendioſi tractatuli de ĩpetrata materia me retraxit Sed puſilla & iuuenalis mens mea ſecundum poſſibilitatem & temporis oportunitatem licet ad aliena retrahitur: tamen cupiẽs appetitui ſatiſfacer̃ hãc præſentem epiſtolam in qua plura inuenientur de impetratis locis ſtilo phyloſophico & ĩ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

parte medicinali:pro ut meliꝰ
uidetur competere:nunc aſcri-
bo. Rogans ueſtræ meliſluæ
conſcietiæ cōſtantiā:ut in hoc
ope ac negotio cōſtans ſitis:&
celans:ne alicui puerorū tā eta
te q̄ moribꝰ dēudatio ad p̄ſen-
tia3 ueniat:uobis plura de his
& de aliis permittens tempore
ſuccedente:ꝑut methodus īſu
dauerit:domino concedente.

¶Diuiditur iſte liber pria diuiſio-
ne in quattuor tractatus. In primo
determinat de formatione embrio
nis:& de influētiis planetarū: In ſe-
cūdo ptractat de ptu ipſius fetus &
cū hoc quædā accidētia:ſiue ꝓprie
tates ſpeciales circa fœtꝰ exitū ꝑue
nientes. In tertio oſtendit ſigna con
ceptionis & impedimenta eiuſdē:&
cu3 hoc ſigna uirginitatis:caſtitatis:
& corruptionis. In quarto & ultīo
tractatu declarat naturā ſpermatis:
& quid ſit ſperma. Secunda ibi: nūc
autem. Tertia ibi: finito uero ſermo
ne. Quarta ibi: anteq̄ uero finem.

Primus titulus iterum diuiditur
in quinq; capitula. In prīo ponit par
tē ꝓhemialē. In ſecundo ponit quæ
dā pambula ad intentū ualentia. In
tertio ptractat generationē embrio
nis in matrice. In quarto formatio
nē eius oſtendit in utero materno.
In quīto declarat quædam omiſſa:
ut magis lucide poſſit oſtendere:ꝙ
ī matrice mulieꝝ plures fœtus poſ
ſūt generari. Secunda ibi: ſicut ſcribi
tur. Tertia ibi: poſtq̄ autē. Quarta
ibi: iſtis uiſis. Quinta ibi: ē aūt &c.
Primū etiam capitulum diuiditur ī
quinq; partes. In prima dirigit ſalu
tationē. Secundo narrationē petitio
nis eius. Tertio oñdit quam petitio
nē uoluit adimplere. Quarto oſten
dit:ꝙ ip̄a3 potuiſſet merito negaſſe:
Quinto dirigit petitionem. Partes
patebunt:& legantur ſimul propter
breuitatē. unde ſententia ſua eſt iſta
ꝙ ip̄e intendit: exquo ipſe fuerat ro
gatus: ut cōponeret unū tractatū de
ſecretis mulierum ipſe Albertus re
ſcribit ſocio ſuo unam miſſulā: quæ
miſſula hic in principio ponitur an
teq̄ uerus textus inchoetur. Et bre
uiter iſta eſt ſententia: ꝙ ipſe man-
dat ſocio ſuo amicabilem ſalutatio
nem:& continua incrementa huius
p̄ſentis uitæ docet eſſe & ibi. Cū ue
ſtra &cæ. uoluit ſic dicere. Exquo
ueſtra uenerabilis ſocietas ſupplica-
uit:ꝙ nobis aliqua ſcriberem de ſe-
cretis mulierū: tūc uiſa petitione ue
ſtra: nulla tarditas me detinuit. nam
cōpoſui de hoc unū breuē tractatū.
Sed puſilla &c. Hic apponit quare
ſi placuiſſet potuiſſet denegare peti
tionē ipſius: nā illo tpe fuerat īpedi
tus arduis negotiis: non tñ pp hoc
rē uere uoluit ſupplicationi eius. ut
ad ſuam inſtātiā iſtū librum ederet.
Et ē ſnīa:ꝙ ipſe rogat ipſum inſtan-
ter: ut nō debeat reuelare alicui pue

ro tá ætate q̃ etiá moribꝰ húc libꝝ.

Circa primam partem notandū:
quod dicit apud mulierum natu
ram : ꝙ ipſa femella deficit in calo
re propterea patitur hoc ſecretum
.ſ. fluxum menſtruorum. Cuius cau
ſa eſt: quia ratiõe frigiditatis nõ põt
eſſe ſufficiens digeſtio: uel decoctio
materiæ: & ideo relinquitur ibi ali
quid ſuperfluū: qđ qdē indigeſtū ē:
túc natura ſagax ordinauit debito
tpe ei tráſitū: ut a corpe fœminæ ex
pelleret: ne pp hoc pateretur graua
men & infirmitates. Scđo notádū:
qđ dicit in lr̃a iuuenilis mea mēs &
puſilla: de hoc deuitat arrogátiá: oñ
dédo ſuá hūilitatē: ut patet intuēti.

Præterea notádum: qđ dicit pue
ro &c. ꝙ duplex eſt puer. ſ. ætate &
moribus. ſ. qui inepte uiuit. Vnde
dominus Alber. rogat ſociū ſuū: ꝙ
nulli horū debet notitia iſta tradi
in hoc libro data: non primo puero
. ſ. ætate. quia nõ intelligeret. & ſi ali
quid intelligeret: forſan male perci
peret. Non etiá ſecūdo puero. ſ. mo
ribus. qa hæc doctrina non ualet ea
utēti iepte: & male uiuēti ĩ moribꝰ.

Capitulum ſecundum.

Sicut ſcribit ſecundo
de generatiõe & cor
ruptione: generatio
animalium eſt ſempiterna: &
ideo in circuitu. Cám aūt ſem
piternitatis in gñatione aíaliuꝫ
ſuppræmā dat philoſophus ſe
cundo de ala dicēs: ꝙ naturaliſ
ſimū operū eſt: unū qdꝙ ſibi ſi
mile gñare: quæ cū diuío & im
mortali deo pticipat: ꝙ omnia
appetunt: ꝙ idē qdē pmaneat:
nõ idē in numero: ſed idē in ſpe
cie: pp qđ dicit cõmentator pri
mo de anima: ꝙ ſollicitudo di
uina: cū nõ potuit ipſuꝫ facere
pmanere idē ſcđm numerū mi
ſerta eſt ei: dádo uirtuteꝫ: q̃ po
tuit pmáere in ſpecie. & ſubdit
in hoc. n. nõ ē dubiū: qa meliꝰ
eſt hr̃e hác uirtuté q̃ non hr̃e.

Hoc eſt capitulum ſecundum
huius tractatus & continuatur ſi
cut primus. Poſtquam expediuit ſe
auctor de quibuſdaꝫ poſitis in pro
hemio iſtius libri. Hic ponit quæ
dam præambula ad ſuum propoſi
tum ualentia. & ſunt duo. ſecundū
ibi: ideoꝙ &c. Vnde primo inten
dit ponere concluſionem primam
huius libri & eſt iſta. Generatio ani
malium eſt ſempiterna: ꝓbatur ex
littera ſic: illud eſt ſempiternū: qđ
participiat eſſe diuino: & immorta
li: ſeu quod ĩ eſſe perpetuo cõſerua
tur: prout ſibi conuenit: generatio
animalium eſt huiuſmodi: ergo &c.
maior patet ex eo: ꝙ omne diuinū
eſt perpetuum: ut patet ſecūdo me
tha. quia eſt in uariabile & immuta
bile ſecundum philoſophum & cõ

mentatorē ibidē:minor patet ex di
ctis Ariſt.i ſecūdo de aīa:quem au
tor allegat in littera:ut patet in tex
tu.Circa litterā:primo notandū: ꝙ
dicit,naturaliſſimū opeꝝ eſt.Poſſet
aliquis dicere cōtra.maſculus gene
rat femellā:& mulier maſculū:ergo
iſta littera eſt falſa: cōſequētia patet
& aſſumptum ex experientia. Re
ſpondetur: maſculum & fœminam
eſſe idem:eſt dupliciter:uel eiuſdē
naturæ ſpecificæ : & eē uitæ:& ſic ē
uerū.Alio modo ſecundum diſpo
ſitiones corporales:quātum ad mē
bra principalia corporis . & ſic non
eſt uerū:qđ patet intuenti.Sed con
tra hoc arguitur ſecundū Auicē.qđ
membra principalia ſunt cor & ce
rebꝝ:& illa habent idem:igitur ſo
lutio:nulla.Reſpondetur ꝙ mēbra
principalia duplicia ſunt : quædam
ſunt principalia uitæ : q̄ faciunt ad
eſſe uitæ.Alia ſunt q̄tum ad actum
generādi: quæ faciunt ad eſſe ſpeci
ficum cōſeruandū:ut mēbra genita
lia.Ad propoſitum dico : ꝙ mulier
& uir habent bene membra ſimilia
quātū adeſſe uitæ ſed non quātum
ad actū generandi.Vnde ſecundū
medicos licet fœmina non habeat
membra diſpoſita ab extra: puta ge
nitalia.habet tamē ad intra teſticu
los affixos matrici uerſus dorſum
& ſpermatis uas tanq̄ uiri: & diſcur
rit ſemen ab ipſis propter delecta
tionem:ſicut ſaliua ab ore famelici.
Item eſt notandū ꝙ ad generationē
plura requiruntur . Primo mas &
fœmina . & ideo natura ordinauit
ita:ꝙ mas ſit naturæ ſiccæ & calidæ:
& fœmina frigidæ & hūidæ ꝓpor
tionaliter intelligendo. Secūdo req
ritur ad generationē:ꝙ habeāt mē
bra genitalia: ſicut mēbrum uiri:&
membrū mulieris.Tertio requirit:
ꝙ ſint debite diſpoſita.ſ. ꝙ uirga ui
rilis non ſit nimis breuis:nec nimis
longa:& ꝙ aliquod membrum ap
poſitum ſit bene diſpoſitum. Iux
ta quod notandum : ꝙ tria ſunt in
coitu.appetitus ex cogitatione fan
taſtica:& ex ſpiritu & humore:appe
titus ab epate & a corde ē cōſequēs
& a cerebro: quia quando talis mo
tus fit in coitu:tūc omnia membra
corporis calefiunt per coitum:& ca
lore eriguntur : & humor : qui eſt
in cerebro p uenas attrahitur:& ad
teſticulos mittitur:& p uirilē uirgā
eiicit.nā ut dicit Ipocras: quæcūq;
uenæ quæ poſt aures dicunt exten
ſæ:diminutæ ꝓcedunt:generare nō
poſſunt:nam ſi aliquid dimiſerint
uel eiecerint in coitu:non eſt ſemen
ſed aqueus humor . & ideo de illo
nullus cōceptus fieri poteſt. & hoc
etiam accidit illis : qui ultra modū
actum luxurie ſolēt exercere : ꝙ nō
emittunt ſemen:ſed humorē aquo
ſum:& aliquando ſaniē:quod mul
tum periculoſum eſt.

¶ Cauſa ē:quia iſta animalia:
& præcipue hoīes:ſecundū nu
merū non dicant permanere:
ſcribit in tertio de generatione

& corruptione: quorũ incorruptibilis eſt ſubſtãtia mota manifeſtũ: quoniã & numero eadem non erũt: motus enim ſequet illud: quod mouet: quorũ aũt nõ: ſed corruptibilis: ſpecie non aũt numero reiterari: ſubſtantia aũt hominis ſecũdum principia idiuidue accepta corruptibilis eſt: cum ſecundum ſenſum ſubiaceat.

¶Hic adducit cauſam cuiuſdã ſuperius dicti: qa dictũ erat: ꝙ indiuidua non poſſunt pmanere ſecundũ eſſe eorũ indiuiduale: & materiale: de hoc reddit cauſam: & patet in littera: & poteſt formari ratio per conclusionem prius poſitam ex littera. Cuiuſcunq; ſubſtantia eſt corruptibilis il'ius generatio eſt eterna: ſed ſubſtantia aialis ſiue hoīs eſt corruptibilis: ergo &c. de iſta rõne ſic pcedit primo põit maiorẽ: deĩde minorẽ ibi: ſubſtantia enĩ hoīs. Sed diceret aliquis ſi littera eſſet uera ſequeretur: ꝙ deus nõ eẽt oīpotẽs: qđ eſt falſum. quod probatur: nã deus nõ poteſt hoiem eternaliter cõſeruare: ergo aliquid eſt: quod deus nõ põt facere: ergo nõ ẽ oīpotẽs. Reſpõdetur: qđ deus eſt oīpotẽs rõne poſſibiliũ & non ĩpoſſibiliũ uel illorum quæ ĩplicant cõtradictionẽ. Itẽ diceret aliquis: auctor dicit in littera ꝙ generatio ſit ſempiterna: cõtra oẽ id qđ incipit eſſe non eſt ſempiternũ: ſed generatio incipit eſſe: ergo &cæ. maior patet uirtute iſtius termini incipit: minor patet: quia adã fuit prius hõ. Reſpõdetur phiſice loquendo negãdo minorẽ: de Adã dicit Auerroys: & bñ concedit: quot Adã fuit hõ: de quo adhuc habetur memoria apud oẽs. ſed nõ cõcedit ipſum primũ hoiem. Itẽ nota: ꝙ dicit ĩ littera: quod ĩpoſſibile ſit eũdẽ hoiem generari ſub identitate generali. Cõtra ſecundum ptolo. & Platidẽ hõ numero poteſt regenerari: ergo hoc eſt falſũ: cõſequẽtia tenet. aſſũptũ patet per eos unde dicũt: qđ poſt magnũ annum: uidelicet poſt 39000. annorum redeunt: & regenerantur: & dicunt ꝙ infinities ſumus regenerati. Et ipſi reſpondẽt ibidem argumentum: quod poſſet fieri contra ipſos: quia aliquis diceret quare hæc neſcimus: dicunt: ꝙ fantaſia noſtra & memoria illarũ ẽ corrupta: ideo nõ poſſumus recordari. ſed breuiter iſta opinio non ſuſtinetur: intelligendo illam ſicut ſonat. quia eſt contra fidem & contra dicta Ariſtoteles. Sed tamen poſſumus ſaltare dictum ipſorũ per talẽ modũ: ꝙ iſte ſit annus completus. puta quãdo ẽ facta reuolutio octauæ ſperæ quæ per. 100. annos mouet uno gradu: tũc. n. aīalia multũ his ſimilia operationibus: & diſpoſitionibus redibunt: & hoc bene cõceditur: quia non eſt contra fidem ſi mundus ita diu ſtabit.

¶ Ideo generatio hominibus eſt perfectiſſima: hoc probatur ſic: homo eſt perfectiſſima & nobiliſſima creaturarum: ꝙ patet per philoſophuʒ in multis locis: & præcipue primo de anima: quia quãto plures operationes aliquis habet: tanto nobilior eſt: ſed homo per potentiam intellectiuam ſeparatur ab uno quoqꝫ uiuentium: ut ibidem patet. hoc idem eſt de intentione omnium philoſophorum: & præcipue Boetii ſecundo de conſolatione philoſophiæ: ubi dicit: ꝙ hoĩes deo mente cõſimiles: hoc etiam patet per philoſophũ tertio phyſicorum. ubi cum ad humanaʒ naturaʒ in ſorte & in alio particulariter exiſtenti ſit motus: q generatio dicitur: & perfectiſſima inter omnium animalium generatiõem: & cum perfectiſſimum ſit illud: ꝙ maxime appetitur ab intellectu noſtro uere inter ea: quæ ſunt eiuſdem generis. Generatio: quæ ẽ motus de nõ eſſe: ad eſſe maxime appetitur: & præcipue hominis: quia hic inter omnes motus excellens eſt in nobilitate.

¶ Hic adducit ſecundum præambulum ualens ad intentum ſuum: & eſt ſentẽtia finaliter in hoc: ꝙ homo eſt nobiliſſima creaturarũ: qđ ipſe probat in littera multis autoritatibus: ut patet intuẽti. Et ex iſta littera traditur concluſio ſecunda & eſt iſta: generatio hominis eſt perfectiſſima congruum eſt enĩ: ꝙ nobiliſſima creatura habeat nobiliſſimam perfectionem: alias probatur ſic: id quod habet plures generationes: q̃ omnia animalia: illud eſt nobiliſſimum: homo eſt huiuſmodi ergo &c. maior manifeſta eſt: & minor patet: qa ipſe homo habet animam intellectiuam: per quã differt ab omnibus animalibus. Item antecedens confirmaẗ per multas autoritates phyloſophiæ moralis: & naturalis: ut patet in littera: & alias confirmatur per Ariſto. in primo de animalibus: ubi dicit: & nobiliſſimum & altiſſimum eſt ipſe homo Item in primo ethicorum: homo ĩter omnes creaturas ordinatur ad ſummam fœlicitateʒ: poſtea autor confirmat concluſionem ibi & cuʒ perfectum. Et arguit ſic in littera: illud eſt perfectiſſimum: quod maxime appetitur ab intellectu noſtro: ſed inter ea: quæ ſunt eiuſdem generis generatio hominis eſt huiuſmodi: ergo &c. maior eſt manifeſta: & minor patet: quia generatio eſt mo-

tus de non eſſe adeſſe: & eē maxime appetiť & præcipue ab hominibus.

¶ Et intelligitur de motu ua-riante aliquo modo: ſup quod mouetur: & p hoc excluditur motus primus q eſt cauſa omnium aliorum: ut dř. viii. phiſicorum: & primo cœli & mūdi.

¶ Hic remouet dubiū: q ſic incidit ná prius dixit: q gñatio hoīs eſt motus: & eſt pfectiſſima: ex hoc aliquis poſſet credere: q generatio hoīs eēt excellentior & nobilior q̄ prius motus: qď ē falſum: qa talis eſt cā oīum alio℞: ut patet. viii. phyſico. & prio cœli. Iſtud dubium remouet autor & dicit q dictū ſuū ītelligiť de motu uariāte ipm mobile: ut patet i littera: & p hoc excluditur motus primi mobilis: uñ motus uariās diciť mobile motū corrūpēs: q fit cū abiectione contrarii. Poſtea autor dat modū pcedendi: ibi i hoc ergo &c. & uult dicere q primum ſuum capitulum oſtendit de embrionis generatione: & de illis: quæ ſunt occulta apud naturam mulierum. Nota q embrio dř una maſſa carnis ex ſemine uiri: & menſtruo mulieris coagulata: ut poſtea melius patebit.

¶ Capitulum tertium.

POST q̄ autē ſermo noſter præmiſſus de his: quæ ītellectui auditoris occulta ſunt: quæ circa ſtili materiam operis deſcendere & prius de generatione embrionis uidetur.

¶ Capitulū tertiū ī quo. d. Al. pſequitur ītētū ſuū pricipale. ſ. gñatione embriōs: & prio facit hoc: ſcdo remouet dubiū ibi: ſ ex his: quæ dicta ſunt &c. pria pars diuidiť in tres partes. primo declarat gñationē embrionis. ſcdo oñdit modū p quē generatur. tertio declarat quoddā dictū: ſcda ibi: iſtis uiſis. tertia ibi: cōcipere āt. pria ēt ī duo: prio cōtinuat ſe ad dicenda. ſcdo pſequiť ītētū ponēdo unum notabile. ibi iuxta qď notandū: ſententia patet ī littera: q tota uis ſtat in hoc: q primo uoluit declarare generationem embrionis.

¶ Iuxta quod notandum eſt & diligenter memoriæ commendandum: qď omnis homo: qui naturaliter generatur ex ſæmine patris & menſtruo matris: generatur ſecundum intentionem omnium phyloſophorum & medicorum. Et dico medicorum qa Ariſtoteles non ponit ſemen patris in ſubſtantiā fœtus reddere: ſed ad generationem & formationem fœtus tm̄ pducere: & po

ſteā ponit ipm̄ euaporabiliter exhalare. Medici autē dicūt totū ſemen taȝ ex parte patris:ꝙ ſperma dicitur:q̄ ex parte matris quod menſtruum dicitur: cadere in ſubſtantiam foetus.

¶ Hic Albertus quoddam notabile ponit ualēs ad intentū ſuū:& ponit duas opiniōes contrarias de formatiōe embriōis. Pria opinio eſt medicoꝝ: ſcđa phyloſophoꝝ. Vñ medici dicūt: ꝙ tā ſemē patris q̄ etiā mēſtruū matris cedere in ſubſtātiā foetus. Ariſto.aūt uoluit & alii phyloſophi ꝙ ſemē ipſius patris non cedit in ſubſtantiā foetus:ſed diſponit ſemen ipſius matris ad formationem embriōis: & poſtea dicunt ipm̄ euaporabiliter exhalare & iſta eſt ſententia auctoris. Ex illa littera trahit̃ cōcluſio quarta huius libri: & eſt: embrio generat̃ in utero materno ex ſemine patris & mēſtruo matris ꝓbatur ſic. Ex eodem generatur embrio & homo:ſed homo generatur ex ſemine patris.ergo & cætera. de iſta ratione minorem tantum ponit ī littera. Diceret aliquis poſſibile eſt hominem naturaliter generari abſq; ſemine:ergo littera falſa conſequentia eſt clara. Aſſumptum probatur per Auicennam in libro de diluuiis: ubi dicit: quot poſt magnum diluuiū: quando uniuerſi homines fuerunt ſubmerſi: homines creuerunt ex cadaueribus mortuorum:mediāte uirtute cæleſti:& hoc confirmans dicit:quot generatio gigātum fuit poſt bellum troianum: ex multis cadaueribus mortuorum inuicem conglutinatis. Dico ꝙ Auicenna dicit falſuȝ:ut patet per commentatorem.ii.colliget ubi ipſe probat:ꝙ homines non poſſunt regenerari ex putrefactione ſicut cætera animalia. Ad confirmationem dicitur: ꝙ ex talibus cadaueribus non fuerunt gigantes generati: ſed ex feminibus parentum per conſtellationem cœleſtem. Vnde ſciēdum: ꝙ dicit commentator ubi ſupra: ſe quandam puellam habuiſſe in uicinia: cui bene confidebat: quæ ſibi ueraciter iurauit:quod nūquam fuit imprægnata per aliqueȝ uirum & tamen concepit: poſtulauitq; ab eo remedia:ipſe autē Auerroys inquirēs cauſas hinc inde perſcrutatus fuit:& inuenit:ꝙ fuit balneata in balneo ganelli aque tepide.& ibi ſubito per attractionem ſeminis uirilis fuit imprægnata:eo ꝙ ſperma alicuius uiri fuit emiſſum in balneo. & tunc membrum mulieris a tota proprietate extraxit ſibi ſemen quantum potuit: & iſtud poſſibile eſſe dicit commentator ſecundum operationes naturæ: poſtea prædicta puella quæſiuit auxilium a commētatore: ut parere poſſet ex quo nō fuit corrupta. Cui ipſe reſpondet: ꝙ deberet uti actu uenereo: & cōuerſari cū uiris. Sed hic dubiū eſt: utrum talis puella fuerit

Puella dr impreg- nata absq copula carnal' …

tunc uirgo:uel non. Reſpondetur breuiter:ꝙ corruptio eſt duplex. Quędam eſt per ſęminis deciſionem. Alia quæ fit per leſionem pelliculę uirginitatis ſcilicet: quādo hymen frangitur:tunc dico: ꝙ primo modo fuit corrupta:quia attraxit ſemen:& cum hoc emiſit: ſed ſecundo modo non: quia pellicula non fuit corrupta. Ex quo ſciendum ꝙ plura requiruntur:ne ipſum ſemen in agrum nō proiectum dilabatur. Primo: ꝙ ipſe mas & fœmina cum habent actum uenereum non exerceant ipſum ſtando:quia tunc ſemē ſurſum proiicitur & ſurſum proiectum dilabiť:quia omne graue tendit deorſum. Secundo ne coeant iacendo ſuper latera:& ratio eſt: quia ſemen ad unum latus funditur matrici: & per conſequens dilabitur & generatio impeditur. Tertio ex parte mulieris requiritur: ꝙ matrix nō ſit corrupta: quodq̧ orificiū ipſius illeſum ſit:quia aliter ſemen non haberet permanentiam: & requiritur etiam:ꝙ matrix non ſit nimis immunda uel lubrica: quia iſta omnia impediunt. Quarto requiritur debita matricis apertio:quia ſi in emiſſione ſpermatis ipſa matrix non aperitur: tūc ad alium locum mittitur ipſum ſemen:& ſic per aliquod tempus magna maſſa carnea ex hoc generať:ſicut accidit pluribus mulieribus iuuenilibus:quæ ꝑpter oſcula actuꝫ uenereū exercere nō poſſunt: tūc.n. propter nimiam attractionē & libidinem tempore nocturno in ſomniis:in dorſo iacentes: polutionem faciunt: emittentes proprium ſemen:tunc hæc pollutio ad loca interiora circa umblicum ſe reponit: & in magnaꝫ maſſam carnis creſcit: ita ꝙ uentres earū incipiunt tumeſcere: & tunc opinantur:ꝙ ſint impręgnatę:ꝙ tamen falſum eſt: & ab iſta tumefactione non poſſunt ſanari: niſi per regimē medicinale:& uocanť a medicis mala matricis. Quinto impeditur conceptus longitudine uirgę:quia dicit Galienus:ꝙ non debet eſſe longior niſi.xi.polices ad plus:ratio eſt:quia ſi eſt lōgior: tunc ſemē in matrice diſpergereť: & per conſequens conceptionem impediret: breuitas ipſius debet eſſe ad minus unius policis: quia ſi eſſet breuior:tunc orificium matricis non poſſet tangere:& per conſequens ſemen emiſſum ad alium locum flueret ex quo orificium matricis tangere nō poſſet: & ſic impediretur cōceptio: & per hoc mulier diuerſos morbos incurreret.

¶ Iſtis autem uiſis accepta uia una Ariſtotelis: & alia medicorum:nihil hic determino. Videndum eſt per quem modum iſta ſęmia recipiantur in muliere una. & cum mulier in coitu cum uiro fuerit:tūc in eodem tēpore emittit mēſtruum

In quo tempore uir ſperma ita: ꝙ illa ſemina in uulua mulieris ſibi occurrunt alternatiꝫ & unum incipit alteri commiſceri:& ſic mulier concipit.

¶Hic oſtendit per quem modum generatur embrio ĩ muliere ex ſpermate patris & menſtruo matris: & uult littera tantum dicere ꝙ accepta una parte medicorum uel Ariſtotelis tunc mulier quando eſt in coitu cum uiro : ſi eodem tempore emittit menſtruuꝫ: in quo uir emittit ſperma: ita ꝙ illa ſemina concurrunt ſimul ad locum debitum:& ꝙ unum commiſceatur alteri : tunc mulier concipit . Ex illa littera trahitur concluſio quinta huius libri & eſt illa . Embrio generatur ex ſemine patris: & menſtruo matris de bite in matrice conceptis: & unitis. Probatur:quandocunq; aliqua duo concurrunt ad alicuius tertii generationem:tunc tertium generari nõ poteſt:niſi talia adinuicem commiſceantur:& in debito loco recipiantur:ſed embrio generatur ex ſemine patris & menſtruo matris: ut dicit concluſio quarta ergo & cætera. Ad intelligendum concluſioneꝫ ſciendum:ꝙ mẽſtruum eſt duplex: quoddam eſt purum:quoddam impurum: menſtruum purum eſt proprium ſemen mulieris : quod cedit inſubſtantiam fœtus : & de illo intelligitur littera. Sed menſtruuꝫ impurum eſt quædaꝫ ſuperfluitas mulieris & ĩmunditia quæ cauſatur ex indecoctione cibariorum : ex quo mulier eſt frigidæ naturæ non habens ſufficientem caliditatem qua poſſit decoqui totus cibus: & exinde quottidie reliquitur ibi aliquid ſuperfluum ĩmundum de ipſo alimento : & hoc exit omni menſe ut patebit. Dubitatur hic utrũ tempore coitus ſit maior delectatio in uiro quã in muliere: uel econuerſo: hanc queſtionem mouet Ariſtoteles in primo de generatione animalium:& dimiſſis argumentis ex utraque parte reſpondetur : unam delectationem eſſe maiorem alia ĩ actu uenereo poteſt dupliciter intelligi. Vno modo intenſiue : & ſic maior delectatio eſt in uiro : quia ſemen eius eſt calidius. Alio modo extenſiue:& ſic maior eſt in muliere: quia habet duplicem delectationem:primo quia recipit. ſecundo quia emittit ſemen. Secundo dubitatur utrum tempore coitus delectatio ſit in toto corpore uel tantum in aliquibus membris puta in uirga uiri li & in membro mulieris reſpondetur aliquam delectationem eſſe in aliquo dupliciter intelligitur uno modo principaliter. Alio modo executiue : modo ad propoſitum dico : quod ipſa delectatio in coitu principaliter eſt in membris pertinentibus ad actum coeundi : ſed executiue eſt in omnibus membris nam omnes uene ibi concurrunt.

Vtrum tempore coitus ſit maior delectatio in viro quam in muliere

Vtrum delectatio ſit in toto corpore an aut in virga tantum tempore coitus

Duplex menstruum purum et impurum

¶ Concipere autem uere quã do iſta ſemina in matrice : hoc eſt in tali loco deputato a natu ra ad fœtum recipiuntur : & poſt quam illa ſæmina recepta ſunt matrix mulierum clau/ ditur ex omni parte firmiter: ita ꝙ nihil de recepto iſto po/ teſt amitti : & cum matrix fue/ rit clauſa fit undiq̧ receptio ſæ minis & menſtruorum in mu lieribus : iuxta quod notan// dum: ꝙ menſtruum nihil ali/ ud eſt quam ſuperfluitas ali/ menti quod in ſubſtantia rei nõ cedit: & uocatur uiri & ſper ma: & menſtruum mulierum: quia fluit quodlibet menſe ad minus ſemel: cum mulier fue/ rit tantæ ætatis : hoc eſt quat/ tuordecim annorum : ut fre/ quentius accidit : tunc incipit fluxus menſtruorum quod// libet menſe propter naturæ purgationem. Quibuſdam uero mulieribus ille fluxus ac cidit in nouilunio : quibuſ// dam uero ante: quibuſdam ue ro poſt: ita ꝙ non eodem tem/ pore omnes mulieres iſtum dolorem patiuntur: & dico do lorem: quia in tali fluxu om/ nes indifferenter grauiter pati unt: quædam uero plus : quæ/ dam uero minus : quædam ue ro diutius fluunt : quædam uero citius tranſferunt: & hoc ſecundum exigentiam com// mixtionis naturæ mulierum.

quid sit concipere

¶ Hic declarat quoddam dictum & primo hoc facit : ſecundo incidẽ taliter oſtẽdit quid ſit menſtruum mulierum: ſecunda ibi : iuxta quod & cætera. primo dicit quid ſit con/ cipere. ſecundo ponit accidens con ſequens mulieris poſt cõceptionem ibi: poſtq̃ uero: & uult dicere in om nibus iſtis partibus : primo ꝙ con/ cipere uocatur : quando ſæmina in ſæmina concurrũt: & poſtq̃ iſta ſæ/ mina ſunt recepta in matricæ: tunc matrix undiq̧ clauditur: ita ꝙ nihil de tali ſæmine poteſt exire : & ſic fit retentio menſtruorum: & tunc de/ clarat quid ſit mẽſtruum & dicit: ꝙ menſtruum nihil aliud eſt niſi ſu/ perfluum alimenti: quod in ſubſtan tiam rei non cedit ſicut : & ſperma in uiro: & propter hoc uocatur mẽ ſtruũ: quia accidit mulieribus quo libet menſe: cuꝫ ſunt debitæ ætatis ſ. tredecim annorum tũc ſubdit: ꝙ accidit quibuſdam mulieribus ille fluxus in nouilunio : aliquibus an/ te: aliquibus poſt: & omnes mulie/

res habent dolorē in tali fluxu:non
tamē æqualiter:nam quædam ma-
gis & quædam minus. Circa iſtam
partē primo notandum : ꝙ matrix
nihil aliud eſt niſi quoddam inſtru
mētum maſculinoſum habens quā
dam pelliculam:in qua diſtinguun
tur plura habitacula conuenientia
ad generationem fœtus:& eſt inter
membrum mulieris & inteſtina ſu
pra ueſicam in parte ſuperiori.Secū
do nota ꝙ illa matrix habet plures
cameras : habet enim duas in otifi-
cio concauo : quæ ſunt orificia ue
narū:de quibus uenis ſanguis men
ſtruoſus exit per membrum mulie
ris:poſt iſtas duas cameras ſunt te
ſticuli mulieris : unde ſecundum
Auerroym in ſecundo colliget ori
ficium matricis in uirgine eſt ualde
criſpū:& ex iſta criſpitudine oriun-
tur quædaꝫ uenæ habentes pellicu
lam unam contextam duabus tex-
turis:quarum una tangit longitudi
nem:& eſt minor : & reliqua latitu
tudinem:unde quando tales pelli-
culæ per uirgaꝫ uirilem frāguntur:
tunc amittit uirginitatem : & tunc
in coitu:quando primitus corrum
pitur uirgo : ſperma in magna co-
pia fluit de membro eius: & hoc eſt
ueriſſimum ſignum: ꝙ adhuc fuerit
uirgo. Item nota ꝙ ipſe dicit men
ſtruum i muliere & cætera : hoc eſt
intelligendum ſecundum prius di
cta de menſtruo puro & non puro.
Item nota: ꝙ ſi tempore coitus ſper
ma cadit ad dexterā partem mulie

mas generatur ad dextram partem mulieris, et ad sinistram femina

ris:inde generatur mas: ſi uero ad ſi
niſtram fœmina. Item nota ꝙ dicit
in littera ꝙ matrix & cætera. & ē ra
tiōi ſimile : ſi aliquis haberet unam
amicam:& daret ei munus aliquod
quod diligeret:tūc ipſa ſi timeret per
dere:clauderet fortiter manum : ſic
etiam matrix diligit tenere ſemen
& propter hoc fortiter clauditur.
Item nota.ꝙ dicit in littera:ꝙ mulie
res incipiunt habere iſtam infirmi
tatem . ſcilicet : menſtruorum cum
ſint:tredecim annorum : & durat uſ
ꝙ ad annum quinquageſimum ſex-
tum. Adde tribus dena mulieris
menſtrua cernas. Ad quinquage
na durat purgatio tanta . Item nota
ꝙ dicit in littera:ꝙ menſtruū mulie
ris ſit ſuperfluum alimenti & cætera
Vnde intelligendum : ꝙ multiplex
eſt digeſtio: prima eſt in ore : & illa
eſt quædam maſticatio: ſecunda eſt
in ſtomacho: & ſuperfluum eius eſt
ſtercus:tertia in epate:quarta eſt in
membris : ut medici dicunt:modo
ſperma : uel ſemen eſt ſuperfluum
quartæ digeſtionis. Sed tūc diceret
aliquis cum ipſi uiri : habent terti
am digeſtionem quare tunc nō ha-
bent menſtrua.Reſpondetur ꝙ ter
tia digeſtio eſt in epate : & ibi uiget
maxima caliditas in homine id cir
co ibi non relinquitur aliqua im-
munditia: ſed in mulieribus ibi eſt
debilis caliditas : ideo reliquitur ali
quid ſuperfluum. Item nota ꝙ ſe-
cundum aliquos menſtruum dici-
tur eſſe in trina differentia. Primo

quid sit matrix ... et quas cellulas habeat

duratio menstruorum est usque ad ann. 56

digestio multiplex

modo mēſtruum naturale:ſicut mēſtruum mulierum. Secundo modo ſuper naturale ſicut ī iudeis. Tertio modo contra naturam:ſicut in quibuſdam chriſtianis melancolicis ꝑ annum & non per uirgam. Querere poſſet quiſpiam quare in mulieribus impregnatis non fluunt menſtrua:dicendum ꝙ cōuertuntur in aliquid : quia ut habetur in littera duæ uenæ trāſeunt de matrice ad mamillas:& inde menſtruum etiā transfertur ad mamillas:& ibi decoquitur & recipit formam lactis : & tūc iterū trāſfertur ꝑ prædictas uenas:& nutritur ex inde fœtus ī utero materno. Etiā mulieres lactātes: ut ſunt nutrices:nō habēt tantū de menſtruo : quantum aliæ mulieres quia tranſmutatur ad materiam lactis.Et ideo ſecūdum auerroym aliquæ mulieres: ut nutricis præcipue non poſſunt impregnari: licet egregiæ ſubagitentur. Vnde: ſciendum eſt:ꝙ non ē impoſſibile:ꝙ menſtruum fluat per tres menſes:poſt conceptionem:quia fœtus nouus non poteſt totum recipere.& in hæc decipiunt multæ fœminæ : quæ credunt quādo habent menſtrua:ꝙ tunc nō ſunt impregnate . cuius oppoſitum ſæpe uerum eſt. Item nota ꝙ proprius locus menſtruorum eſt in matrice:& trāſfertur per quaſdam uenas exiſtentes ad membrum mulieris ꝑ dorſum . & huius ſignum eſt : quia mulieres tali tempore magnum habent dolorem in dorſo.Item nota ꝙ quædam lūatio habet q̄ttuor quadras : & ſecundum hoc mulieres in illis temporibus diuerſimode patiūtur : quia prima quadra eſt quando nouilunium īcipit : & durat ꝑ octo dies quaſi: & eſt ſanguinea : quia calida & humida:& tunc mulieres complexionis ſanguinæ patiuntur: ſecūda quadra ē colerica: quia calida & ſicca:& tunc mulieres:colericæ patiuntur. Tertia quadra eſt melancolica:quia frigida & ſicca:& tunc mulieres melancolicæ patiuntur.Quarta quadra eſt flegmatica : quia frigida & humida: & tunc mulieres flegmaticæ patiuntur. Iſto tamen non obſtante circa plures mulieres menſtruum frequēter accidit in fine mēſis: nam quaſi omnes ſūt naturæ frigidæ & flegmaticæ. Sed diceret aliquis quare bruta animalia non habent menſtruum. Reſpondetur ꝙ tranſmutatur ī pilos: uolunt tamen aliqui dicere : quod quædam bruta animalia habent menſtruum in parua quantitate.

¶ Sed ex his etiam:quæ dicta ſunt plura dubia oriuntur. Primum autem eſt:utrum ille fluxus ſit per colorem ſanguinis uel per aliquem alium . iuxta ꝙ notādum : ꝙ in omnibus præter quam in corruptos color menſtruorum ſanguineus eſt:ut ī plurib9 dico corruptos ab humoribus

ab humoribus malis & uiſco-
ſis. In his ſepe etiam ſunt men
ſtrua liuidi coloris: & non lo-
quor de corruptione caſtitatis
quia indifferenter: ſiue corru-
ptæ: ſeu uirgines fuerint: ſiue
non: ſi fuerint debitæ ætatis pa
tiūtur fluxum: & ſigna ad hãc
partem: quando menſtrua flu
unt ſunt plura: de quibus ſub
ſequēter dicitur. Secūdo nota
ꝙ poſſet alicui dubiū eē: utrū
iſta mēſtrua fluerēt per annū
& hoc more ſucceſſus aut per
uuluam fluunt in ſpecie cruo
ris ſanguinis tenuis.

¶Hic Al. mouet quædã dubia: &
ſunt quattuor p ordinē. primū ē il-
lud: utrū mēſtruū habet colorē ſan
guineū: aut aliū colorem: & ipſe ſol
uit: cuius ſolutiōis uirtus ſtat ĩ hoc
ꝙ oēs mulieres nō corruptæ habēt
mēſtruū ĩ colore ſanguīeo: ſed quæ
corruptæ ſūt habēt mēſtruū liuidi
coloris: uel lutei: uel uinei: & expo-
nit quid p corruptas ĩtelligat dicēs
ꝙ nō ĩtelligit de corruptiōe uirgini
tatis ſeu caſtitatis: ſed intelligit illas
mulieres: quæ habēt humorē uiſco
ſū putridū & corruptū. Scd'm dubi
um eſt iſtud: utrū iſta mēſtrua fluāt
p annū mulieris more ſucceſſus: uel
p uuluã more pꝛectiōis urine. Et ſol
uit. d. ꝙ p uuluã mulieris: ſicut cru-
dus ſanguis & tenuis. Et prio nota
ꝙ iſtud dubiū rōnabiliter eſt motū
qa color eſt quoddã accidēs: quod
eſt qualitas ſecūdū qd' ex pmixtiōe
primarū qualitatū generat': ſicut di
cit pri o de aīa ĩ ꝓhemio ꝙ acciden
tia magnã ptē cōferūt ad cognoſcē
dū ꝙ quid eſt eſſe rei: & maxime il
lud accidens: ꝙ habet hic diſcerni
per ſenſū uiſus ut per philoſophū ĩ
prio metha. ubi dicitur: ꝙ ſenſus ui
ſus multas rerū differētias oſtendit
Ex illo ſequitur: ꝙ dubiū rationabi
liter eſt motū: quia ſi uolueris habe
re pfectã noticiam de ipſo mēſtruo
neceſſariū eſt: ut cognoſcas colorez
ipſius. Itē illud quod dicit in littera
de corruptis mulieribus. Nota ꝙ
mulierū corruptarū quædam ſunt
corruptæ carnaliter per uirgã uiri-
lē. Alie uero dicuntur corruptæ: ꝓ-
pterea ꝙ habēt humorē corruptuz
& uiſcoſum eis adherentem: de pri-
mis non intelligitur littera: ſed de
ſecundis: Vnde ſciendum ꝙ puellæ
incorruptæ maiorē habēt dolorem
in tali fluxu q̃ alie mulieres corru-
ptæ: quia ipſe uirgines non habent
ita trãſitū: ſicut mulieres corruptæ.

mulieres corruptę minorē habent dolorē tempore menstrui quam puellę incorruptę

Item ſciendum ꝙ mamille mulie-
rum: & teſticuli uirorūz aliqualiter
concordãt in natura. quia ſicut per
mãmillas fluit lac: ſic per teſticulos
ſperma emittitur. Item ſciendum
ꝙ ſcd'm dubiū fuit rōnabiliter mo
tum: qa hoīes qui patiuntur diſſin
teriã: patiuntur fluxum uentris ſan
guineum: qui aſſimilat' fluxui men-

ſtruorum. Et iſtum fluxum habent indifferenter uiri & mulieres. Item nota ꝙ in uiris melancolicis generatur multum deipſa meláconia: quæ dirigit ad ſplen: & de ſplene ad ſpinas dorſi: a quibus deſcendit ad alias uenas exiſtentes circa ultimum inteſtinū: quæ uenæ uocantur emoroides: quia quando tales uenæ replentur: tunc ipſi melanconici purgantur per talem fluxum: & ille fluxus multum prodeſt eis: ſi eſt temperatus. Et ille idem fluxus reperitur in iudeis ad naturam magiſquā in aliis: quia plurimum melanconicam declinat. licet tamen cōmuniter: dicatur: ꝙ habent per miraculū dei: de quo non eſt dubitandum: quin ſit uerum.

❡ Tertio dubitatur quare de mulieribus menſtrua fluunt: quæ ſunt ſuperfluum alimēti & non uiris: quibus etiam eſt ſuperfluum alimenti. dicendum eſt: ꝙ mulier eſt frigida & humida a natura: uir uero calidus & ſiccus. modo dico ꝙ natura humidi eſt fluere: ut dicitur quarto metha. & maxime humidū aqueū: ꝙ mulieribus ineſt. In uiris uero humidum cum ſit aereum: & idem calor naturalis ſemper agat in humidum: conuertit & tranſmutat i ſpeciē alimēti: & cū calor & natura nihil faciant fruſtra ut ait Ariſto. primo cœli & mundi. ſed ſemper qđ eſt melius: & cū calor in mulieribus debilis ſit reſpectu eius: qui eſt in uiris tamen totum alimētum non poſſit conuertere in mulieribus: facit ꝙ melius eſt: & prouidit naturæ đ neceſſariis: & reliquum mittit in locum: in quo ſeruantur mulierum menſtrua: đ iſto quidem infra dicēdū eſt & maioris ē iquiſitionis: quā patris expoſcit negotium.

❡ Hic mouet tertiam dubitationē & eſt illa quare in mulieribus fluūt menſtrua: quæ ſunt ſuperflua alimēti omni menſe: & in uiris non fluit ſperma ex ſeipſo: quod eſt etiam ſuperfluum alimenti &c. Et ſoluit in littera: & in hoc ſtat ſolutio: ꝙ mulier eſt frigida & humida a natura: uir uero calidus & ſiccus a natura: modo ſicut teſtatur Ariſtote. ſecundo metaphy. ꝙ de natura humidi eſt fluere: ex quo cum aliquando in uiris eſt humidum aereum: hoc nō fluit: ná calor naturalis ſemꝑ agit in eum: in mulieribus autem eſt humidum aqueum. & ideo cito fluit: idcirco natura cum nihil fruſtra faciat: ordinauit in mulieribus ꝙ melius eſt ſcilicet ut purgentur a tali ſu

ꝑfluitate. Præterea nota hoc tertiū dubiū rationabiliter motū eſt qa ſicut mēſtruum ē ſupfluū in muliere ſic etiā ſperma in uiro. Sed circa ſolutionē ſciendū: ꝙ ſpma in uiris nō fluit ſingulis menſibus de corpibus eoꝝ: ſicut mēſtruū mulieꝝ. & ratio in littera aſſignat᷑ quia.ſ. humiditas mulieris eſt aquea. Ex iſto ſequit᷑: ꝙ menſtruum mulieris eſt multum uenenoſum: & corpis infectiuū unde dicit Alb. ſi menſtruum tāgeret ramū arboris uiridis cito areſceret: ideo natura nititur maxime expellere talem materiam. Etiam ex hoc patet ſolutio: ꝙ ſperma in uiris non eſt in tanta copia: ſicut menſtruum in muliere: licet etiam natura ſe purget aliquando dormiendo. Vnde ſciendum: ꝙ nocturna pollutio accidit pluribus de cauſis. Quandoqꝫ ex nimia ebrietate & aſſumptione cibi uel potus: quando eſt digeſtus. nam tunc poſt digeſtionem ſepe fit pollutio. Secundo modo fit ex nimia cogitatione turpi: uel locutione: tunc de nocte fit pollutio. Tertio fit aliquando ex illuſione demoniaca: & deceptione eius. Quarto fit ex plenitudine humorum: ſicut quando aliquis repletus eſt multis humoribus & ſanguine. & tunc fit pollūtio: quæ eſt purgatio naturalis. Quinto cauſat᷑ ex nimio ieiunio quando aliquis nimiū ieiunat: tunc naturalis calor excitat᷑ & agit in humidum. & tunc talis pollutio nocturna eſt. Sexto cauſatur ex nimio labore. quia homo per nimium laborem exiccatur. & tunc etiam fit pollutio naturalis: ſcilicet quod homo emittat ſemen dormiendo: & propter hoc dicunt theologi: ꝙ duobꝰ primis modis eſt peccatum: ſed reliquis non.

¶ Quarto dubitatur: unde uenit menſtruum in muliere. quando eſt in coitu cum uiro: quia dictum eſt ſupra: ꝙ quando concipit mulier retenta ſunt menſtrua: ergo ſi retenta ſunt: tunc dubium eſt unde fluent in coitu. Ad quod dicendum: ꝙ quando mulier concipit retenta ſunt ad hanc intentionem: ut de menſtruo retento fœtus in utero mulierum exiſtenti poſſit nutriri et cum mulier in coitu eſt cum uiro propter maximam delectationem: quam habet: propter hoc: quod uenæ: & nerui in uulua exiſtentes: & per uirgam uirilem confricantur: & ſic propter uirgam uirilem menſtruum emittit: & hoc eſt naturale reſpectu coitus. Eſt tamen quaſi uiolentum reſpectu fluxus naturalis ipſorum

menſtruoꝝ. Item omni die de nutrimento ſumpto mulierū fit materia: quæ apta eſt ad expellendū in coitu: propter hāc emittitur in embrionē: quo genus diuerſificatur. & ex his ſoluitur quædam dubitatio: q̄re mulieres imprægnatæ maxīe appetunt coitū: qa appetitus coitus eſt propter abundantiā materiæ ſupfluæ: & iō cū tunc mēſtrua retēta ſūt oī tpe ardet & cōcupiſcit: ergo mulier maxime appetit coitum: quia ex: iſtis in abundantiā uulua mulierum caleſcit ergo &c.

¶ Hic oſtendit quartum dubium: & eſt tale unde ueniat menſtruum in muliere qn̄ eſt in coitu. ex quo dictum eſt: ꝙ quando mulier cōcepit: tunc matrix undiq; clauditur & ulterius non emittit menſtruum. ſed quando alia uice poſt conceptionē erit in coitu: tūc iterum emittit mēſtruū: exquo quæritur: unde ueniat quia mirabile uidetur: & auctor ſoluit ī littera & dicit. ꝙ poſt cōceptionem retēta ſunt mēſtrua: ꝑpter hoc finaliter: ut fœtus exiſtens in utero materno exinde poſſit nutriri. Sed quando tunc mulier eſt in coitu cū uiro propter maximam & nimiam libidinem uel delectationem quā habet: ꝑpter hoc nerui & uenæ cō-fricantur: & emittit menſtruum: & hoc eſt naturale ratione coitus. ſed eſt uiolentum ratione fluxus naturalis menſtruorum. ex iſto ſoluitur quædam alia dubitatio: quare mulieres īprægnatæ maxime appetunt coitum: quia ſicut appetitus coitus eſt propter abundantiam materiæ ſuperfluæ ab alimento. & ideo cum menſtrua ſunt retenta & quottidie aliquid eorum generetur tunc mulier maxime appetit coitū propter abundantiam materie. Et etiam dicit ꝙ membrum mulieris caleſit.

Nota ꝙ illa dubitatio ſolummodo debet intelligi de mulieribus īprægnatis. Itē nota: ꝙ emiſſio menſtruorum non eſt totaliter uiolenta: & abſoluta: quia menſtrua ſunt grauia: & omne graue tendit deorſum. Item nota ꝙ littera intelligitur de menſtruo ī puro: de quo ſuperius patuit: quia iſtud eſt ineptum & indiſpoſitum ad generationem fœtus: nam ſi ex tali menſtruo fœtus generaretur fieret leproſus & fragilis. & ideo prohibitum eſt tali tempore uiros commiſceri mulieribus: & hoc etiam multum nocet membro uirili. Item ſciendum eſt: quia dictum eſt: de ſpermate: ꝙ ſperma ab aliquibus ſic diffinitur. Sperma eſt ſemen uirile ex pura ſubſtantia omnium membrorum compoſitum. Item ſi aliquis dubitaret ī quo tempore coire quis primo poſſit: & dicunt aliqui ꝙ ī anno. xiiii. tēpus coitus incipit. Sed circa hoc

dubitatur & arguitur ſic. In pueritia magis uiget coitus q̄ poſt tale tēpus. igitur falſum eſt: quod dicitur. cōſequētia patet. & aſſumptū ꝓbaẽ: q̄a pueritia ē calida & hūida: igitur uidetur: ꝙ habeat multū de ſemie. Reſpondetur negādo aſſumptū. & ad probationem dico: ꝙ aliquid aliud impedit. nā ĩ pueritia meatus ſunt ſtricti: de q̄bus ſperma deberet exire. & in aliis uero ætatibus apti: ſed ĩ ſenectute propter frigiditateꝫ coitus uix contingit. Item nota: ꝙ poſt cōmeſtionē hoc opus eſt moleſtū: quia calor naturalis minuiẽ: & tunc nō pōt bene digereẽ cibum: igitur ĩpedit digeſtionē. ſed poſt ſomnum tunc temporis melius eſt coire: quia tunc ſanguis eſt digeſtus.

Item ſciendum: ꝙ quædam ſunt herbæ & cibaria: quæ iuuant ad coitum & quædam impediunt. Vnde iſta iuuant piper: pillegium: carnes recētes: uitella ouoruꝫ: teſticuli uulpis: & crocus orientalis. iſta uero minuūt ſcilicet nutrimenta frigida: anetum: ruta: lactuca: melones: uuæ amaræ: & ſimilia. Semen lini coctū cum lacte cameli commeſtus iuuat ad uenerem. Item ſi lēticulæ coquātur cum ſemine lactucæ & elixenẽ: & de illo bibatur extīguit libidinē ut dicit macer. Item Ariſto. dicit in libro de genera. animalium: ꝙ omnia animalia ſpernunt coitum poſt imprægnationem niſi mulier. Cauſa huius ē: quia mulier habet recordationem de præteritis: & propter magnam delectationem iterū appetit. Alia autem animalia non recordantur: & ideo non appetunt. Alia cauſa eſt dicta in littera. Sed ſecundum aliquos equa poſt ĩprægnationem appetit coitum: & reddit cauſam: quia eſt animal multum comedens: & bene dirigens. & ideo in ea eſt: multum de ſæmine: propter q̄d appetit coitum. unde etiam equæ uehementius appetunt coitū: q̄ alia aīalia bruta pp multitudinē ſemīs.

Capitulum quartum.

Iſtis aūt uiſis: redeundum eſt ad formationeꝫ fœtus in matrice mulieris. Fœt⁹ uero ſic formatur. Primo: ꝙ materia recepta in muliere habet colorem lactis ſex primis diebus: ad hunc autem colorem ſcilicet lactis opatur calor naturalis in ſpermate uiri dimiſſus. & calor matricis: ita ꝙ iſta materia: ſcilicet lac dealbatur. deinde materia tranſmutantur in naturam: & colorem ſanguinis ſpiſſi: & aliī qualiter undiq; decocti: & hoc per nouem dies. poſtea uero ab illo tempore conſolidatur in membris ipſius. ſcilicet fœ-

tus per.xii.dies. Iuxta quod notandum:quod dicit philoſophus:ꝙ unumquodqꝫ conſurgit ex quattuor elementis: & ideo ꝙ in tali materia eſt de natura terræ cedit in ſubſtãtiam oſſium:quod uero eſt de natura aquæ cedit in ſubiectuꝫ ſimile:& ſic de aliis. Poſtea ſolet natura formare faciem:& diſpoſitionem corporis ſecundum trinam dimenſionem.ſcilicet latitudinem:lõgitudinem:& profunditatem:& illud fit per.xviii.dies. Ab illo uero tempore natura cõfortari uſqꝫ ad egreſſum: & illud quod iam longo tempore dictuꝫ eſt aliqualiter cõſueuit dici per quattuor uerſiculos:qui ſunt tales. Suſceptum ſemen ſex primis credo diebus. Eſt quaſi lac:reliquiſque nouem fit ſanguis & inde. Cõſolidat duodena dies bis nona deinceps. Conſurgit tempus reliquum perducit ad ortum.

¶Hic oſtendit.qualiter fœtus formetur i utero mr̃no: & primo facit hoc ſecundũ formationẽ a uirtute ſeminali. Scdo a uirtute cœleſti ibi: ſũt aũt ea:poſt facit hoc ꝓſaice:ſecũdo metrice.ſcđa ibi:ſemẽ &c. Vnde breuiter eius ſñia eſt iſta uolẽs dicere:qualiter fœtus formetur i utero ꝙ i primis.vi.diebus habet materiã lactis:deĩde ꝑ dies.viiii. tranſmutatur i colorẽ ſanguineũ.ex hic per dies.xii.ſit cõſolidatio i mẽbriſ.& hoc ꝓbat ꝑ philoſophũ:qa unũqđqꝫ uiuẽtiũ ꝯſurgit ex q̃ttuor elemẽtis primis:poſt ea dicit ꝙ facies formatur & diſpoſitio corpis ſcđm trinã dimenſionẽ.ſ.longitudinis:& latitudinis:& ꝓfũditatis.&hoc ꝑ dies.xviii. & ab hoc tp̃e icipit nã cõfortari uſqꝫ ad egreſſuꝫ:& ſic fœtus mulieris cõficitur in.xlv.diebus.uñ & hoc i uerſibus ſubdit. Semẽ ſuſceptũ ſex primis credo dieb⁹. Eſt q̃ſi lac. reliqs nomẽ fit ſanguis ac inde. Cõſolidat duodena dies.bis nõa deiceps. Effigiat tp̃us quæ ſequens producit ad ortum. Vnde nota.ꝙ poſt ſex dies habet colorem rubeum:iõ qa tranſmutatur in ſanguinem.& talis ſanguis non eſt fluens:ſed coagulatus ad moduꝫ maſſæ carneæ:& apparet proprie ſicut ſanguis poſt flebotomiam. Item notã:ꝙ fœtus in muliere habet ſe:ſicut fructus in arbore: per quandam ſimilitudinem nam:primo deſcendit a flore & fragilis eſt:poſtea dureſcit & adhæret fortiter arbori:& nõ facil'r cadit:ſic etiam ẽ de fœtu:nam primo producitur ex ſemine concepto:& tunc ligamina eius nõ ſunt firma:& de facili expellitur per aliq̃ medicinam

& purgationem:& hoc ĩ tribus primis mẽſibus.ſcilicet quando ibi aĩa ĩfunditur:tũc firmius adhæret: Vñ ipocras dicit: ꝙ mulier impregnata ante quartum menſem nõ debere trahere ſanguineꝫ:uel habere purgationem:ne deſtrueret foetum. Et ꝓpter hoc peſſimæ mulieres ĩ hac inſtructæ arte trahũt ſanguinem ꝗ̃ primum ſunt imprægnatæ : uel ſumunt aliquas decoctiones de herbis:uolẽtes.foetum corrumpere: ut in melius patebit.Item nota:ꝙ littera dicit de quattuor elementis.uñ ſcias:ꝙ illa quattuor elementa ĩcludũt diuerſas naturas:quoddã enim ẽ groſſũ & durũ : ut terra alia uero ſunt mollia & ſubtilia.Ex iſto ſequitur:ꝙ ptes ipſiꝰ foetus aliq̃s opus ẽ eẽ duras:& aliq̃s molles & ſubtiles: unde aer ẽ elementũ decuplo graſſius ꝗ̃ ignis.& aqua ꝗ̃ aer &c. Itẽ nota ꝙ dicit ĩ formationẽ foetus priꝰ formatᷣ facieſ:hoc ueꝝ ẽ q̃tũ ad mẽbra extriſeca:quia facies ipſius hoĩs ẽ figura nobilior ĩter mẽbra extriſeca.Itẽ nota ꝙ expletis. xxxiii. diebꝰ apparet forma maris ulᷓ foemĩe:ſed pactis.xxxx.diebus : tũc nã hũana ẽ cõpleta:& creſcit ĩfans:& apitᷣ eiꝰos & ĩcipiũt oſſa ĩgroſſari ex calore naturali.uñ dicit phs.16.de aĩalibꝰ: ꝙ foetus primũ exercet opatões uegetatiaſ:q̃a nutritᷣ& augumtatᷣ ex ſuperfluo alimẽti mulierũ:deĩde exercet opatões aĩæ ſenſitiuæ:ex eo ꝙ ſẽtit. unde dicit:ẽbrio uiuit uita plantæ: deinde uita aĩalis: poſtea uita hoĩs. uñ poſt ꝗ̃ foetus ĩ matrice fuerit bene maturus: tunc puer mouet ſe uehemẽtius:& emittitᷣ ad egreſſũ : nã natura incipit affirmare mẽbra ad hoc apta:ut foetus habeat exitum.

¶ Sunt autem alii : qui penes quodlibet tempꝰ aſſignatum ponũt regnare aliquem planetarum:& hoc ſcire multum cõfert ad ea:quæ hic ĩſcribuntur & ideo ne ignorantiæ meæ negligentia aſſcribatur. determinabo de ſucceſſiua formatione foetus:ubi noteſ:qđ dicit Auicen.ꝙ accidentia ſunt in triplici genere:quædã conſequuntᷣ: materiã in cõpoſito : & ei attribuuntᷣ:q̃dã uero formaꝫ : q̃dã uero toti cõpoſito ex materia & forma attribuuntur:& ideo cum homo ſit ens naturale: & compoſitum: ſiue conceptum ex materia & forma tripliciter uariantur accidentia in ipſo: & ex illa manifeſtatione ꝓpoſituꝫ capietur: ex parte animæ ſunt quædam notanda:& quædam ex parte corporis.& quædã ex parte totius compoſiti.unde illa dñr ex ptæ animæ: quæ formam conſequentur:ſicut ſunt

accidētia illa.ſ.uirtus cēndi: & mouēdi:& qa ſecundum inten tionem quorundam: q digne de natura locuti ſunt. Anima omnes uirtutes:q̄s in corpore amplectit a ſperis:& a ſupcœle ſtibus corporibus attrahit.

¶In hac pte oñdit formationē fœ tus:q fit a uirtute cæleſti:& diuidit in ptes duas. Primo ponit intentū. Scđo pſequit ibi ex illo manifeſtat. Et prīo facit hoc.Secundo adducit quoddā notabile: & breuiter ē iſta ſnia:ꝙ qdā ponūt regnare aliquem planetā circa quodlibet tēpus cōce ptiōis: & hoc ē multū utile ſcire ad ea:q ſequent.& pp hoc dicit: ne in ſcribatur ignorantiæ meæ:nunc di cam de generatione fœtus ſcđm in fluentiā plāetarū: tūc ſubdit quod dā notabile ſecundū Auicennā: ꝙ accidentia ſunt triplicia.Quædam enim ſunt ex parte ipſi⁹ compoſiti: exquo ipſe homo eſt compoſitus ex materia & forma: ergo uolens ma niſeſtare dicit triplicia accidētia in homine.Et ex iſto patet poſitū:qa quædam accidētia accidunt homi ni ex parte corporis:quædā ex par te animæ:& quædā ex utriuſq par te:quia ſecundum intētionem quo rūdam phyloſophorum qui digne de natura locuti ſunt anima attra hit omnes uirtutes a ſperis & a cor poribus ſuper cœleſtibus. Nota cir ca litteram:quia dicitur de planetis ꝙ ſeptē ſūt:& qlibet illoꝝ habet ꝓ priū orbē:& quilibet illoꝝ orbium una cum ſuo planeta propriam ha bet uirtutem influendi in iſtis infe rioribus. & ideo cauſant duplices effectus: quia immediate poſt orbē ſtellarū fixarum: qui uocatur firma mentū:ſequitur ſaturnus cū ſuo or be:poſt iupiter:deinde mars.ſol.ue nus:mercurius:& ultīo luna: qđ pa tet p hūc uerſum. Poſt ſim ſum ſeq tur ultimo luna ſtabit. Per ſim:uide licet intelligēdo tres plāetas.ſ. p qli bet litterā unū planetā. & ſimiliter p ſum reliquos q̄ttuor.unī iſti plane tæ ſicut ſunt ordinati in ſitu.ſic etiā ſunt ordīati q̄tū:ad eorum influēti as ratione iſtorū iſeriorū:ita ꝙ dñi um unius p̄ced it dñium alterius:ex hoc ſequitur:ꝙ nō regnāt equaliter nec equaliter influūt:iō bonū ē ſcire ordinē eoꝝ.Itē nota:ꝙ i die dñico i pria hora diei regnat ſol: i ſcđa ue nus.i tertia mercurius: i q̄rta luna:i quīta ſaturnus:in ſexta iupiter:i ſep tima mars. & i octaua iterū regnat ſol.& ſic deiceps ꝓcedēdo p. xxiiii. horas.In ſcđa uero feria i pria hora diei regnat lūa.i ſcđa ſaturnus & ſic de ſingulis:iterū reſumēdo oēs plāe tas:& ſic ulterius in oibus aliis feri is.& ideo hoc ē bonū ſcire.quia per illud homo pōt cognoſcere. utrum fœtus naſcat in hora ſolis:uel i ho ris alicuius alterius planetæ: & hoc totū recitare prolixū eſt:cum tantā totam aſtronomiā ſufficiat:ergo ad ꝓpoſitum de orbibus planetarum:

¶ Itẽ ſciẽdũ aliquẽ planetã regnare
nihil aliud eſt ꝗ̃ hr̃e ſpecialẽ īfluen
tiã circa inferiora. Itẽ nota: ꝙ q̃dam
accñia circa ipſum fœtum cõtingũt
gratiæ animæ : ut eẽ ſuſceptibile di
ſciplinæ. q̃dã rõne formæ: ut cicatri
cis &c. Quædã rõne utriuſq; : ut ge
nerari & corrumpi: ſed littera eſt de
bite intelligenda: quando dicit: qđ
quædam accidentia contingunt a
materia: quædam a forma: hoc non
intelligitur diuiſim: ſed coniũctim:
quia naturaliter loquendo forma
non poteſt ſtare ſine materia. Item
ſciẽdum: ꝙ operatiões animæ: quæ
dã ſunt naturales: ut generare & nu
trire &c. q̃dã dependẽt ab epate & a
renibus: licet pricipaliter ab anima.

Aliæ ſunt operationes ſenſibiles: &
fiunt diuerſis organis in corpore ta
men ab aĩa intrinſice: aliæ ſunt opa
tiones ĩtellectibiles: ut rõnari: ſpecu
lari &c. & iſte operatões deſcẽdunt
ab aĩa una cũ organis ꝓpriis: ut pa
tet ĩ ſc̃do & tertio de aĩa. Itẽ nota ꝙ
aĩa contrahit oẽs opationes : quas
exercet in corpore a uirtute ſup cœ
leſtiũ corporũ: & rõ eſt iſta: quia aĩa
exercet ſuas operatiões ĩ ꝓprio cor
pore: ſecundũ qđ magis fuerit incli
nata ad ipſas: & ideo ſecundum qđ
corpus alter & alter diſponitur : ta
les operationes a uirtutibus cœle
ſtium ſunt diuerſimode diſpoſitæ.

¶ Ab ultĩo uero orbe: ꝙ mo
tu ſuo diuino omnes ſperas in
feriores mouet principaliter:
& naturaliter rapitur in flumi
ne animæ uirt⁹ eſſendi: & mo
uendi ab orbe : & q̃dam ſtel
larum fixarum uirtutem: qua
diſtinguitur in eſſe ſuſcipit : &
illud conuenit ei : inquantum
eſt forma: & conuenit etiã aliæ
uirtuti: quam dicit eſſe : & hoc
eſt uerũ ſc̃dm diuerſas naturas
hui⁹ orbis. Prima ſpera ſtella
rũ ponit̃ ſpera ſaturni ſʒ aſtro
nomos: & ab hmõi ſpera ſatur
ni ĩfluitur animæ uirtus diſtin
guẽdi. Poſtea uero ſpera iouis:
& ab ipſa planeta magnanimi
tas influitur aĩæ: & plures opẽ
ratiões. Spera martis: & ab ipſa
planeta aĩæ in fundit aĩoſitas :
& uirtus iraſcibilis aĩæ : a uene
re aũt naturæ motus: cupidita
tis: & deſiderii. Sed a ſole uirt⁹
ſciendi: rememorãdi. A mercu
rio fluit uirtus animæ compa
tiendi: & dolendi. A luna uero
uegetãdi: quæ dicitur radix uir
tutum naturalium. Quãuis
enim hoc: & plura alia ĩcremẽ
ta ab anima procedunt imme
diate: tamen ita diuerſis parti
bus conſequuntur corporum

ſupercœleſtium hæc omnia ac attributa ſũt aiæ: & nõ ſolum aiæ: ſed etiã toti rei compoſitæ. qa accidens in ſimplici non ſuſtẽtatur: & ſic ex parte formæ: quæ anima dicitur: & quæ pricipaliter eam conſequuntur de numero accidentiũ uiſa ſunt.

¶ Hic pſequitur accidentia in tres partes. Primo oſtendit accidẽtia ex parte animæ ſe tenentia. Secũdo ex parte corporis. Tertio ratione utriuſq;: & patebunt partes: unde ſentẽtia eius eſt illa: ꝙ ab ultimo orbe. ſcilicet ab ultima ſpera: quæ motu diuino regulatur & rapit omnes ſperas inferiores principaliter & radicaliter recipit uirtutem mouendi ſed ab orbe ſtellarum fixarũ recipit uirtutem: q̃ dicit̃ eẽ: & recipit diuerſas uirtutes ſecũdum diuerſas ſignificatiões huius orbis. A ſpera ſaturni r̃cipit uirtutẽ diſcernẽdi: & ratiocinandi. A ſpera Iouis influit̃ ei magnanimitas. A ſpera martis recipit animoſitatem: & uirtutẽ iraſcibilẽ. A uenere concupiſentiam & deſiderium. A ſole uirtutem ſciẽdi: memorandi: & reminiſcendi. A mercurio influit̃ animæ uirtus gaudendi & dolendi: A luna uirttus uegetãdi: & creſcẽdi: q̃ dr̃ radix uirtutũ naturaliũ: poſt ea. Al. r̃mouet dubium qđ icidit ſic: qa dictũ ẽ: ꝙ accidẽtia enũarata ſunt: accidẽtia aiæ a ſupioribus influxa. ex hoc crederet aliqs: ꝙ accidẽtia eſſent in aĩa ſubiectiue Iſtam dubitationem remouet dicens: ꝙ non ſunt in anĩa ſubiectiue ſed in toto compoſito: & ratio ẽ qa accidens non recipitur in ſubiecto ſimplici. Sed diceret aliqs ex hoc ſequitur iſta accidentia non eſſe ipſius aiæ: quia ſunt totius compoſiti. Reſpondetur: ꝙ cõpletiue ſunt accidentia ipſius compoſiti: ſed tamen principaliter procedunt ab anima.

¶ Nunc uero ex parte corporis eſt uidendum: & primo circa creationem & formationem corporis: qđ ex embrione creatur: & formatur per effect⁹: & operatiões ſtellarum: quæ planetæ dicuntur. Primo. n. materia embriõis uel hoĩs cõpreſſa & coagulata per ſiccitatẽ ſaturni diſpõit̃: & huic materiæ a ſaturno uirt⁹ uegetatiua: & motus naturalis cõſeqtur. Et qđ patet tũc i tali materia aliq̃liter eſt opatio debita: & iõ medici poſt lapſuꝫ ſpmatis in matrice primũ mẽſem totius gñatiõis: q in tẽpore & ſucceſſiue eſt ſaturno attribuit̃ ſm exigẽtiam naturæ ſaturni: qui frigiditate & ſiccitate ſua ipſum ſemen cõſtringit & conſolidat.

¶ Hic oſtẽdit formationẽ embrio

nis a uirtute cœleſti q̃tũ ad accidé-
tia ex pte corpis:& primo facit hoc
p plãetas.Scđo p ſigna zodiaci : ibi:
eſt ãt notãdũ.Pría etiã diuidit in ſe
pté ptes ſecũdũ ꝙ ſepté ſũt plãetæ.
Adhuc diuidit:prío facit hoc:ſcđo
remouet dubiũ:ibi:ex iſto ſtatiꝫ ſen
tẽtia breuiter ẽ iſta:ꝙ nũc debemꝰ
uidere q̃liter ipſe embrio formatur
& creat per effectus & opatões,ſtel
larũ:q̃ dicũt plãetæ:uñ dicit:ꝙ ma
teria:embriõis cõpſſa & coagulata
p frigiditaté & ſiccitaté diſpõit: er-
go uirtus uegetatiua ad naturales
motus aſcribitur ſaturno: iõ poſtq̃
recipit ad mrícẽ mulieris tũc p pri
mũ méſem regnat ſaturnus:qa ipm
ſemẽ cõſtringit ſua frigiditate:& ſic
citate.Nota ꝙ medici aſcribunt pri
mũ menſem ſaturno:ſcđꝫ ioui &c.
Rõ huiꝰ ẽ:quia oportet: ꝙ ſucceſſi
ue ptes corpis a plãetis íducunt:uñ
glibet plãetarũ hét dñiũ p méſem
ſup ſemẽ in utero mr̃no exiſtés . Ité
nota ꝙ ſaturnus ẽ planeta frigidus
& ſiccus:iõ i prío méſe reddit ſemẽ
frigidũ & ſiccũ q̃tũ ad accidétia ex
pte corporis ſe tenétia . Sed diceret
aliqs ſaturnus nec ẽ frigidus nec ſic
cus:ergo lr̃a ẽ falſa : cõſeqntia patet
qa oppoſitum cõſequétis repugnat
añti.aſſumptũ ꝓbatur per Auer. in
de ſubſtãtia orbis: qa corpora cœle
ſtia nõ recipiũt pegrias ípſſiões.Re
ſpõdet negãdo aſſũptũ.& ad ꝓbati
oné dr̃:ꝙ neq̃q̃ recipiunt formales
q̃litates elementorũ: licet ipſas hñt
uirtualiter:qa corpa cœleſtia nõ ſũt
i ſe calida nec frigida formaliter: li
cet bñ íducãt iſta í his íferioribus.
❡ Ex iſto ſtatim oritur dubi-
um.utrũ ſaturnꝰ regnat in cu
iuſlibet embrionis cõceptiõe:
& ſi non: mirabile tunc uidebi
tur dictũ iſtud.Circa illud no-
tandũ:ꝙ pría materia eſt ſubie
cta corporibus ſupcœleſtibꝰ.
& coꝝ motibus:illud eſt:ꝙ di
cit philoſophꝰ primo metheo
ro:ꝙ oía inferiora ſuperioribꝰ
contigua ſunt:& ab ipſorũ mo
tibꝰ gubernant.& iõ neceſſe ẽ:
ꝙ oía íferiora particulariter &
uniuerſaliter reſpiciãtur a ſuis
ſuperioribus.& ítellige uniuer
ſitatem corporis ſupercœle-
ſtis. Sed uniuerſalitaté recipi-
at inferiora a ſuperioribꝰ:quia
nihil fit de nouo in materia ele
mentari:niſi ex uirtute ſuperio
rum. & ideo dicit commenta-
tor.xii.methaphi.ꝙ natura nõ
agit.niſi gubernata a ſuis ſupe
rioribus.hoc eſt ab intelligen-
tiis uniuerſalibus & particula-
ribus alíud fit in iſtis inferiori-
bus í creatiõe a ſupioribus. qa
una ps cœli nata eſt ítroducere

ſormam determinatam & ſpecialem:& iſtud etiam eſt de intentione cōmentatoris primo de generatiōe & corruptione: ubi dicit:ꝙ generatio elemētorū:& iſtorū particulariū adinuicem eſt ordinata: & cōſeruata per motus corpoꝝ ſupcœleſtiū:& ſup corpora elemētorū & ipſoꝝ participātiū: q̄ fiūt ex elementis ſunt determinata in eſſe:& ſunt determinatarū cauſarum:& ſic ineſſe tam uniuerſaliter q̄ pticulariter inferiora a ſuperioribus reſpiciuntur.

¶Hic remouet dubiū:& eſt iſtud utrum ſaturnus regnet in cōceptione cuiuſlibet embrionis:quia ſi nō: tūc eſt illud mirabile: quod dictū ē:& hoc ſoluit:cuius ſolutiōis hæc eſt ſentētia:ꝙ ipſa materia eſt ſubiecta corporibus cœleſtibus: & eorū motibus:& ideo dicit phyloſophus in primo methaphiſi.ꝙ ipſa inferiora ſunt producta a ſuperioribus: qa nihil fit de nouo in materia elementari:niſi ex uirtute ſuperiorū: ut uidetur patere per commentatorem. xii.metha.ubi uult:ꝙ nihil agiť niſi gubernatum ab ipſis ſupercœleſtibus.ſ.ab intelligentiis:& etiā ꝙ una pars cœli iducit talē formam determinatā:& ſpecialem:& alia pars aliam.Hoc etiā patet per cōmētatorē in primo de generatione: ubi dicitur:ꝙ generatio elementorū & ipſarū partiū eſt adinuicē ordiata:& cōſeruata per motū corporum ſupercœleſtiū:& addit alibi:ꝙ indiuidua aīalia & iſta inferiora ſunt determinata: & reſpiciūt tā uniuerſaliter q̄ particulariter ſupiora & ab his recipiunt uirtutē. Nota ꝙ planetam regnare intelligiť dupliciter. Primo quando pōt inducere ſuā diſpſitionē:ita ꝙ non impediatur.ſ. per uirtutē influēdi alterius planetæ:& ſic non accipitur hic. Alio modo quādo aliqs planeta eſt determinatus: ſeu deputatus a natura naturāte ad productionem talis effectus in quacunque parte cœli ſit ſituatus: & ſic ſumitur.hic Vnde ſciendum:quod uirtus unius planetæ aliquādo impeditur coniūctione uel oppoſitione alterius planetæ in aliquo ſigno zodiaci:ita ꝙ nō poteſt exercere ſuam uirtutem iflūēdi:modo ad propoſitum dico:ꝙ illud impedimentum uirtute influendi alicuius planetæ non obſtat: quin ſaturnus habeat dominium ſuper fœtum p primum menſem. Vnde nota gratia litteræ:ut meli⁹ habeatur:ꝙ dubiū incidit ſic:qa dictū ē:ꝙ ſaturnus regnat in primo menſe: ponatur igiť in caſu:ꝙ mulier concipiat in ſecundo mēſe:ſic etiam regnat ſaturnus: & ita in quarto & in quinto: ergo ſaturnus regnat per totum annum. Nota ꝙ ex illa littera. Circa qď notandū habeť cōcluſio quinta huius

libri & ex. Oia inferiora recipiunt uniuerſaliter & pticulariter uirtuté a corporibus ſup cœleſtibus: pbaẗ: nihil fit de nouo in natura elemétari niſi i uirtute ſupiorũ: ergo oía inferiora reſpiciuntur tá uniuerſaliter q̃ particulariter a ſuper cœleſtibus corporibus: cõſequétia patet: qa oẽ factũ i materia elemétari: aut eſt factũ uniuerſaliter uel particulariter. Ité ſciédũ: ꝙ materia prima eſt ens i pura poténtia: ex q̃ oía tranſmutabilia generátur p tranſmutationé corporũ ſup cœleſtiũ: & etiá é illud in quo oía accidétia influunt: ut patet prío phy. Dicet forte aliqs: ex quo corpus cœleſte eſt quoddam agens uniuerſale: unde ergo ꝓducere põt effectũ particularé in eſſe: ut littera dicit. Dicédũ: ꝙ hoc eſt finaliter in q̃tum uirtus corporũ cœleſtiũ tuerit influxa tali uel tali materiæ: ex túc ꝓducit effectũ talé uel talé particularé iſtius: uel illius ſpeciei. Sciédũ etiá: ꝙ tágitur in littera hoc non debere accipi ꝓut dicit uniuerſalitaté propoſitionis: ut loici ſumút: ſed ut dicit uniuerſalitaté creatiõis: uel cauſatiõis. Ité nota: ꝙ ſuperiora reſpicere uniuerſaliter inferiora intelligitur ſic: ꝙ illa inferiora q̃tum ad eorum actiones & tranſmutationes fiút a ſuperioribus uniuerſaliter: & producunẗ ieſſe cõtinue: & cõſeruátur ab eiſdem. Vnde ad cõfirmádũ hoc Alb. adducit dictum Auerroys ſcdo metha. ꝙ opus naturæ é opus intelligétiæ nõ errantis: & ideo natura in iſtis inferioribus nihil agit: niſi directa & regulata ab intelligentiis: q ſunt orbiũ matrices. Ex hoc ſequitur: ꝙ ſuperiora reſpicere particulariter inferiora non eſt aliud q̃ ipſam reſpicere iſta inferiora quantũ ad mutationé aliquá: ſiue actioné ab aliqua parte cœli determinatá. Et ideo dicit i littera quod ſuperiora particulariter reſpiciunt iſta inferiora ex eo: ꝙ ptes cœli determinate inducút in his iferioribus mutationes ſpeciales: & determinatas i una pte cœli. Vnde ſciendũ ꝙ dicit Ariſt. in proble. ꝙ ex una & eadem uirtute aliquádo uermeſ generátur: ex alia uero corrumpunẗ: unde hoc nõ fit: niſi ex eo: ꝙ talis conſtellatio ſpecialis: habet uirtuté i ſe ꝓducédi: & generádi: & aliqua habet uirtuté in ſe corrumpendi: & ideo ex una parte cœli generatur indiuiduum unius ſpeciei: & ex alia parte cœli generatur indiuiduum alterius ſpeciei: ut patet: quia in aliquibus partibus inueniutur alia animalia q̃ hic. Item ſciendum: ꝙ cœlum capitur hic pro congregatione omniuꝫ ſperarum ſimul ſumptarú cum ſuis planetis ſcilicet fixis & erraticis.

¶ Et ideo cum materia prima ſit ſubiecta corporibus ſuper cœleſtibus: neceſſe é: ut recipiat formam alicuius ſpeciei determinatam ab aliqua ſpecialiter parte cœli: quia ab ipſo

corpore cœleſti: in eo ꝙ corpus non recipit hanc formam uel illam: ſed in eo quod tale corpus: quia tunc qua ratione daret hanc: eadem ratione daret illã: & cum oẽs formæ q̃ ſunt in materia pría ĩ potẽtia: ſunt in ipſo motore in uirtute: quapropter oportet dare aliquam partem cœli ſpecialiter circunſpicienteʒ materiam ad ſuſceptionem huius formæ determinatæ.

¶ Hic applicat ſupius poſita ad ꝓpoſitũ: & primo facit hoc ĩ gñali: ſecũdo ĩ ſpeciali ibi: & ꝑ hunc modũ unde dicit: ꝙ ſi ipſa materia prima ẽ ſubſtãtia corpibus ſupcœleſtibus oportet ꝙ capiat formam alicuius ſpeciei determinatã ab aliquo principaliter agente: nõ enĩ ab ipſo corpore cœleſti in eo: ꝙ tale corpus reſpicit iſtã formã ꝓciſe: uel iſtã qa q̃ rõne daret hãc formã eadẽ rõne daret & iſtã: ex quo oẽs formæ poſitæ in materia pría ſunt in motore prio uirtualiter: ergo oportet dare aliq̃ partẽ cœli reſpicientẽ ſpãliter ad ſuſceptionem huius formæ determĩatæ: Hic ſumitur cõcluſio. vii. huius libri & eſt hæc: materia pría reſpicit formã ſpecialem a determinata parte ſiue cõſtellatiõe cœli: ꝓbatur ſic materia prima reſpicit formã determinatã: igitur uel recipit eam a corpore cœleſti ĩ cõi inq̃tũ corpus cœleſte uel a pte determinata cœli: ſiue cõſtellatione: ſed nõ recipit a corpore cœleſti in cõi inq̃tũ corpus cœleſte: qa qua rõne tale corpus ĩflueret materiæ primæ unam formam: eadem ratione & aliam: & ſic non daret ei formam ſpecialem ergo &c.

¶ Et non ſufficit agens particularitate ſeruata tali commenſuratione influere actionẽ corporum ſupercœleſtium: ꝙ patet prius quam ſemen deciſuʒ eſt: ipſum in ſe gerit uim illius: a quo deciſum eſt: quæ quidem uís non uniformiter gubernatur a ſuperioribus: ita ꝙ ab una parte cœli non magis determinetur: quam ab alia: immo hoc diſtingueretur a propria actione: & per conſequens a fine: & illud eſt de intentiõe philoſophi in libro de generatione & corruptione: ubi dicit: ꝙ aduenieute ſole redibunt animalia & recedente peribunt. & illud etiam apparet ex ĩtentione commẽtatoris prío meth. ubi dicit: ꝙ materia pría recipit formã elemẽtoꝝ: & mediãtibꝰ illis formas mixtorum: & ſic de alus. Iſte uerò

ordo formam eſſe non poteſt: materia diſpoſita:ab aliqua natura ſpecialiter gubernare:per hunc modum manifeſtetur ꝓpoſitum.ſcilicet ita eſſe de ſaturno: ita ꝙ habet diſponere materiam: & introducere talem formam & diſpoſitionem & ꝙ ſemper dicitur regnare in embrionis conceptione:quod ſic intelligo ut ſuum ſemper regnare nõ ſumatur in hoc loco niſi pro ĩfluere talem diſpoſitionem:quæ ab aliqua alia p̄te cœli non eſt nata influi: & ideo ſi in tali hora diei uel noctis non dicitur regnare ſaturnus:uel aliquis alius planetarum hoc non eſt propter omnem priuationeꝫ uirtutis ſuæ a tali corpore: ſed quia aliꝰ planeta:uel ſtella nata eſt influere talem diſpoſitionem in materia: q̃ ſaturnus planeta ĩprimere nõ poteſt:quia actus actiuorum ſunt in patiente bene diſpoſito ſm Ariſto. Et ſi aliquis quærat:cur oĩa tali curſu currant:reſpondeo ꝙ ſic ſũt ordĩata a prima cauſa quæ primordialiter omnia diſponit ſecundum ordinem ſublimen: & quæ uirtutem propriam ſecundum exigentiam ſuam miniſtrat cuilibet.

¶Hic ſoluit quoddã dubium:quia dictum eſt: ꝙ quo ad formam ſpecialem introducendam materiæ primæ requiritur ſpecialis cõſtellatio: ſiue determinata pars cœli.unde dicit in littera pro ſolutione: ꝙ agens particulare phyſicũ nõ ſufficit ſeruata tali commenſuratione influente ad actionem corporum ſupercœleſtium:quod patet: quia poſt quam ſemen eſt emiſſuꝫ a patre habet uirtutem illius:a quo deciſum eſt:quæ uirtus non uniformiter & generaliter gubernat̃ a ſuperioribus tali modo:ꝙ nulla parte cœli magis determinatur:nec hoc priuaret̃ ſuo fine. & confirmat per Ariſtotelem in ſecundo de genera.ubi dicit:ꝙ adueniente ſole redibũt: & recedente peribunt.hoc idem patet primo meta phyſi.ubi dicitur:ꝙ materia prima indifferenter percipit omnem formam:ſed primo formas elemẽtares & mediantibus illis formas mixtiorũ: & iſte ordo cauſæ non fit niſi ab aliquo iſtã formã ſpecialiter gubernãte.& ſic ſolutio eſt declarata tũc ad propoſitũ per hunc modũ dicit̃ de ſaturno uidelicet ꝙ ĩpe habet diſponere materiã & ĩtroducere talẽ formã:& ꝙ ſemper dicitur regnare in conceptione embrionis hoc Al,

ſic intelligit:quia regnare in hoc lo co non ſumitur pro aliquo alio q̃ ĩ fluere talẽ diſpoſitiõem:quæ ab ali qua alia parte celi non eſt nata ĩflui & ideo ſi in tali hora diei uel alius planeta:hoc non eſt per priuationẽ uirtutis ſue tali a corpore: ſed quia alius planeta:uel ſtella nata eſt ĩflue re diſpoſitionem talem in materia: quã ſaturnus influere non põt:quia actus actiuorum ſunt in patiẽte be ne diſpoſito:& ſic ſoluit unũ dubiũ Sed diceret forte aliquis quare hoc ita ſe habet.Rñdetur:quia ſic ſunt ordinata a primo ente ſecũdũ ordi nẽ ſublimen:& cuilibet uirtutem ꝓ priã ſecundũ exigentiã naturæ ſuæ miniſtrauit.Nota primo ꝙ iſta uir- tus ſeminalis nõ ſufficit ad ſpecialẽ formam materiæ introducendã ſi- ne ſpeciali influẽtia cœli hoc patet ꝑ Ariſt.in ſecundo de generati. ubi dicit:ꝙ ſol ĩ obliquo circulo eſt cã in iſtis inferioribus. Secundo nota: ꝙ uirtus huius ſolutiõis ſtat in hoc ꝙ materia priã ad ſuſceptionem ſpe cialiũ formarũ ſpecialiter diſponiť in determinatis partib⁹.ſiue cõſtel- lationibus cœli.Et ſic quo ad cõpa ginationẽ & condenſationẽ neceſſa rio diſponiť ad frigiditatẽ & ſicci- tatẽ ſaturni in qualibet parte conce ptionis per primum mẽſem. Tertio nota.ꝙ ſemen patris gerit in ſe uir- tutẽ patris.unde uirtus:q̃ eſt ĩ ſemi ne patris aſſimilatur animæ ipſius patris:quia ſicut anima patris influ it & dat patri eſſe: ita etiam ſemen deciſum ab eo generat uirtutẽ ani mæ:ita ꝙ diſponit menſtruũ in mu liere pro generatione fœtus formã diſponens:& figurationes corporũ. Nota ubi dicit:& per hunc modũ &c.ꝙ hic tangit octauam cõcluſio- nẽ:& eſt iſta ſaturnus regnat in qua libet receptione embrionis per pri- mũ menſem probatur ſic. Saturnus in qualibet conceptione poteſt age re in materiã embrionis:quia quod libet non agit in quodlibet:ſed tan tum determinabile agit in ſuum de terminatiuũ:& proportiõabile ĩ ſu um proportionatiuum: & ideo ſe- quitur:ꝙ quodlibet corpus cœleſte dicitur regnare circa propriam ma teriam ſuam : quæ ſpecialiter eſt di ſpoſita ad actionẽ ſuam recipiendã idem ergo corpus cœleſte non dici tur regnare reſpectu alterius mate- riæ:quæ non eſt diſpoſita ad ipſam actionem:unde ex hoc apparet cau ſa huius mirabilis effectus : ꝙ tẽpo re peſtilentiæ aliqui homines mori untur:aliqui uero nõ:hoc eſt ex eo ꝙ quidam ſũt diſpoſiti ad iſtam in fluentiam peſtilentiæ capiendam: quidam non:quia ſunt ita fortes:ꝙ ſufficiẽter poſſunt reſiſtere. Ex iſto quoqꝫ poteſt reſponderi ad dubiũ ſuperius motum concedo:ꝙ ſatur nus ſemper regnat circa materiam diſpoſitam ad ſuam actiõem ad in fluẽdã influẽtiã : nõ tñ ſeqtur ꝙ cir ca quãcunqꝫ materiã poſſit regnare q̃ materia fœtus in fluxu matricis per primũ menſem cõceptionis di

ſpoſita

poſita eſt ad ſuam actionem capiendam:ideo tunc regnat ſuper eã &c. Ex iſto conſequitur poſſibile eſſe quemlibet planetam ĩ qualibet hora diei & noctis regnare: tamen in aliqua hora diei quilibet planeta non dicitur regnare:id patet intelligenti prædicta. Nota circa ſolutionem ultimi dubii:ꝙ aliquis poſſet dicere:ſi ſolutio hæc bona eſſet: ſequæretur ꝙ per iſtam ſolutionem poſſem reſpõdere ad omne quæſitũ ſed hoc eſt falſum:ut patet de ſe.qđ probatur:quia ſi aliquis quærit de aliquo dubio:poſſum reſpõdere ſecundum quod reſpondet Albertus in littera dicit:ꝙ deus ſic ordinauit.Reſpondeo ꝙ ſolu. Alber.eſt ſufficiens:& ad argumentum ſi ſolutio eſſet bona: ſequæretur &c.tunc negatur cõſequẽtia:nã duplicia ſũt entia:quæ dependent a prima cauſa.quædã enim dependent eternaliter & immediate:ut ſunt intelligentiæ circa propriã cauſam: & omnia corpora cœleſtia.quædam uero entia dependent a prima cauſa mediate.tunc ad propoſitum: ſi quæratur quare deus ordinauit iſtam uirtutẽ in intelligentiis.non poteſt aſſignari alia cauſa:niſi iſta:quæ dicta eſt p Alber. Sed ſi queratur de aliis entibus oportet aliam reſpõſionem dare. Ideo dicit Ariſt.ſecundo metha. A prĩo ente dependet cœlũ & tota natura.& in primo cœli. A prĩo ente cunctis deriuatiuũ eſt eſſe.his uero clarius, his autem obſcurius.

Nota ꝙ corpora cœleſtia non ſunt equæ perfecta:quia ſi ſic:ſequeretur ꝙ inter ea non eſſet ordo:& ſic:totũ uniuerſum non eſſet bene diſpoſitum:quia ſecundum Ariſtotelem ſecundo mehaphiſice.bona diſpoſitio totius uniuerſi conſiſtit in debito ordine entium uniuerſi.

¶ Poſt hoc gratia & bonitas ipſius iouis adeſt: & materiaꝫ diſponit ad ſuſceptionẽ formæ & membrorũ:& caliditate ſua fœtum cõfortat:& diſponit:& ſua humiditate replet: & ſic talis materia ſub dominio & imperio iouis exiſtens attribuit ſibi ſecundus menſis.

¶ Hic declarat q̃liter ipſe iuppiter habet diſponere fœtum quantum ad ſuam influentiam:& dicit ꝙ poſt hoc: id eſt poſt ſecundum menſem gratia & bonitas ipſius iouis diſponit ipſam materiam ad ſuſceptionẽ membrorũ formæ: & ſua caliditate cõfortat fœtum: & replet ſua humiditate:& ſic fœtus per ſecũdum mẽſem eſt ſub dominio ipſius iouis. Nota primo: ꝙ ex hac littera trahitur concluſio nona huius libri: & ẽ illa: iuppiter regit fœtum p ſecũdũ menſem.& probatur ſic ille planeta regit fœtum per menſem ſecũdũ: qui habet diſponere & formare formam:iuppiter eſt hmõi. ergo & ce. maior probatur ſic:quia ſi aĩa debet itroduci:oportet ꝙ corpus ſit diſpo

ſitum & formatum:minor patet in littera. Secundo nota:ꝙ iuppiter eſt calidæ & humidæ naturæ: & propter nobilitatem ſuam dicitur ſtella regalis propter hoc:quia homíes qui naſcunt̄ ſub eo naturaliter ſunt bone complexionis. Tertio nota ſicut oſtenditur in libro de effectib⁹ planetarum:ꝙ iuppiter:qui eſt calidus:& humidus augumentat & dilatat materiam:ut poſſit debite organizari:& aſſimilatur epati in corpore humano:unde ĩ hora eius malum eſt purgare epar.

Tertio uero mars aduenit: quæ ſua caliditate: & ſiccitate crura format:diuidẽs.ſ.a lateribus brachia:diuidens a brachiis collum. & caput format: & huic operationi tertius menſis attribuitur.

Hic dicit qualiter fœtus diſponitur in tertio menſe quantũ ad accidentia corporis:& dicit:ꝙ in tertio mẽſe planeta dictus mars diſponit ipſum fœtũ:quia ſua caliditate diuidit brachia a lateribns:& collũ ſeparat:& caput format. Nota primo ꝙ ex iſta littera trahit̄ concluo.x.hu ius libri.& eſt iſta. mars regit fœtũ in ꝗnto mẽſe cõceptiõis.qđ ꝓbatur ſic ille planeta regit foetum ꝑ tertium menſeꝫ:qui membra diſtinguit mars eſt huiuſmodi:ergo &c.maior patet:quia hoc fit in tertio mẽſe: et minor patet in littera. Sciẽdũ ꝙ maior huius rõnis tenet prõ tãto: quia per duos mẽſes ꝑcedentes materia foetus uon fuit diſpoſita ad influẽtiã alicuius planetæ recipiẽdã:niſi illius:q eſt naturæ calidæ et ſiccæ:cu iuſmodi eſt mars.unde ſciẽdum ex quo in ſecundo menſe uirtute ipſius iouis materia foet⁹ taliter eſt diſpoſita et mollificata:ꝙ eſt fere habilis ad ſeparationẽ mẽbrorũ. et ꝗ tunc iuppiter fecit qđ potuit. ideo in tertio menſe incipit mars.

Quarto uero tempore uere uirtus ſolis aduenieus formam imprimit & concreat animæ ſenſitiuæ motum parat:& illud uerum eſt ſecundum ſententiam medicorum: & quorumdam aſtrologorum nam ſecundum intentionem phyloſophi cor ĩter:oẽs ptes generandas primo creatur:& eſt primũ uiuens & ultimũ moriens & uirtute eius omĩa alia membra naſcũtur ĩ tali operatione: & ꝑpterea q̃rt⁹ mẽſis debetur ſoli:unde dicũt phyloſophi: ꝙ ſol eſt radix uirtutis uitalis.

Hic dicit quõ ipẽ foetus in quarto diſponitur menſe:et dicit:ꝙ ĩ q̃rto menſe uirtus ipſius ſolis adueniens imprimit formam: et creat cor et ſenſibilis animæ motum parat: et hoc ſecundum opinionem me-

dicorum: & quorundam aſtronomorum: et philoſophorum: ꝙ inter omnes partes generandas cor primo creatur: & uirtute eius omnia alia membra naſcuntur. et propterea quartus menſis aſcribitur ſoli; unde dicunt philoſophi: ꝙ ſol eſt radix uirtutis uitalis. Hoc idem patet ſecũdo de genera. ubi dicitur: ꝙ motus ſolis in obliquo circulo eſt cauſa generationis. Primo nota. ꝙ ex illa littera trahitur concluſio. xi. huius libri: & eſt illa. Sol regit fœtũ per quartum menſem: probatur ſic ex littera: ille planeta regit fœtum per quartum menſe3: qui creat cor: & producit formas in materia. ſed ſol ẽ huiuſmõi ergo. &c. Vnde ſciẽdum: ꝙ ſol eſt calidus et ſiccus: ſed caliditas ſolis multum differt a caliditate martis: quia caliditas ipſius martis eſt diſtemperatiua membrorum. ſed caliditas ſolis eſt uiuificata. Sed diceret aliquis mars inducit formas: et diſponit membra: igitur littera falſa: conſequentia eſt nota: et aſſumptum patet per litteram. Reſpondeturq; ſol producit formas intrinſecas: & ſubtiles: et eſſentiales. ſed ipſe mars extrinſecas et accidentales. Vnde notandum ꝙ hinc eſt diuerſitas inter medicos et phyloſophos: nam medici dicũt: ꝙ caput primo generatur. phyloſophi uero ꝙ cor. Sed pro concordatione ipſorum eſt ſciendum: ꝙ utriq; bene dicunt diuerſis reſpectibus: quantum ad formationem perfectam caput primo generatur: nam tunc fœtus eſt perfectus. ſed quantum ad formationem imperfectam cor principaliter generatur: et ſic utraq; opinio ſaluatur: præterea nota: ꝙ cor aſſimiliatur ſoli: nam ſicut ſol ſe habet in ordine ad alios planetas in cœlo. ſic cor ſe habet ad alia membra principalia ipſius corporis.

[Concil. inter opiniones medicorum et philosophorum circa creationem cordis et cerebri]

¶ Quinto tempore exteriorum membrorum quorundam liniamenta uenus ſua uirtute perficit: & quædam etiam exteriora format ſicut aures: nares: os: & uirgam uirilem in maſculis: & mammillas in fœmellis: & reliq̃ pudibunda & facit ſeparatiõem manuum: pedum: & digitorũ: & mẽſis quintus huic aſcribitur.

¶ Hic declarat per quem planetam fœtus diſponitur menſe quinto: et dicit: ꝙ uenus quinto menſe perficit liniamenta quorundam membrorum exteriorum ſua uirtute: quia format aures: nares: os: et uirgam uirilem in maribus: et aliud membrum in fœminis: ſcilicet pudibunda: et mamillas: et facit ſeparationem manuum: pedum: et digitorum. Ex illa littera trahitur cõcluſio duodecima huius libri: et ẽ iſta. Venus dominatur ſuper ipſum fœtũ in menſe quinto ipſum

[In quinto mense ab impregnatione formantur aures, nares, os, virga, vulva et mamille, separatio digitorum manuum et pedum]

diſponendo:& mēbra formando ꝓbatur ſic:ille planeta gubernat fœtum per quintum menſem ipſum diſponendo & formando : qui producit membra pudibunda fœtus: nec non quædā alia mēbra debite ſigillat.uenꝰ ē huiuſmodi: ergo &c. maior patet:qa ſolū talia mēbra diſponunt & formantur in q̄nto mē ſe;:minor patet in lr̃a. Vnde ſciēdū ꝙ uenus habet dn̄ium ſup luxuria; igitur ratione ipſa dicitur formare membra ad coitum

¶ Sexto tempore influentia & regimen mercurii inſtructa uocis format:ſupercilia : componit:oculos fabricat:pupillas ꝓducit creſcere facit capillos: & ungulas. & huic operi ſextus menſis aſcribitur.

¶ Hic oſtēdit qualiter fœtus regatur menſe ſexto:& dicit influentiā & regimen mercurii formare inſtrumenta uocis: & componit ſupercilia : & fabricat oculos:& facit creſcere pupillas & producit ungulas & capillos.Ex iſta littera trahit concluſio. xiii.huius li.& eſt illa:mercurius regit fœtū mēſe ſexto.ꝓbat ſic:ille planeta regit fœtū per ſextū menſe; cō ceptiōis:q.ꝓducit inſtrumēta uocis: ſupercilia:oculos: capillos: ungues: & huiuſmodi.ſed mercurius eſt huiuſmodi:ergo &c.maior eſt nota:qa in.vi. mēſe huiuſmōi mēbra formātur.minor patet in littera.Vn̄ ſciendum:ꝙ inſtrumenta uocis ſunt guttur pulmo arteriæ:& quia ipſe mercurius habet dominium ſuper uocem:ideo habet formare huiuſmodi inſtrumenta . & ideo : qui generantur ſub eius dominio ſunt boni cantores. Item mercurius dominatur ſuper capillos : ungues &c . Ratio eſt . quia mercurius dominatur ſuper humores corporis ſiccos:& frigidos: & ex talibus generantur capilli:& ungues &c. ut patet per Galienum ſecundo tegni . Item nota: ꝙ mercurius eſt naturæ frigidæ: & ſiccæ & operatur per ſextum menſem:& ſi inuenit aliqua bona facit meliora.ſi uero mala facit peiora.

¶ Septimo uero tēpore luna huic operationi finem impoſnit replet eni; humiditate ſua auriginas carnis: & ſuperficie; complet:uenus quoq; & mercurius humiditatē attribuentes corpori toti nutrimentum parant: & huic operationi datus eſt ſeptimus menſis.

¶ Hic oſtendit qualiter ipſa luna in menſe ſeptimo diſponit fœtum dicens : ꝙ luna imponit finem : & replet aurigines carnis: ideſt poros in carne.& complet ſuperficia:& uēus & mercurius una cū ipſa luna præſtant humiditatē corpori: per qua; augumentatur : igitur iſte ſeptimus menſis datus eſt operationi lunæ. Ex quo trahit concluſio.xiiii.huius

li.& eſt illa. Luna regit fœtum per ſeptimū menſem ꝓbatur ſic:ille planeta tetigit fœtum per ſeptimū mēſe3:qui ponit finē operationi: & humectat fœtum replendo concauitates corporis:luna eſt huiuſmodi: ergo &c.maior patet:quia talia fiunt in ſeptimo mēſe:minor patet in littera. Vnde ſciendū ꝙ dicitur in littera:ꝙ luna imponit fine3.& ſic nota:ꝙ duplex eſt finis. Finis ſimplex & finis ſecundum quid:modo luna nō imponit finē ſumēdo ipſu3 priomō:qa tunc ſaturnus nihil diſponeret ulterius qđ falſum ē ut patet in lrā:ſed luna dicitur īpōere finē ſecūdo mō ſumptū.Nota ꝙ ī littera dr̄ auriginas carnis unde auriginæ dicunt pori in carne exñtes : eo ꝙ pori carnis hauriūt humiditates:q carnē replent:& talis īpletio habet fieri in fœtu per influētiā lunæ. Nota ꝙ dicit littera lunā augumētare fœtum:quia luna ē humida : & fœtus nutritur ex humiditate:ex quo nutrimento augetur materia eius.

℄ Poſtea influentia ſaturnī octauo menſi aſſignatur & ille ſaturnus multu3 infrigidat & ſiccat & per conſequens ſtrīgit fœtum & ideo ponunt quida3 aſtronomi fœtū generatū in hoc menſe morbidū & cito moriturū:cā aūt huius in ſubſequētibus pleni⁹ apparebit.

℄ Hic declarat per quem modū diſponitur fœtus ī octauo mēſe.d.ꝙ ī octauo mēſe ipſe ſaturnus ecōuerſo incipit iterū regnare ſup fœtū:quia multū īfrigidat ipſum & ſiccat:& ꝑ cōſequēs conſtringit foetū : & ideo qdā aſtronomi dicūt:ꝙ puer generatus ī hoc mēſe eſſet mortuus uel cito moriturus & huius cā in ſequētib⁹ appebit.Nota ꝙ hic trahiť conclusio.xv.huius li.& ē illa : ſaturnus regit fœtū p.viii.mēſem:ꝓbať ſic:ille planeta:q cōſtringit mēbꝛ mulieris:ne foetus exeat regit foetum per octauū mēſem:ſaturnus ē huiuſmodi:ergo &c.maior ē nota.quia frigiditas & ſiccitas ipſius ſaturni cōſtringit mēbra:ne foetus exeat de utero matris:quia ī.viii.mēſe nō debet fieri prius:quia malitia ſaturni cōſtringit mēbꝛ mulieris. Vnde ſciēdū:ꝙ puer naſcēs octauo mēſe ē oīno male cōplexionis:& diſpōnis.ſ. morbidus ꝓpter maliuolā cōplexionē ſaturni & cito moritur ꝓpter frigiditatem & ſiccitatē ipſius ſaturni. Idcirco ſicut habetur in libro de effectibus planetarum:ꝙ in.viii. menſe præcipue naſcuntur claudi : cæci & conſimiles.

℄ Deinde in nono menſe puer naſcitur qa ille naſcitur ſub ioue q eſt calidus & humid⁹: & iſte manebit bene diſpoſit⁹ & ſic frequenter naſcunť quaſi omnes pueri. Iuppiter uero beniuolus eſt planeta faciens

natum ſub eo fortem gratia ca loris:& durabilem gratia hu/ miditatis bene diſpoſitæ.

¶Hic oſtendēs qualiter fœtus di/ ſponitur nono menſe.dicit ꝙ iuppi ter ſua caliditate humiditateqꝫ recti ficat fœtum.& ideo fœtus : qui ge/ neratur ĩ hoc menſe eſt fortis : bene diſpoſitus:& longæ uitæ . probatur ſic ille planeta : qui calefacit & hu/ mectat fœtum dominatur ſuper ip/ ſum per nonum menſem:ſed iuppi/ ter eſt hm̄oi:ergo: & cætera : maior eſt nota quia hoc oportet fieri in no no menſe.& minor patet in littera. qualiter autem ipſe iuppiter diſpo/ nat foetum quātum ad complexio nem ſuam poſtea patebit.

¶Eſt autem adhuc notan// dum:ꝙ membra corporis or/ ganici.xii.ſignis cœli attribuū tur.Primum uero ſignum ſpe ciei totius corporis ſupercele/ ſtis eſt aries:in quo ſigno ſole quidem exiſtēte temperate ui get calidum & humidum : & tunc eſt motio ad generatio/ nem:& ideo motus ſolis ĩ arie te dicitur principiuꝫ uitæ:& ra dix uirtutis uitalis : & propter hoc arieti attribuitur caput:& eius cōdictiones:quia ſicut ari es in cœlo dignior eſt pars cœ li: quia principium diuiſionis ſpæ cœleſtis p.xii.ſigna.n.ca/ put in homine uocatur digni/ or pars corporis.& ideo meri/ to arieti aſſignat̄:& ſic ſol cur/ rens in hoc ſigno mouet ad ca lidum & humidum : ideo ca// put in homine dicitur eſſe prĩ cipiuꝫ uitalis operationis. Col lum.Thauro attribuitur: & ſi militer crines:& barba:& oſſa capitis . Gemini ſpatulæ duo oculi:& aures:& nares: que ſi/ cut gemini ſunt duo. Cancro uero brachia & manus attri/ buuntur.Leoni quidē pectus & dyaflama. Virgini ſtoma// chus & inteſtina attribuun/ tur:coſte & latera.Et ĩ hoc ui/ detur eſſe medietas corporis ſecundum curſum:que medie tas cœli ex parte ſeptentrionis eſt aduocata.Libra reſpicit re/ nes:& eſt exordium membro rum inferiorum:& ipſa atteſta tur ſecundum partem corpo/ ris ĩ deſcēdēdo.Scorpio uero loca libidinis reſpicit:tā ex par te uiri q̄ ex parte mulierū. Sa/ gittarius nates:& ea:p quæ na

tura ſeorſum emittit: & poſte- riora natis aſpicit. Capri- cornus quidem genua: & alia inferiora corporis. Aquarius uero tibias aſpicit. Piſcis uero: quod eſt ultimum ſignum pla netæ formationē pedum aſpi- cit: & ſic breuiter & uniuerſa- liter dictum eſt iudicium ex p- te ſignorum.

¶ Hic proſequit̄ de formatiōe fœ- tus quantum ad accidentia ex par- te corporis ſe tenētia a ſignis in zo diaco exiſtentibus. Et primo facit hoc proponendo intentum. ſecun- do exequitur ibi. primum uero ſi- gnum. Et breuiter iſta eſt ſententia: ꝙ membra corporis attribuuntur. ix. ſignis zodiaci: & proſequitur. d. primum ſignum eſt aries: quando igitur eſt in ariete: tūc temperate ui ger humidum & calidum: & tūc eſt motus ad generationem. Et ideo ſo lis motus in ariete dicitur principi- um uitæ: & radix uirtutis uitalis. & propterea arieti attribuitur caput ꝑ quandam ſimilitudinem. quia ſicut in cœlo aries eſt dignior pars cœ- li: ita caput in homine eſt dignior pars hominis. & ideo merito ipſum caput aſſignatur arieti. Secundum ſi gnū ē thaurus: qđ reſpicit collū. Ter tiū gēini: qđ reſpicit ſpatulas. Quar- tum cancer: quod reſpicit brachia & manus. Quintum leo: quod ha- bet: dominium ſuper pectus & dya- flama corporis. Sextuꝫ uirgo quod attribuitur ſtomacho & inteſtinis. Et hæc ſex ſigna circuunt medieta tem cœli: ſic etiam membra præno tata conſtituunt medietatem homi nis. Septimum quidem ſignum eſt libra: & hoc reſpicit locuꝫ libidinis. tam uiri q̄ mulieris. Nonum ſagit tarius: & hoc reſpicit anum. Deci- mum capricornus: & dominatur ſu per genua. Vndecimum aquarius: & reſpicit tibias. Duodecimum & ul timum ſignum dicitur piſcis: cui at tribuunt̄ plantæ pedum. Et ſic hæc reliqua ſex circuerunt aliam medie tatem cœli. Ita ſimiliter hæc ſex mē bra conſtituunt aliam partem ho minis. Nota primo: ex quo prius dictum eſt: qualiter fœtus forma tur ſucceſſiue per ipſos planetas, in hac parte oſtendit qualiter etiā fœ tus diſponatur ab his ſignis zodia ci. quia ſicut planetæ habent diſpo ſitioneꝫ: ſic etiam ſigna ipſa zodiaci ſub qbus planetæ mouent̄. Itē nota: ꝙ zodiacus eſt circulus obliquus tranſiens per totum cælum: in quo circulo ſunt duodecim ſigna ſitua ta per ordinē. Primum eſt aries: de inde thaurus &c. ſicut iam dictum eſt. Et quodlibet ſignum habet. xx. gradus: & hæc ſcientia non habet lo cum in iſta materia: ſed in tractatu de ſpera: quia ibi dicitur de zodia- co: & equinoctiali: de tropico eſtiua & tropico hiemali. & ideo relinqui tur ꝑpter ꝑlixitatē ad præſēns. & di cit̄ zodiacꝰ a zodiā grece: qđ ē uita.

latine:& a cos:quod eſt cuſtos:quaſi cuſtos uitæ:quia ſub iſto circulo & iſtis.xii. ſignis mouenſ omnes planetæ:qui habét influere deſtructiones:ſaluationeſq; inferioꝝ. Et ideo ſcd̃m iſta ſigna & gradus ſignorum aliam & aliam habent naturam. Sic quoq; fœtus ipſe diuerſimode diſponitur:quádo ſub ipſis generatur.

Nota:ꝙ ex illo:quod dicit primú uero ſignum tangitur cõcluſio . vii. & eſt talis. Aries habet dominiũ ſuper fœtũ: quo ad aliquã eius partẽ: ſcilicet ſuper caput:qđ quidẽ põt ꝓbari ea forma arguendi ſicut ſuperius de planetis arguebatur.unde dicũt aſtronomi: ꝙ quando luna ẽ in ariete:tunc malũ eſt purgare & trahere ſanguinẽ a uena collaphica. ſic dicitur per hos uerſus.Nil capiti facias aries cum luna refulget . Luna ri nummos & balnea tutius intra. Vnde ſciendum:ꝙ aries dicitur primum ſignum in zodiaco : ratio eſt: quia cõiter connumerando ſigna in cipim⁹ab ariete.præterea quia aries eſt primum ſignum q̃tum ad ſigna eſtiualia . Iuxta ꝙ notandum ꝙ iſta ſex ſigna Aries:thaurus:gemini:cancer:leo:uirgo ſunt ſigna eſtiualia:qa ſol pertrãſit illa in eſtate. reliqua uero ſex ſunt hiemalia:quia ſol in hieme pertranſit ea.Itẽ contra id:quod dicit littera : aries eſt naturæ humidæ:arguitur ſic : aries eſt naturæ ſiccæ:ergo non humidæ. cõſequentia tenet:eo ꝙ iſte qualitates repugnát: & aſſumptum patet per Galie. Reſpondetur ꝙ lr̃a intelligitur q̃tũ ad eius principiũ.ſed dictũ Gali. qu antũ ad finẽ eius intelligiť. & ſic utrobiq; bene dicitur: & túc ad rationẽ aries eſt &c . negeť cõſequẽtia & cã eſt:qa ĩ una pte põt eẽ naturæ ſiccæ & ĩ alia habere humiditatẽ.Itẽ aries dicitur dignior cœli ps: qa ẽ excellẽtioris & melioris cõplexiõis q̃ aliqđ aliud ſignũ: eo ꝙ habet naturã ſanguineã . & ideo ſole exiſtente in iſto ſigno maxime uiget generatio & cõceptio propter caliditatem & humiditatem.Item ſciendum:ꝙ galie . in li.de ſpermate dicit:ꝙ diuerſitas planetarum cum diuerſitate ſignorum in zodiaco producit in fœtu diuerſitatem:hoc apparet ex eo: ꝙ aliquãdo generatur puer:q nõ aſſimilatur patri:nec matri:nec auo &c . Vnde dicit Galie.ibidẽ ꝙ omnis ſubſtãtia corpea animata eſt ligata in plãetis & ſignis in zodiaco q̃tum ad eorũ influentiam ſuſcipiendã.Itẽ nota:ꝙ ex littera.ibi thaurus autẽ:tangit cõcluſionem.xviii.& eſt illa . Alia duo ſigna in zodiaco:ſcilicet thaurus:gemini &c.habẽt formare & diſponere ĩ corpore humano accidentia diuerſorũ membrorũ ꝓbatur ſic:qcũ ꝙ habent diſponere membra corporis diuerſa dominanť ſup diuerſa accidentia diuerſorũ corporum. Sed illa.xi.ſigna ſcilicet thaurus &c. ſunt hmõi:ergo.&c.maior patet: qa tales ſignificatões & diſpoſitões corporales ſũt accidentia fœtus minor patet ĩ lr̃a.Nota ſcd̃m gali. ꝙ oĩs res

naturalis utitur formis reſpectu ſu-
periorum : ergo infans diſponitur
per influentias planetarum : dato ꝙ
nunꝙ fuerit taliter a parentibus di-
ſpoſitus.nota quando luna eſt in cã
cro: tunc malum eſt purgare colluꝫ
ut dicitur in his uerſibus . & caueat
medicus cuꝫ ferro tangere collum.
Sic quoqꝫ quando luna eſt in gemi-
nis eſt maluꝫ extrahere de brachiis
ſanguiem:unde dicitur: Brachia nõ
minues cum luſtrat luna gemellos.
Item cancer habet dominiuꝫ ſuper
pectus unde dicitur . Pectus pulmo
iecur in cancro nõ minuetur . Item
leo reſpicit cor ido dicitur.Cor gra-
uat & ſtomachum cum cernit luna
leonem. Nota:ꝙ de iſtis ſignis quæ
dam ſunt calida in prio gradu.quæ
dam ſunt ſicca & frigida:& nõ ecõ-
uerſo:ut patet per medicos.Item no
ta:ꝙ uirgo reſpicit coſtas & inteſti-
na aliqua :ideo quando luna eſt in
uirgine tunc malum eſt curare talia
membra.unde dicitur lunam uirgo
tenẽs uxorem ducere noli.Item no-
ta ꝙ hæc.xii.ſigna diuidunt cœlum
i duas partes æquales ſiue duas me-
dietates:quia prima ſex ſigna conti-
nent unaꝫ medietatem cœli: & alia
ſex medietatem aliam.Sic quoqꝫ pri
ma ſex ſigna reſpiciunt medietatem
corporis:& alia ſex medietatem aliã
corporis.Ex hoc ſequitur ꝙ ſemper
ſuperior pars hominis eſt calidior
& fortior:& formatur a ſignis cali-
dis in zodiaco:quia inferior uero a
ſignis frigidis : & ideo pars inferior
frigidior ẽ.Item nota : ex littera ibi.
dyaflama : ꝙ dyaflama eſt quædam
pellicula diuidens corpus humanũ
in duas partes:ita ꝙ membra ſpiri-
tualia:ut cor: & pulmo hac pellicu-
la ſegregãtur a membris nutritiuis;
ut ſunt ſtomachus & epar . & iſtam
pelliculam dicitur regere leo.

¶ Et non opinetur aliquis iſ-
ta eſſe ficta : quia fides huius
præſentibus roboratur pluri-
bus experimẽtis. Noſcat enim
experimentator prius:ꝙ uitio-
ſum & malum eſt tangere mẽ
brum aliquod cum ferro luna
exiſtente in ſigno illius mem-
bri:& cauſa huius eſt: quia lu-
na auget humiditatem: ut pa-
tet ad ſenſum:ſi carnes ponan
tur de nocte ad radios lunæ
tunc enim generantur uermes
in carnibus : & iſtud non ſem-
per eodem modo apparet:ſed i
ſpeciali ſtatu lunæ:& ut ſanius
intelligatur : aduertendum eſt
ꝙ quattuor ſunt ſtatus ſecun-
duꝫ ꝙ diximus tractatu de ſta
tu ſolis & lunæ. Luna enim a
prima eius incẽſione eſt calida
& humida : quouſqꝫ erit ſemi
plena. tũc ultra calida eſt & ſic
ca. Deinde eſt frigida & ſicca

donec ſit ſemiplena in detremẽ to:ultımo uero humida & frigida:uſq; quo ſoli cõiungat: & iterũ íntéditur : & ẽ in q̃rto ſtatu:& in hoc ſtatu maxíe humectat hũidũ patrefaciẽdo. Ideo cum luna augeat í oíbus mem bris hũiditatẽ: lædere mẽbruȝ aliquod cũ ferro ẽ idẽ:ꝙ graui ter uulnerare:& humiditatem addere hũiditati:& p cõſequẽs multiplicare nocumentum.

¶Hic declarat ſuperius dicta per experientias.ſcilicet ꝙ iſta inferiora diuerſimode diſponantur a ſuperioribus & ſpecialiter hoc dicit de luna:ideo ait: ꝙ nullus debet credere:quod iſta prediĉta ſint ficta quia multis poſſunt confirmari experientiis:quorum primum ẽ hoc . ſcilicet ꝙ malum : & uenenoſum eſt tangere aliquod membrum cum ferro luna exiſtente in ſigno iſtius membri cuius cã eſt: qa luna auget humiditatẽ:ut patet ad ſenſum:ſi carnes recentes ad radios lunæ ponantur:ibi generabunť uermes: ſed hoc fit tãtũ in ſpeciali ſtatu lunæ:& ut hoc intelligatur melius ponit ſtatus lunæ.d. ꝙ luna in prima incenſione eſt calida & humida donec fiat ſemiplena & tunc diciť eſſe in primo ſtatu po ſtea eſt calida & ſicca donec fiat plena:& tũc eſt in ſecũdo ſtatu:deinde eſt frigida & ſicca uſq; quo iterum fiat ſemiplena:& tũc eſt in tertio ſtatu.Vltio eſt frida & hũida uſq; quo iterũ ſoli cõiungitur:& tũc eſt in q̃rto ſtatu: & in hoc ſtatu maxime humectat putrefaciendo : poſtea exponit dictũ ſuũ.d . ꝙ lædere ferro mẽbrum eſt idẽ qđ grauiter uulnerare & addere humiditatẽ humiditati.

Nota quoq; qđ Albertus noluit dicta ſua per experientiam confirmare.nam dicit cõ.viii.phyſi . Experimentũ eſt ueroꝝ ſermonũ:ut concordat cum rebus ſenſatis. Itẽ in littera dicitur:ꝙ nõ debemus tangere mẽbrũ &c . Ratio huius eſt ſecũdũ medicos:qa tunc humores concurrunt ad illud mẽbrũ : & ibi generatur ex his humoribus apoſtema. Et ideo luna exiſtente in ariete malum eſt flobotomare de uena capitis. Itẽ dicitur in littera:ſi carnes ponantur &c. ratio huius eſt : quia radii lunares multum humectãt ipſas carnes ex qua humectatione ſequitur putrefactio : & per conſequens uermium generatio. Ex hoc ſequitur malum eſſe:ꝙ radii lunares tãgãt uulnera: quia humectant ea : & non exſiccant.Item nota: ꝙ illud quod dicitur in littera:ꝙ luna habet quattuor ſtatus:exponitur ideſt quattuor quadras: hoc etiam prius dictũ eſt: quia prima quadra eſt ſanguinea Secunda colerica : tertia melancolica. quarta flegmatica:

¶Et ſciatis ſocii mei:ꝙ quamuis q̃dã aſtutæ mľieres cãȝ hu

ius rei occultant:& occultãdo
ignorant:cũ quædã effectũ co
gnoſcant:& plura mala ex eis
operant:cũ uir cũ eis in coitu
ẽ:accidit quandoq; uiris læſio
magna:& grauis ex infectione
membri uirilis p ferrũ appoſi-
tum:prout quædam mulieres
doctæ ſũt in iſto:& in aliis ſimi
libus:& ſi phas etiã dicerẽ hic.

¶Hic ponit unum documentum
informando ſocios ſuos: & dicit ſo
cii mei ſcire debetis:ꝙ quãuis quæ-
dam mulieres occultant huius rei
cauſam:cognoſcunt tamen qualiter
malum inde operetur:nam ſæpe ac
cidit in uiris magna læſio:& grauis
ex putrefactiõe membri uirilis per
ferrum appoſitum:ſicut quædã do
cte meretrices faciunt hæc & his ſi-
milia:& ſi licitum eſſet dicere hic
aſſcribere:ſed proprium creatorem
timeo:ideo de occulto ad preſens
nõ declarabo.Vnde ſciendum ſicut
dictũ fuit:ꝙ fluxus mẽſtruorum di
uerſificatur in fœminis ſecundum
diuerſitatẽ alterius & alterius qua
dre:& ſic puellæ cognoſcunt ſtatus
lunæ per mẽſtrua. Itẽ nota:ꝙ quæ-
dã peſſimæ mulieres in ultimo ſta
tu lunæ ſũt iſtructæ:ꝙ multũ ſubti
liter faciũt lædere uiros exercentes
cũ eis coitũ:ex qua leſiõe inſurgunt
mulie iſirmitates icurabiles:& hoc
ſi in pricipio remedia nõ apponanť
unde ſciẽdũ ꝙ i uirga uirili q̃ſi oẽs
uenæ concurrunt: q̃ ſunt ſenſibiles
& ideo quãdo læditť ſequitur læſio
totius corporis.Itẽ nota ꝙ in littera
dicitur ferrũ apponunt &c.quidam
exponentes hoc dicũt: ꝙ id ferrũ d
quo loquitur Al. acutum ẽ & ſubti
le & quãdo mulieres patiuntur mẽ
ſtrua:ſi uiri tunc coeant cũ ipſis: ſo-
lent aliquando uel ꝓpter uindictã
uel propter malitiam uulnerare uir
gã uirilẽ:& tũc mẽſtruũ exiſtens in
uulua mulieris itrat tale uulnus &
inficit ſuo ueneno:quia uirga ẽ mẽ
brũ poroſum & rarũ.ideo talis ma
teria cito imbibitur ab ipſo.& quia
ibi oẽs uenæ cõcurrũt talis materia
ſpargiť p totũ corpꝰ:uerũ q̃uis hæc
expoſitio bene ſonet ꝓtextu: tñ ex-
periẽtia idicat oppoſitũ: cũ ipſe uir
ſentire poſſit talẽ læſionẽ. Ideo ali-
ter exponiť.ſ.ꝙ per ferrũ intelligiť
cauterium potentiale ſeu uirtuale.
Vnde ſecundum medicos duplex
eſt cauterium ſcilicet potentiale ſeu
uirtuale. Primum ſunt medicine
corroſiuæ cauterizantes carnẽ : uel
membrum aliquod : intantum ut
uulneretur:ut ſunt Alumen calx &
his ſimilia.aliud cauterium ẽ actua
le:ut fereum iſtrumẽtum:cum quo
fit uulnus in aliquo membro:ut ab
ipſo humores extrahantur . modo
ad propoſitum dico : ꝙ Albertus
de primo ferro intelligit & non de
ſecundo:huius gratia eſt ſciendum
ꝙ quædam mulieres ſcientes hoc
ponunt tempore coitus de iſtis cor
roſiuis ad membrum inferius : &

quia tunc membrum uirile eſt ual de poroſum:ideo ſtatim corroditur & leditur a talibus. Sed forte diceret aliquis : quare mulier non ledit ſemetipſam: dicendum:ꝙ uulua nõ eſt ita poroſa ſicut uirga:uel aliter & melius: ꝙ antequam imponant iſta corroſiua accipiunt oleum roſarum & inungunt membrum:ſuum & ſic non læduntur. Item ſciendum: ꝙ ſi læſio fieret: lunã exiſtẽte in ultima eius quadra in ſcorpione:& eſſet cõiunctio lunæ & ueneris:tunc iſta læſio eſſet incurabilis:& cauſa eſt quia ſcorpio & uenus dominatur ſuper uirgã:& tunc nullatenus poſſet fieri e xitio humorum de tali uulnere & per conſequens nec curatio propter nimiam influentiam humidã.

Primum quidem ſcriberemus:ſed quia proprium creatorem timeo:ideo de iſtis occultis nihil ad præſens dico:& tunc effectum de quarto eius ſtatu præcipue poſſumus declarare:& hoc alia ſimilitudine ſcilicet:ꝙ radii lunæ de nocte ſubintrantes per feneſtras:& peruenientes ad caput dormientis faciunt dolorem capitis: & fluxum reumatis: & cauſa huius uere eſt eadem cum cauſa iam aſſignata.

Hic declarat id quod dictum eſt per aliam experientiam. d. ꝙ illud quod dictum eſt patet ab experimẽto:quod ſumitur ex eo ꝙ ſi lunæ radii de nocte ſubintrent per feneſtras ad caput dormientis faciunt dolorem capitis: & fluxum reumatis:& cauſa eſt huius prius aſſignata & hoc precipue intelligitur in ultima quadra lunæ. Sed diceret aliqs qualiter talis humiditas cauſat dolorem capitis:reſpondetur ꝙ per ipſam fit obſtructio pororum in cerebro:ita ꝙ uapores & fumi groſſi nõ poſſunt exhalare:unde quando natura incipit laborare circa talem humiditatem cerebri influxam eã diſſoluendo: cauſatur fluxus reumaticus ad nares uel ad pectus: & ille fluxus reumaticus cauſatur ex materia cruda flegmatica: &.patientes ipſum debent parum comedere bibere:& dormire: ne multitudo uaporum a cibo:potu:ſomnoq; ſuperfluo diſſolutorum dirigatur uerſus cerebrum ipſum humectãdo:& fluxum reumatis augmentando unde dicitur uerſus. Eſuries uigiles ſitias:ſic reumata cures. Vnde ſciendũ ꝙ illa paſſio maxime fit luna exiſtẽte in ultima quadra: & ideo hoc tẽpore bonum eſt:ꝙ quilibet caueat: ne radii lunares tempore dormitionis de nocte ſubintrent per anguſta foramina:attingentes caput eius inferentes predictam infirmitatem quæ ſecundum medicos omnium ægritudinum mater eſt in corpore humano.

¶ Poſt hoc q̄dem ad influen
tia planetarũ:quos antiqui uo
cauerũt noĩe deos:ex parte cor
poris & aĩæ nunc reuertamur.

¶ In precedẽti parte Albertus oſtẽ
dit accidentia ex parte aĩæ tantũ &
non ex parte corporis ſe tenentia in
flue ntia corpori humano a corpo-
ribus ſupercœleſtibus.Hic oſtendit
accidentia ex parte utriuſq̨.d. Poſt
prædicta reuertamur ad influentiã
planetarum: quos antiqui uocaue-
runt deos naturæ ex parte corporis
& animæ : & ꝓſequit̃ per ordinem.

¶ Saturnus uero : qui ſuper
omnibus obſcurior & tardior
exiſtens:& in generatione na-
tum facit : qui ſub eo naſcitur:
fuſcum in colore ex parte cor-
poris plurimum in capillis : &
crinibus nigris & duris : & ca-
put morbidum:& male barba
tũ:& pectus ſubtile hẽt: ſciſſu
ras in calchaneis:& hoc ẽ figu
raliter dictũ ſecũdũ diſpoſitio-
nẽ corporalẽ:& ſecundũ aĩam
natus ſub ſaturno ẽ multæ ꝑ-
fidiæ:& triſtis: malign9 fetida
diligens : & turpia ueſtimenta
ſe induẽs:& piger eſt ĩceſſu: &
non erit luxurioſus : ut in plu-
ribus uenerem minime diligit
immo naturaliter aborrebit in
de breuiter notandum : ꝙ ſe-
cundum intentionem mei ma
giſtri in hac ſciẽtia experti qui-
cunq̨ natus fuerit ſub ſaturno
omnes conditiones malas ha-
bet ex parte corporis.

¶ Et dicit ꝙ qa ſaturnus eſt obſcu-
rus tardus:& grauis : facit natũ ſub
eo fuſcũ in colore ex pte corpis : &
hẽt flauos capillos:& rectos: & du-
ros:ſed non eſt barbatus:& male di
ſpoſitus ẽ:& hẽt pect9 ſubtile:& ſciſ
ſuras in calcaneis figurarũ. i. ſecun-
dum diſpoſitionẽ corporalẽ: & iſte
idem puer ſecundũ aiaꝫ eſt multæ
perfidæ:& triſtitiæ:& malignus:dili
gens fœtida : induens ſemp turpia
ueſtimenta & eſt piger in ĩcæſtu &
nõ luxurioſus:& naturaliter ab hor
ret coitum. Et ſubdit ſecundum in
tentionẽ noſtri magiſtri in hac ma-
teria experti.Quicunq̨ natus fuerit
ſub ſaturno oĩno hẽt malas diſpoſi
tiones ex parte corporis . Nota hic
ꝙ antiqui philoſophi uocauerunt
planetas deos naturæ:quia uiderũt
per influentiã planetarũ corruptio-
nem & generationẽ fieri in his infe
rioribus.Et ex alio : quia ante tem-
pus Ariſto . non nouerant aliquid
de pría cauſa:nec de ĩtelligẽtiis: ſed
tantũ mõ de corporibus celeſtibus
& ideo ipſa dixerunt deos eſſe:idcir
co Emp̄.dixit:ꝙ ſol eſt deus deorũ
alia etiã de cã planetæ dicuntur dii
naturæ:quia natura regitur ab ipſis

ma cũ intelligentiis incluſis:unde dicit cõ.xii.metha.opus naturæ eſt opus intelligẽtiæ : ſed intelligentia non dirigit naturam ĩmediate.imo facit hoc mediantibus planetis : & corporibus cœleſtibus : ideo dicit Ariſt. ꝙ ille mundus inferior ſubiectus ẽ corporibus cœleſtibus:ut tota eius uirtus inde gubernetur. Itẽ Ariſt.prio cœli &. viii.phyſi.Si non eẽt motus ad ubi in corporibus ſupercœleſtibus:tũc etiã nõ eſſet motus in his inferioribus: & ſic nec generatio fieret:nec corruptio: Nota ꝙ ſaturnus dicit̃ ſupior planeta: qa magis diſtat a terra:qa ĩmediate ſeqtur firmamẽtũ:unde dicũt aſtronomi : ꝙ eſt in tãto elõgatus a terra ꝙ ſi aliqs pgeret oĩ die . ix. miliaria tunc ad illã partẽ:ubi ſaturnus ẽ ppingor ſuæ ſperæ pueniret. 3200. annis.&.xv. ſeptimanis & in tribus diebus: unde ſaturnus cõplet curſũ ſuũ p.xxxiii.annos: & eſt maior tota terra nõagesies ſemel. Et rõ eſt ꝙ ſit ſupior plãeta : qa multũ cõtrariatur principiis uitæ pp eius maliciã unde ſi eſſet appropinquatus terræ deſtrueret oĩa iſta inferiora: & nũq̃ permitteret aliquod aĩal uiuere : & obſcurior etiam eſt inter oẽs planetas:qa eſt naturæ terreæ. Itẽ notandũ:ꝙ filius ſaturni eſt coloris fuſci. qa ipſe ſaturnꝰ ĩter cætera:q̃ habet: habet dominiũ ſup plumbũ: qđ eſt coloris fuſci.Itẽ habet nigros capillos:& hoc:qa eſt cõplexionis melancolicæ:& ideo habet multos uapores groſſos:nigros : & terreſtres:qui ſunt graues & frigidi:& ſemper tendũt deorſum:unde oẽs iſti : quibus non creſcit barba ĩnfra debitũ tempus ſunt filii ſaturni : Itẽ hẽt pectus ſubtile:& hoc qa non multũ hẽt de humiditate & caliditate:quæ requiruntur ad dilationem corporis . Itẽ filius ſaturni habet ſciſſuras in calcaneis:hoc exponitur uno mõ ſic.ſ. ꝙ habeat ſciſſuras in pedibus figuraliter ſicut equus. Alio modo ꝙ ſic claudicus per unũ pedẽ. Tertio mõ:ꝙ habeat cõſtructionẽ in membris:ita ꝙ membra eius ſunt cõſtricta:& ꝙ habeat duas uẽas:& hoc ultimo mõ poteſt littera intelligi.Iteꝫ eſt multæ perfidæ:& hoc qa habet malã cõplexionẽ.& ſemper nitit̃ decipere hoĩes:& non utuntur uenere ꝑpter frigiditatem:ſicut melãcolici ſunt.Ideo dicunt medici ꝙ oẽs prophetæ fuerunt melancolici:quia diuerſa imaginabantur. Et littera dicit:ꝙ ille filius malas in ſe conditiones habet ex parte corporis:& hoc qa habet in ſe peſſimas qualitates.ſ. frigiditatem & ſiccitatem: a quibus procedit malitia tãquã a ſua cauſa. Itẽ ſciendũ ſicut habet̃ in libro de effectibus planetarũ ꝙ puer natus ĩ hora ſaturni erit fortis: melancolice cõplexionis:auarus : traditor cupidus:& fortuna in oĩbus ſibi proſperatur:& habet iouem inimicum : et Mercuriũ amicũ:ideo quandocũqꝫ ſaturnus coniungitur cum Mercurio : tunc bonum eſt ſibi incipere

opus. Sed quando cũ Ioue tunc eſt contrariũ. Vnde ſi q̃s acciperet flores auellanæ cũ ſucco ceſanæ: & id deficcatum alicui mulieri corrupte ĩponeret inferius ad mẽbrũ appareret uirgo. Itẽ nota: ꝙ quando eſt ĩ ariete tũc eſt ſignum mortis: quando uero in aquario: tunc uitæ: quia eſt in propria domo.

¶ Iuppiter eſt quædam ſtella regalis: exiſtens proſpera: dulcis: & lucida: temperata: totũ oppoſitum facit huic operationi: quia nato ſub eo dat pulcrã faciem: oculos claros: barbam iocundam: & ſignantur duos dentes ſuperiores magnos: & aliqualiter diuiſos: & dat colorem album rubore permixtũ in facie: & capillos longos facit ſecundum animam uero facit natum bonum: & modeſtum & ætate longeua: & honeſtatẽ diligens: & ueſtimenta pulcra & ornata & delectabiles ſapores ei placent: & odores: & erit largus: & iocũdus: miſericors & uirtuoſus: incidẽs: plurimũ proſpicit in terram.

¶ Natus ſub ioue debet eſſe bene diſpoſitus tã in aĩa q̃ in corpore: qa iuppiter ẽ ſtella regalis: & dulcis: ꝓſpera: & temperata: & habet totum oppoſitum ipſi ſaturno: nam filii iouis ſunt pulchri in facie: & habent oculos claros barbam rotundam: & ſuperiores dentes magnos: & aliquãtulum diuiſos & habent bonum colorem album cum rubore permixtum: longos crines: ſecundum animam quoq; talis filius eſt modeſtus longeuus: diligens honeſtatem: & pulchra ueſtimẽta: et diligit delectabiles odores: et ſapores: et etiam luxuriam et eſt potens: largus: iocundus: miſericors: mundus: et quocunq; uadit reſpicit terraz. Nota primo ꝙ dicit ſtella regalis: quia habet nobiliorem influẽtiam. Item ꝙ immediate ſequitur ſaturnũ: ut malitia ſaturni poſſit mitigari per bonitatez iouis: quia aliter ſaturn⁹ multa mala circa inferiora faceret unde dicit Cõ. ꝙ ſi ſolus iuppiter eſſet ĩ coelo: nunq̃ ꝑmitteret aliquam corruptionẽ fieri in terra: unde ip̃e iuppiter eſt maior terra nonageſies q̃nquies et tantũ diſtans a terra ubi eſt ꝓpĩquior ei: ꝙ ſi aliq̃s oĩ die poſſet ambulare decẽ miliaria ſurſum. infra. MMccccviii. ãnos et. ix. ſeptimanas et. v. dies ꝑtingeret ad ip̃m. nota ꝙ iſte filius dicit̃ eſſe lõgeuus et h̃ qa eſt calidius et humidus ĩ q̃bus cõſiſtit uita et iõ multũ diligit luxuriã et inſpicit terrã pp ei⁹ diſtinctionẽ. unde dr̃ ĩ li. ꝑalegato: ſi q̃s nat⁹ fuerit ĩ hora iouis ẽ ſanguĩeus bẽuol⁹ amabilis: delectabilis: ſapiẽs: laudabil: et hẽt unũ amicũ: et unũ inimicũ: amicus eius ẽ luna: inimicus eius ẽ ſol

Nota exemplum pro muliere corrupta ut virgo appareat

unde quando cõiungitur lunæ amicæ ſuæ tunc gaudet & regnat & tũc bonum eſt ei opus incipere: quia habet bonum finem:& bonũ eſt loqui cum mulieribus: quia tunc habet ſatis de ſanguine: unde dicunt experimentores ꝙ ſi quis tunc acciperet auiculam quæ uocatur cauda tremula: & deſiccaret in puluerem: ſiue combureret: & poneret hunc puluerem ad crucibolum: ſi eſt aliqua mulier malicioſa latrabit ut canis. Sed quando coniungitur ſoli omnes amittit uirtutes. Item dicitur ſiquis acciperet linguã canis:& ĩ puluerẽ reduceret:& alicui auicule ĩ paſtu daret: ſtatim uidereẽ mortua & econuerſo ſi poneres caput eius ad aquã ceſſabit. Vnde ſciendũ ꝙ Iupiter habet mortem & uitã: nam mors eius eſt libra:& gemini eſt uita: quando enim eſt in gemini tunc eſt in honore & dominio ſuo: unde ſi quis in illa hora acciperet ungues & capillos alicuiꝰ mulieris & pulueriʒaret & comederet multum dormiret: & ſi uelis excitare pone acetum in auriculam eius dexteram. Arcanum

Itẽ quando Iuppiter ẽ in piſcibus ſi quis acciperet ſalamandrã & in puluerẽ reduceret:& poneret ĩ auriculã alicuius animalis ſtatĩ moreretur. Arcanum

Mars uero cum intemperatus ĩ caliditate & ſiccitate ſecũdum corpus facit natuʒ rubei uel crocei coloris cum quandã obſcuritate & aduſtione: ſicut uidetur:& apparet in his: qui paſſi ſunt a ſole:& paucos habent capillos: oculos quidem graues: totum corpus curuuʒ & groſſum ſecundum animã uero fallax: inconſtans: inuerecundus: iraſcibilis: proditor: faciens diſcordias: & bella mouens.

Hic dominus albertus oſtendit formã fœtus quantum ad accidentia tam ex parte corporis q̃ ex parte aĩæ ſe tenentia ipſi fœtui & marte influxa dicens: ꝙ mars planeta intẽperatus caliditate & ſiccitate: & facit filiũ ſuũ crocei coloris cum quadã obſcuritate & aduſtione: ſicut apparet in his: qui a radiis ſolaribꝰ peruſti ſũt:& habet paucos capillos & paruos oculos:& habet curuũ corpus: licet groſſum: & ipſe ſecũdum animã eſt fallax inconſtans inuerecundus: iraſcibilis: proditor faciens diſcordias:& bella: eſtq; ſuperbus. Nota primo ꝙ mars eſt calidus: & ſicus:& calor eius ẽ deſtructiuus & cõſumptiuus & maxime itẽperatus & eſt cõplexionis colericæ & ideo facit filiũ ſuũ crocei coloris cũ quadã obſcuritate & habet corpus curuum & ratio ẽ: quia rõne nimiæ caliditatis fit cõſumptio humiditatis quẽadmodũ fit de corrigia madefacta & poſita ad ſolẽ: que ſtatim ĩcuruatur. Item eſt ſuperbus pp magna nimitatem: q̃ habet ratiõe ignis. Itẽ

Item habet paucos capillos: & paruos oculos: quia modicũ habet de humiditate: & caliditas dominatur in eo. Item nota: ꝙ quando mars regnat præcipue fiũt diſcordiæ inter reges & principes. & hoc quia in talibus humidũ radicale eſt multum ſubtile. Nota etiã: ꝙ filius martis eſt multũ iraſcibilis: & hoc: qa eſt complexionis colericæ: oẽs enim colerici cito iraſcuntur: ut patet in libro de cõplexionibus. Itẽ nota ꝙ hõ poſſet attingere martẽ: ſi moueret̃ ſurſum per rectã lineã per decẽ miliaria in die ĩ. xliiii. annos & duodecim ſeptimanas: & decẽ dies. Itẽ ſciendum: ꝙ amicus ſuus ẽ mercurius inimicus iuppiter. unde quãdo cõiũgitur cũ mercurio tũc bonũ eſt debellare et ponere inſidias. ſed quando cũ ioue cõiũgitur tũc amittit uires ſuas.

¶ Sol eſt quædam ſtella exiſtens regalis: & mundi lumen & oculus uocatus: & natum facit ſub eo carnoſum: faciẽ eius pulchram: & oculos magnos colorem albũ cũ quadam rubicũditate: bene barbatũ: & dat capillos & crĩes longos & pulchros: ſecundũ animam: ut quidam dicunt: facit hypocritam iuſtum exteriore apparatu & honores ſuos augumentat.

¶ Sed inuenio in aliis aliter dicentes: ꝙ natus ſub hac planeta eſſet regalis: religioſus: profund9 cogitatione: ſapiens ſpeculans: domĩator: diues iocundus: diligens bonos: & malos deprimens.

¶ Hic oſtendit qualiter ipſe ſol format aliqua accidentia ipſius fœtus ex pte aĩæ & corporis: & ſic ait. Sol ẽ ſtella regalis & mũdi lumẽ & oculus. facitꝙ filiũ ſuũ carnoſuȝ & pulchrũ facie: oculis magnis: colore albo cũ q̃dã rubicunditate: bene barbatum: & habentem longos crines. ſed ſcdm aĩaȝ: ut qdã aſſerũt: ẽ hypocrita: ita ꝙ apparet iuſtus in exteriori apparatu. ſed ſcdm alios filius ſolis ẽ religioſus: ꝓfundæ uocationis ſpeculator: ſapiẽs: domiator: diues iocundus: diligens bonos. & deprimens malos. Item quod dicit in littera oculus mundi: ut patet per Ariſto. ſecundo de aĩa: quia totum uniuerſum reſpicit & illuminat. Item ſtella regalis: quia regit oẽs planetas Et nota ſecundum ptolomæum: ꝙ ſol eſt maior tota terra centies ſexageſies ſexties. unde ſi homo aſcenderet omni die ſurſum per decem miliaria attingeret ſolem: ubi eſt ꝓpinquior terræ: infra xlviiii. annos 12. ſeptimanas & duos dies. Itẽ nota: ꝙ in hora ſolis bonũ eſt loqui cũ mulieribus: & ĩcipere ædificare caſtra. Amicus eius eſt mars. inimicus luna. & quando coniungitur cũ

marte tunc bonum eſt operari quicquid inceperis: quando uero cum luna coniungitur tunc omnes amittet uires: quia tunc aliquando patitur per eclypſim.

¶ Venus eſt ſtella beniuola. & facit natum pulchrum: magnis oculis: & ſuperciliis carnoſum: & mediæ ſtaturæ. ſecundum animam uero blandum facit efficacem: loqcem: & ſtudentem in operatiõe & ornatu corporis: muſicalia diligentem. uoluptatem: gaudium: & choream deſiderantem.

¶ Hic oſtẽdit qualiter foetus a uenere formatur: & dicit: ꝙ uenus eſt ſtella beniuola: & facit filium ſuum pulchrum oculis: ac ſuperciliis. mediocriter carnoſũ: mediæq; ſtaturæ & ſecũdum animam blandum: efficaciter loquentem ornatum corpore: muſicalia: gaudia: choreamq; diligentem. Nota primo: ꝙ iuppiter & uenus ſunt planetæ beniuoli: ſaturnus & mars maliuoli. cæteri autem indifferenter ſe habent: filius igitur ueneris eſt uirtuoſus: & hoc quia optime diſpoſitus eſt: & quia operatiões animæ depẽdẽt a diſpoſitionibus corpis: ut patet p Ariſto. prío de aía: & etiã ĩ ſua phyloſophia ubi dicitur: ꝙ diſpoſitio aíæ ſequiẽ ex diſpoſitiõe corpis. Item nota: ꝙ ſi aliquis uolarũt ſurſum omni die p decẽ miliaria attingeret ipſam uenerem infra. xx. annos: & nouem ſeptimanas: & unum diẽ. Iuppiter quoq; amicus ſuus ẽ: mars uero inimicus: unde quando coniungitur cum ioue: tunc gaudet: & tunc feminæ tales gaudẽt: & libenter utuntur actu uenereo. Nota ꝙ dicitur in littera ꝙ gaudia diligũt: et hoc quia habẽtes cerebrum frigidum nihil de futuris curãt: ſed ſunt iocundi: & gaudent ludere lombis.

¶ Mercuri9 uero quidẽ aſtronomi ſolem ſequi dicunt: & eius radiis cõtrahi: facit natum cum corpore gracili paruo: & ſubtili: paruæ ſtaturæ barbæ pulchræ & raræ ſecundum animam eſt ſapiens: & ſubtilis: & phyloſophiã diligens: & ſtudium boni moris: & ſermonis pfecti. & multos: ut quidem dicunt amicos acquirit: tamẽ nõ multum fortunabitur boni. quidem conſilii eſt uerus: nullius perfidæ: & ĩ adulationib9 expers: & non conſcius.

¶ Hic oſtendit qualiter fœtus formaẽ quãtum ad accidẽtia corporis & animæ ab influxu mercurii & dicit ꝙ mercurius quem aſtronomi ſolem ſequi dicunt eiuſq; radiis illuminari: facit filiũ ſuũ corpore gracilem, paruæ ſtaturæ: habens paucã

barbã & rarã:qui ſcdm aiam eſt ſapiens:& ſubtilis itellectus: philoſophiam diligẽs:& ſtudium bonoꝝ morũ:facundũq; ſermõe:q multos amicos cõpat:& tamen non nimis ẽ fortunatus:ẽ q boni cõſilii:& nullius perfidiæ:nec infidelis. Nota q filii mercurii præcipue diligunt phyloſophiæ dare operã:& hoc qa eſt ſubtilis ad intelligenda omnia: ſed tamen filii mercurii ut plurimu ſunt pauperes:neq; curãt de re exteriori: ſed de ſcientiis:ſicut fecit ſeneca: & multi alii.Itẽ acquirunt ſibi multos amicos:quia cũ oĩbus eſt bẽiuolus. & tamen nõ ẽ multũ fortunatus.& ſic uerũ ẽ quãdo mercurius ẽ in cõiunctiõe cũ ſaturno uel marte: quia quicunq; naſcitur in illa hora erit ĩfortunatus.Item iſte plãeta ſe indifferẽter habet ad omnes qualitates. quia cum frigidis eſt frigidus: & cũ calidis calidus:& ſic de aliis qualitatibus. Item nota:q littera:dicit: q habet paruam barbam.unde paucitas capillorũ accidit tribus de cauſis.primo propter infirmitatẽ:ut patet in ydropicis & leproſis: quia nõ habent multos capillos.Secundo ꝓpter poros ſiccos in capite:ut in colericis.Tertio propter defectum humidi radicalis: & caloris naturalis ut apparet in ſenibus. Item nota:q mercurius complet curſum ſuum eodem tempore:quo ſol:unde ĩ hora mercurii bonũ ẽ incipere ſtudiũ exercitus cõgregare mãmona emere:unde ſcias: q habet duo domicilia.primũ in uirgine:& tũc gaudet: ſcdm qñ intrat capricornũ: & tunc amittit uires.Item qñ eſt in ſcorpione:tunc bonum eſt commiſceri mulieribus:& ire ad iudicium.

¶Luna cum ſit uelocis mot⁹ facit natũ ſuum uagabundum nullius ſeruitii:tñ facit iocũdũ ſtaturæ mediocris: & habet ſẽ per ineq̃les oculos:ſcilicet unũ maiorem:& alterum mĩorem.

¶Hic oſtẽdit qualiter fœtus diſponitur tempore exitus per lunæ iſfluentiam:quantum ad animam: corporiſq; accidentia.& dicit q luna ẽ uelocis motus: facitq; ſuum filium uagabũdũ ac ocioſum multum ad ſeruitia. Et ratio eſt quia cũ ad ſeruitiũ requiritur ſtabilitas. & ipſi cũ a natura ſint uagi nullam in ſe ſtabilitatem habent.Item nota.q tales ſemper ſunt iocũdi nulliuſq; cura habent ex nimia uolubilitate & uagatione.Item ſciendũ: q homo poſſet attingere corpus lunæ:ubi ẽ propinquior terre: ſi omni die aſcenderet per decem miliaria infra. 30. annos &.v.ſeptimanas cũ viiii. diebus amicus ei⁹ eſt iuppiter inimicus uero mars. unde quando cum Ioue coniungitur:tunc gaudet.& tũc bonum eſt petere ꝓmotionem ab aliquo:& loqui cum mulieribus.quando uero marti coniungitur omnes amittit uires:& habet duo domicilia.ſ.uirginẽ & thaurũ: & quando ẽ

in uirgine tunc dominatur. quando uero in thauro tunc deficit.

¶ Et intelligendum: ꝙ omnes ſtellæ: & aliæ partes corporis ſupcœleſtis ꝓut iſtis officiis ſūt diuinitus īiuncta exequuntur & ſemp ſic agunt: & nunquā impediuntur: quantum eſt ex parte ipſorum. Et ideo: ſi phas eſt dicere: ſecundum ea: quæ dicta ſunt omnia iſta inferiora ſic reguntur a ſuperioribus illis: ꝙ nec dona ſacrificii. nec eccleſiaſticæ proportiones uel beſtiarum immolationes: & cætera holocauſta: quæ mundus fingit remouere poſſunt a gubernatione ſuperiorum principali: concedente uitam & mortem. Sed ex iſtis uerbis forte aliquis diceret: me cadere in duplici peccato. Primo quidem: quia ſtatim uiſa ſuperficie uerborum uidetur concludi uerbaliter ex eis: uniuerſa omnia de neceſſitate euenire. Secundo: ſi aliquis uelit dicere: me non eſſe cultorem fidei chriſtianæ: propterea quia iſta non in deum refero: utrum ſi diſtingueret inter neceſſitatem conditionalem ꝙ abſolutam: hæc ambo hic per tractando obmittet: de iſtis planetis uniuerſaliter: & de ſupercœleſtibus: reſpectu eorum influentiæ ad inferiora: dictū ē.

¶ Hic ponit quoddam notabile ſecundo remouet quædam dubia. ſecunda ibi. ſed quia ex iſtis dicit ergo. ꝙ omnia corpora cœleſtia: omnes ſtellæ: & plāetæ exequūtur officia eis per primam cauſam in iuncta: ita ꝙ nunq̄ impediuntur quantum in ipſis eſt. & ſi dicere licet omnia hæc inferiora ab ipſis ſic reguntur: ꝙ nec dōa ſacrificii: uel eccleſiaſticæ propoſitiōes: ideſt orationes: nec beſtiarum immolationes: & cætera holocauſta: quæ mundus fingit: ut remoueat corpora cœleſtia a ſuis influentiis: nullo iſtorum impediri poſſunt. quin influant nobis ſuam uirtutem: uide in littera melius. Aduertere lector: ꝙ hic omitto quaſi cartam unam cōmenti huius: eo ꝙ exponit quædam dubia. Alber. hic poſita: quæ quidem melius in theologia pertractantur: ideo hic ipſa reliquo.

¶ Vt ea: quæ dicta: ſunt lucidiori lumine cognoſcantur: modo uidebit quomodo plures fœtus ſunt in matricæ: &

quomodo plures fiunt: & inde naſcuntur:& modicum digredïendum eſt a propoſito: & eſt uidendum de generatione animalium imperfectorum quæ non ex ſemine:ſed ex putrefactione generantur: iuxta quod notandum: ꝙ animalia imperfecta: ſicut ſunt muſcæ: & talia nõ ſemper eodem modo generantur: ſicut alia animalia perfecta: quia hæc animalia imperfecta per deciſionem ſeminis non generantur ſed ex putrefactione: ut patet quarto methau.

¶ Hic declarat iſta: quæ ex putrefactione generãtur animalia: ut patet quarto methau. Nota: ꝙ plures fœtus aliquando generantur propter cauſam dictam. Aliquando uero ex eo ꝙ quando inprægnata eſt mulier:& concepit. iterum ſecundo uel tertio die coit cum mare ita ꝙ ſecundo: uel tertio ſemen infuſum recipere in aliam cellam mr̃icis. Et nota etiã:ꝙ aĩalia: q̃ ex putrefactiõe generãtur: ſic ſe hñt: ꝙ multa eorũ poſſunt fieri ex una natura: ut patet de ranis & muſcis.

¶ Verum:an ex ſemine: & ſine ſemine eadem generari poſſunt dubium eſt apud plures opinio enim Auicen. in libello de diluuio dicit: ꝙ eadem ex ſemine & ſine ſemine generantur:& poſſunt generari:& hoc declaratur: quia prius diluuium uniuerſale poſſet fieri: & ĩ tali diluuio corrũpuntur omnia uiuentia. ſed corruptis omnibus uiuentibus ſtat influentia in cadauera mortuorum: quæ putrefacta ſunt: & tunc ex uirtute cœli regnat: ita ꝙ ponit Auicen. ꝙ modo unum generatur ex putrefactione: & illud per deciſum ſeminis generabit aliud ſibi ſimile in ſpecie: & ſic ſequitur ꝙ eadem aĩalia ex ſemĩe: & ſine ſemĩe generãtur:& patet hoc per aſenſum: ſi capilli mulieris accipiantur: & ſub terra pingui ponantur: ubi fimus iacet:& in tempore hiemali: tunc eſtate inualeſcẽte calore ſolis generatur ſerpens longus:& ſtrictus & fortis ex tali putrefactione: qui generabit alium ſerpentem ex ſemine ſibi ſimilem in ſpecie: & illud etiam declaratur in mure: ꝙ tempore ſuo generatus

fuerat ex putrefactione:& illæ idem mus generauit aliū ex ſemine:& ſic plures ponere3 au ctoritates:& exempla.ſed ſuffi ciat nobis quod dictū eſt quia longum eſſet rerum haru3 ſci entiam circa iſtā partem deter minare ideo uero reliquimus tempore ſequenti domino cō cedente breuiter ergo ad iſta3 opinionem eſt dicendum non eē uerum & ratio falſificās eſt ꝙ de intētione phyloſophi & ſui commētatoris octauo phi ſicorum ſicut aliquid habet ſu am propriam materiam ſic ha bet proprium agēs:qualis enī eſt materia:talis eſt forma: ali. us eſt enim actus materiæ : & alius eſt actus formæ octauo metha.& cum diuerſa anima lia diuerſas formas habeāt: ha bebūt & diuerſas materias: & per conſequens diuerſa gene. ra uel agentia:& credo ꝙ eadē animalia ſaltem in ſpeciæ & ſecundu3 ſpeciem poſſint fieri ex ſæmine:& ſine ſemine ſicut ſanitas quæ quādoq3 fit ab ar te:& quandoq3 a natura. Et in hoc differt phyloſophus ab Auicē: quia perfecta animalia ſine ſemine fiunt ſm philoſo. phum:ſed Auicē. oppoſitū uo lunt indifferenter in omnibus ut uiſum eſt. Differunt etiam Auicē.& phyloſophus ī hoc qa ſcđm doctrinā philoſophi primo metha.īpoſſibile eſt di luuiū fieri uniuerſale tā p'ignē q̄ per aquā ꝓpter hāc rationē: qa diluuiū fit ex cōſtellatione hūectātæ:ſed ſi cōſtellatio hu mectās reſpicit oppoſitū ptes terræ quātum unā humectat in una parte : tantum alteram exiceat in alia : & ideo impoſſi bile eſt quod dicitur.

¶Hic remouet dubium : & primo mouet ex una parte ex itētione Aui cen. ſecūdo improbat. tertio ſoluit & legatur littera : unde ſentētia eius eſt:ꝙ dubitatur:utrū eadem anima ex ſemine & ſine ſemine poſſint ge nerari.& dicit ꝙ opinio Auicen.in li.de diluuiis eſt ꝙ ex ſemine & ſine ſemine generari poſſint.quia Auicē ponit diluuiū tale adhunc poſſe fie ri:in quo animalia uiuentia corrū. pantur:& omnibus corruptis: tunc per planetarū influētiā de cadaueri bꝰ mortuorū putrefactis iterū eadē aīalia generentur:ſicut prius; qa tūc illa aīalia ulterius generarēt alia aīa lia ſimilia ſibi in ſpē . & ſic ſequitur

ꝙ eadem aïalia cũ ſemine & ſine ſe
mine generentur:& hoc ulterius de
clarãs ad ſenſũ dicit: ꝙ ſi capilli mu
lieris ponãtur ſub terra pingui : ubi
fimus iacet tũc mediante calore ſo
lis adueniẽte generatur ſerpens lon
gus & ſtrictus ex tali putrefactione:
qui generat ulterius alium ſerpen
tẽ ſimilẽ ſibi in ſpecie.Et declarat ꝑ
aliud exẽplum:ꝙ tempore ſuo gene
ratus fuit mus ex putrefactione : &
idem mus ulterius generauit alium
murem ex ſemine:& dicit Albertus
ꝙ ipſe Auicẽ.dicit plura alia de hac
materia:ſed iſta nunc ſufficiant. De
inde improbat hanc opinionem.d.
ꝙ eſt falſa. Et ratio quia ſecundum
intentionem phyloſophi & Com
men.i.octauo phiſicoꝝ: ſicut enim
aliquid habet propriam materiam:
ſic etiam habet proprium agẽs. Ali
us enim eſt actus materiæ:alius for
mæ:ut patet octauo metha. & cum
diuerſa animalia habeant diuerſas
formas: oportet etiam quod habe
ant diuerſas materias:& per conſe
quens diuerſa agentia. Vnde inten
tio phyloſophi. viii.metha.eſt: ꝙ ea
dem animalia ſpecie fieri poſſunt
cum ſemine & ſine ſemine : ut ſani
tas:quæ quãdoq; fit ex arte: quãdo
ꝙ a natura.Et ĩ hoc differt ab Aui.
quia ipſe uoluit : ꝙ animalia perfe
cta fierẽt ſine ſemine : quia differen
ter fuerat locutus de omnibus ani
malibus. Ariſto. autem non.In hoc
etiam differt ab eo ſcilicet de dilu
uio : quia quarto metha. d. impoſ
ſibile eſſe diluuium uniuerſale per
ignem : uel per aquam.& rationem
huius ponit Albertus quia diluuiũ
ſit ex conſtellatione humectãte: nã
ſi cõſtellatio humida reſpicit unam
partem terræ. Alia conſtellatio for
te calida:& ſicca reſpicit alteram ter
ræ partem:& ſic impoſſibile eſt fieri
diluuium uniuerſale : & per conſe
quens dictum Auicen . eſt impoſſi
bile. Item nota:ꝙ id quod dicit in
littera de capillis mulieris & cætera
ꝙ huiuſmodi generatio ſerpẽtis nõ
poteſt fieri quolibet tẽpore,ſed ſub
debita conſtellatione:ſcilicet quan
do luna eſt in ſcorpione:ſiue in arie
te.aut uenus in uirgine.ita ꝙ ſi quis
tunc acciperet crines mulieris:& po
neret ſub fimo calido tempore hie
mali:tunc ſole ſuperueniente ex illa
materia calida generaretur ſerpens.
& cauſa huius eſt:quia capilli:ut di
ctum eſt generantur ex uaporibus
ad cerebrum leuatis.tales autem hu
mores in muliere ſunt indigeſti : &
uenenoſi propter frigiditatem in il
lis remanentem:ideo ex tali putrefa
ctione generatur ſerpens . Et nota
ꝙ mulier patiens menſtruum debet
abſcõdere ſuos criẽs.& hoc:quia il
lo tempore crines eius ſunt ueneno
ſi:& naturaliter frigidi & humidi ꝓ
pter defectum caloris naturalis:qui
tẽpore illo tendit ad poſteriora.Ex
capillis autem mariũ hoc nõ poſſet
fieri.& hoc qa humores ĩ uiris ſunt
bene digeſti:& ideo crines eoꝝ nõ
ſũt uenẽoſi:nec ita cito putrefactibi

les ſicut mulieris. Ex iſta littera tangitur concluſio.xix. huius libri: & eſt illa. Ex ſeminis deciſione animalia generata: & illa: quæ ex putrefactione generantur: non ſunt eiuſdem ſpeciei. Vnde ſcias ꝙ ſententia Alb. eſt hæc: ꝙ non eſt exiſtimandum: ꝙ eadem animalia poſſunt generari ex ſemine: & ſine ſemine: ut dicit Auicen. a quo in hoc differt Ariſto. quia licet animalia imperfecta eiuſdem ſpeciei poſſunt generari ex ſemine: & ſine ſemine: tamen animalia perfecta nunq̃ poſſunt generari ſine ſemine.

¶Redeamus: & dicamus: ꝙ animalia quædam ſine ſæmine generantur: cauſam huius dicit phyloſophus optime in iiii. metha. dicit: ꝙ calor ſegregans corpus mixtum per hoc: ꝙ ſubtile contrahit: & relinquit groſſam: eſt naturalis: & non calor abſolute: intentio auteȝ phyloſophi eſt: ꝙ in materia: ex qua animal ſine ſemine generatur & naſcitur: eſt aliquid humiditatis ſubtilis: in quam humiditatem quidem calor naturalis agit ex parte cœli: qui nunc proportionatus eſt materiæ: in qua materia forma talis animalis introducitur. Hanc autem humiditatem calor iam dictus ſegregat æquali parte groſſa terreſtri. Et eſt intelligendum ſecundum intentionem phyloſophi. vii. metha. ꝙ hæc generatio eſt uniuoca: ſaltem uirtualiter: & non formaliter: & per hoc ſoluitur dubitatio: & obiectio: per quam quidam faciunt dicentes. ꝙ omne quod generatur ex ſæmine unum ē & idem in ſpecie. unum eſt formaliter: aut uirtualiter: ut iam dictum eſt. Eſt autem iterum aliud notandum. Circa illud ꝙ ex eadem materia plura alia naſcuntur imperfecta ſicut ex ſtercore equi: nam multi uermes generantur: & alia conſimilia: & aliquando generãtur ex eadem materia plura animalia diuerſe ſpeciei: & diuerſi coloris & diuerſæ figuræ.

¶Hic redit ad propoſitum. & primo oſtendit qualiter aliquando generantur animalia ſine ſemine. Secundo ex iſtis infert cauſam: quare aliquando plures fœtus generantur in una matrice. ſecunda ibi cauſa autē. primo ergo dicit redeamus & dicamus. ꝙ quædam aĩalia ſine ſe

mine generantur: huius cauſam red dit phyloſophus quarto methau. d. calor ſegregat aliquod corpus mixtum per hoc: ꝙ contrahit ſubtile: & groſſum: unde intentio phyloſophi eſt: ꝙ in materia: ex qua animal naſcitur eſt aliquid humiditatis & caliditatis: in qua calor proportionatus ex parte cœli agentis introducendo formam talis animalis: & tunc mouet dubium: & incidit ſic. Ex quo ſuperius dictum eſt: ꝙ hæc animalia generantur ſine ſemine. Dubitaret aliquis: utrum talis generatio eſſet uniuoca: & arguit prio ꝙ non omne quod generatur ex ſibi ſimili uniuoco & ſimili in ſpecie uniuoco generatur; ſed animalia p putrefactionem generata non ita fiunt ſed ex uirtute corporum cœleſtium: quæ non uniuocantur ſecundum naturam animalium: quæ ſine ſæmine generantur. Dicendum hoc uerum eſt uel formaliter: uel uirtualiter: modo licet uirtus cœleſtis non uniuocetur naturæ animalis generati ſine ſeminæ formaliter: tamen uirtualiter. Poſtea ſoluit aliud dubium ibi: & iterum. Et eſt utrum plura animalia imperfecta poſſint ſimul generari ex prima materia diuerſarum figurarum & colorum. Reſpondetur ꝙ ſic. Nota primo ꝙ dicit calefactio ſegregat materiam: ex qua talia animalia generantur: & hoc non inquantum calefactio. nam per phyloſophũ quarto methau. calor inquantum calor habet hanc operationem: ſ. calefacere: habet autem & alias operationes .ſ. ſegregare: congregare: ſed hoc nõ habet inquantum calor eſt.

Qualiter autem iſta animalia imperfecta generentur declarat Ariſtoteles quarto methau.

¶ Cauſa autem diuerſitatis iſtorum animalium eſt diuiſio ſeminis in matrice principaliter in omnibus animalibus. Et eſt intelligendum: ꝙ in matrice mulierum ſunt plures cellulæ: quando tunc ſemen deciſum hic colligitur: ꝙ in unaquaꝗ cellula matricis pars ſeminis recipitur: tunc eſt modus generationis plurium animalium: ſiue fœtuum: & iſte motus generationis animaliũ īpfectoꝝ ſumit ſilitudinẽ: qa ibi ē aliqd loco matricis: & aliquid loco ſeminis: ex quo fit talis humiditas: ut dictũ eſt: quia tranſit humiditas per loca eductiōis eius: uel ei9 putrefactionis: & ideo multiplicantur talia aīalia: & cā ſimilitudinis horum animalium eſt humidi deducti ſimilitudo de corpore in partes homogeneas; & hæc

generatio eſt ipſius.

¶ Hic oſtendit: quare plures fœtus generentur in matrice: & primo facit hoc. ſecundo ponit cauſas quorundam accidentium ex parte qualitatis & quantitatis in corpore animalis generati cum ſemine & ſine ſemine: ſecunda ibi: ꝙ autem quædam & cætera. Primo ergo dicit ſic: cauſa diuerſitatis illorum fœtuum eſt diuiſio in matrice: nam in matrice: mulieris plures ſunt cellulæ: unde quando ſemen deciſum a patre ſic recipitur in matricem: ꝙ unaquæq; cellula partem recipit: tunc eſt motus generationis plurium fœtuum: & iſte motus generationis ſumit ſimilitudinem ad animalia imperfecta: quia in generatione iſtorum animalium aliquid ē loco ſeminis: & talis pellicula: quæ circundat primo materiam putrefactam eſt loco matricis: & materia putrefacta loco ſeminis. Nota: ꝙ de numero animalium perfectorum quædam ſunt breuis uitæ: ut porci: & ſimilia: & talia generant plura animalia eiuſdem ſpeciei ne ſpecies eorū pereat: & multotiens in anno generant propter eandem cauſam: unde talia animalia habent matrices cum multis cellulis: & multitudine mammillarum. Quædam autem animalia ſūt longæ uitæ: ut hominis: equi aſini. ideo non generant niſi ſemel in anno: & ut frequenter: niſi unum fœtum: quia matrices eorum non habēt multas cellulas: cuius gratia ſciendum: ꝙ ſecundū aliquos mulier non habet in matrice niſi duas cellulas unam ad partem dexteram aliam ad ſiniſtram: & horum motiuum eſt: quia mulier duas tantum habet mammillas: ut duos tantum fœtus nutrire poſſit: Alii dicunt: ꝙ habet tres cellulas ſingulatim. ſ. per ſingulum latus: & tertiam in medio: qui ex eo mouentur: ꝙ aliquando uiſum eſt mulierem parere tres fœtus. Alii autem dicunt: ꝙ habet. ix. cellulas: & ponunt tres principales unam ad dexteram aliam ad ſiniſtram: & tertiam in medio: quarū triū quælibet habet duas alias minus principales: & iſti mouentur: ex eo ꝙ aliquando perceptum eſt mulierem peperiſſe nouem filios Sed ad intelligendū hæc ſcias: & Ariſt. dicit in libro de ſpermate: ꝙ tantū ſunt ſeptem: quia tantum ſunt ſeptē habitacula in matrice mulieris: ubi recipit ſemē: & ideo tot pueri ī una muliere ſimul poſſunt generari: & una uice ſi ī coitu ſperma currit ad omnes cellulas.

¶ Quod autem animalia ſunt longa & ſtricta: quædam breuia: & ſic de aliis hoc ē ideo ſcilicet ex diuerſitate humidi quia ex colerico generatur animal longum & ſtrictum eo quod calor multum ſeipſū extendit: ex flegmatico autem generatur animal latum: &

Septē ſunt cellule in matrice mulieris ex Arist.

Animal generans plura animalia est breuis uite et ratio ē ne pereat species. unde talia animalia habent multas cellulas in matrice et multas mamillas

Animal unum generans uni[?] solum et ... in homo est longe uite

breue quia humor aquæus multum dilatabilis eſt & frigiditas non multū extendit ipſum: ex ſanguineo autem humido & calido generatur medium inter longum & breue: propter calidum & humidū bene temperatum. Ex melancolico uero naturali generatur animal ſtrictum & breue: quia frigiditas non permittit ipſum dilatari & creſcere in longum: ex melancolia autem accidentali: quæ aduſta eſt: generatur longum ualde: & gracile: quia feruor caloris eius multum extendit ipſum: & ſiccitas moderata attenuat ipſum. Et eſt notandum quod colericus crocei coloris eſt: ut frequentius. Et ſanguineus rubei: & flegmaticus albi: & melācolicus nigri coloris: & ſi aliquorum materia permixta fuerit: horū etiā & qualitas: & aliorum neceſſario permiſcetur: ſic ergo i hoc capitulo habemus modū generationis animalium imperfectorum: & quare plures fiunt foetus ſimul imperfectis & quare aliud eſt longum & aliud breue.

¶Hic oſtendit cauſas quorundam accidentium in corpore animalis: quod generatur ex ſemine: et primo oſtendit cauſas accidentium ſe tenentium ex parte corporis i quātitate. ſecundo in qualitate. tertio recapitulat. d. ergo ꝙ quædam animalia ſunt lōga & ſtricta: quædam breuia: & ſic de aliis hoc fit uirtute humidi quia ex colerico calido & ſicco generatur animal longum & ſtrictum: eo ꝙ calor multum extenditur in ipſo. Ex flegmatico frigido: & humido generatur animal breue & latum: quia humor aqueus eſt multum dilatabilis: & frigiditas non multum extenditur. Ex ſanguineo calido & humido generatur animal medium iter longum & breue propter humidum & calidum bene temperatum. Ex melancolico autem accidentali: quia aduſtum eſt: generatur animal longum ualde & gracile: quia feruor caloris eius multum extendit ipſum: ſed ſiccitas attenuat immoderate: poſtea oſtendit hoc de qualiter dicens: quod animal colericum eſt crocei coloris: ſanguineus: ut frequenter rubeus: flegmaticus albus: melancolicus autem niger: & quorum natura eſt per mixta aliorum etiam quantitas: color: & qualitas erūt pmixta: deinde cōcludit epilogādo q̄ dicta ſunt. d.

ſic ergo habemus in hoc capitulo
modum generationis animalium
imperfectorum ad ſimilitudinem
perfectorum:& habemus quare plu
res fœtus generantur tam in ani-
malibus perfectis: quam imperfe-
ctis & etiam quare aliquod tale eſt
lõgum:& aliquod breue:& aliquod
leue & cætera:& hæc de ĩperfectis
ſufficiant.nunc de perfectis uidea-
mus. Item ꝙ animalia diuerſificã-
tur in quantitate colore:& aliis acci
dentibus iuxta ſuam complexionẽ.

Item dicit:ꝙ colericus eſt crocei
coloris hoc uerum eſt:ſi habet cole
ram citrinam:ſi autem coleram ru-
beã tunc eſt rubeus:ſi coleram adu
ſtam:tunc habet colorem permix-
tum cum quadam nigredine in fa-
cie. Item dicit ꝙ ſanguineus ha-
bet colorem rubeum in facie per-
mixtum cum albedine:& per totuʒ
corpus eſt albus:non tamen excellẽ
ter ſicut flegmaticus:quia albedo in
ſanguineo declinat ad rubedinem
in flegmatico autem non. Item ſci
endum ꝙ duplex eſt melancolia:
quia quædam eſt aduſta: & ad iſtaʒ
ſequitur quantitas corporalis:graci
lis:& longa. Alia autem eſt natura-
lis & non aduſta:& ad hanc ſequi-
tur corporalis quantitas ſtricta &
breuis terreſtris. Sed de naturis iſto
rum plene apparet in tractatu de
complexionibus.

❡Hic incipit tractatus ſecun
dus huius libri.

NVnc autem ad
ea quæ dicta ſũt
ſuperius de ge-
neratione & for-
matiõe embrio-
nis in utero materno:ſermonẽ
noſtrum conuertimus: & de
modo ipſius exitus aliqua tan
gamus:primo ergo uidenduʒ
eſt:quomodo iſte potentiæ q̃
ſunt uegetatiua:ſenſitiua: & in
tellectiua ueniunt ad materiaʒ
fœtus: ſiue quo ordine. Iuxta
quod eſt breuiter notandum:
quod illud eſt alterius negotii
q̃ præſens materia requirat:ta
men de ipſa aliqualiter tanga-
mus. Sperma uero in matri
ce mulieris collectum augmẽ
tatur ſtatim cum infuſum eſt:
& quando bene eſt clauſa ma
trix:& augmentum eſt appoſi
tum uegetatiuæ animæ: quo-
niam a ſpermate deciſo a pa-
tre uel a generatione diuiſa eſt
potentia uegetatiua:& hoc pa
tet ſecundo de anima:quia po
tentiæ uegetatiuæ duo ſunt
opera.ſcilicet generare. & ali-
mento uti.unde planta generat

plantam:animal,animal:unde uidetur: ꝙ ab iſta anima uegetatiua fluit uirtus generatiua.

¶Hic eſt tractatus ſecundus huius li. in quo determinat de exitu ipſius fœtus:& continuatur ſic. nam ſuperius expediuit ſe de generatione: augumentatione: formatione & diſpoſitione ipſius tam naturali ꝗ nõ naturali:& de aliquibus accidentibus circa exitum ipſius fœtus:& habet quattuor capitula. Primum eſt de forma embrionis per animam ſenſitiuam: uegetatiuam & intellectiuam. In ſecũdo capitulo de egreſſu fœtus. In tertio quædam accidẽtia circa exitum ipſius fœtus. In quarto determinat de peccatis naturæ in generatione: ſecundum ibi tẽpus aũt egreſſionis: tertiũ ibi: nũc ergo redeamus: quartũ ibi: ſicut dicit phs. Priũ capitulũ hẽt qnq; partes: nã prĩo præmittit ĩtẽrũ ſecũdo oſtendit generationẽ fœtus p aĩam uegetatiuã. tertio per aĩa ſenſitiuã quarto per intellectiuã: quinto affirmat dicta. Et ideo uidẽdũ eſt quõ iſtæ tres potẽriæ. ſ. uegetatiua: ſenſitiua:& ĩtellectiua ueniãt ad naturã fœt⁹:& dicit: ꝙ hic uult breuiter đ iſtis potentiis dicere: nam ad librũ de anima hoc per tractare cõuenit dicit ergo: ꝙ cũ ſemen recipitur ad matricem mulieris ſtatim per calorẽ augumẽtat: quãdo matrix eſt undiq; clauſa:& hanc augumẽtationẽ hẽt ab aĩa uegetatiua: nam hæc aĩa habet duas operationes. ſ. nutriẽdi & augmẽtandi: ut patet ſecũdo de aĩa: unde plãta generat plãtã: aĩal ue ro aĩal. Et iõ dicit: ꝙ ab iſta anima fluit uirtus generatiua ad perfectã formationem embrionis. Nota ꝙ Albertus uult ĩ littera dicere: ꝙ anima uegetatiua attribuit fœtui p ſemẽ a patre deciſum: cuius opatiões ſunt motus: generatio: nutritio. Et hoc apparet ex eo. ꝙ planta generat plãtã: igitur ſibi tribuit uirtutẽ nutritiuã & uegetatiuã: unde ille tres aĩæ habẽt talẽ ordinẽ. ꝙ prĩo educitur uegetatiua: deinde ſenſitiua: poſtea intellectiua. Nota etiam ſcđm Ariſt. xvi. de aialibus ꝙ cũ ſperma te deciſo a patre creſcit qdã ſpiritus qui eſt uirtus aĩæ:& calor ſolis & calor naturalis nutrit & augmentat: & h reqrit in pricipio cõceptiõis: calor uero igne decreſcit & deſiccat.

¶Poſtea uero procedente tẽpore ſecundum exigentiam naturæ: materiæ ſuperaddit anima ſenſibilis: poſtea anima huius ſpeciei: uel iſtius per motiuam habetur: ſecundo aũt per potentias & operatiões: & nõ dicuntur iſtæ potentiæ. ſ. uegetatiua & ſẽſitiua: ita ꝙ ſint duæ ẜm eſſentiã: eſt eni eadẽ ꝗs uero nõ eodẽmodo:& hoc ẽ: ꝙ dicit phyloſophus in libro de animalibus: embrio pri⁹ uiuit

uita plantæ:deinde uita aīalis: poſtea uero hui⁹ſpēi:uel illi⁹.

Hic oñdit formationē fœtus p aīam ſenſitiuā & dicit: poſtea uero ꝓcedēte termīo ſcdꝫ exigētiā natu ræ ſupadditur materiæ aīa ſenſitiua:& prīo hētur p motiuā:ſcdo per potētias & opationes: uñ dicit pħs xvi.de aīalibus: ꝙ embrio prīo uiuit uita plāte deīde uita aīalis: deinde uita huius ſpēi uel illi⁹.Nota prīmo: ꝙ aīa ſenſitiua in cōi accipit̄ a corpore cœleſti: ſed aīa ſenſitiua in ſpāli iſtius:uel illius ſpēi attribuitur fœtui a uirtute īformatiua exiſtēte in ſemine:corpus enī coeleſte:ut eſt agēs ulē oī fœtui īdifferēter ītroducit aīam ſenſitiuā. Agēs uero ꝑticulare p uirtutē ſibi dimiſſam in ſemine deciſo a prē materialē formā fœtus ad aīaꝫ ſenſitiuā ī hui⁹ſpēi:uel illius. Vtrū aūt plures formæ iſtaꝝ aīarum ſint:uel tantum una melius & latius in libro de aīa diſputatur.

Additur uirtus intellectiua in hominibus: quæ non generatur a materia: ſed: a cœlo eſt: & de foris infuſa: unde eſt finis & perfectio omnium perfectorum hic inferius exiſtentium: ſic autem a medicis conſueuit dici:ꝙ prima uita eſt latens:& occulta media apparēs ſed ultima excelens & glorioſa Senſus nature eſt a prima.ſ.tactus & guſtus: a ſecunda eſt ſenſus alius:de quo uiſus auditus apparet: & motus uoluntarius:& ſic de aliis. Sed a tertia ſenſus ſpūalis: a quo interpretatio: diſcretio:perſcrutatio & ſic de aliis.

Hic oſtendit generationē fœtus: p aīam itellectiuā:qa in hoīe ē una aīa q̄ dr̄ itellectiua:q̄ nō ꝓducit̄ ex materia:ſed e cœlo:& ħ apud medicos ſolebat ſic dici:ꝙ materia.i.pria ſeu uita uegetabilis eſt oculta: media uero:ideſt ſenſitiua eſt apparens & manifeſta:ultima uero:ideſt itellectiua eſt excellens & glorioſa.Nota ꝙ talis anima: q̄ aduenit humāo corpori non eſt addita materiæ:ſed induta:ut patet per phyloſophū.xii de animalibus: & ideo talis anima non eſt inherens: ſed ſolum eſt appropriata ſecundum operari quēadmodum aer:qui illumīatur a ſole:ſic corpus ab anīa:& ſicut lumen ſolis: quod eſt incorporeum aduenit aeri:& ſeperatur ab eo: ſine eius corruptione: & ita ſimiliter anima itellectiua aduenit corpori hūano.

Capitulū ſm ſecūdi tractat⁹.

TEmpus aūt egreſſus eſt ab utero materno ut frequentius pro nouem menſibus quibuſdam in octauo mēſe quibuſdā uero

in decimo menſe: quibuſdam uero in undecimo menſe: quibuſdam in.xii.& ultra non.

Hoc eſt capitulum ſecundum ſecundi tractatus: in quo determinat de exitu foetus: & diuiditur in quattuor partes. Primo determinat de tempore naturali foetus quantum ad partum. Secundo de tempore non naturali. tertio oſtendit quandam cõtinuationem circa corruptiõem foetus ĩ utero materno quarto circa dicta mouet quædam dubia. primo dicit: ꝙ tẽpus egreſſionis foetus ab utero materno: ut frequẽtius eſt ĩ.viii.mẽſe quibuſdã in.vii.quibuſdam in.ix.quibuſdam in.x.& non ultra. Nota primo: ꝙ tẽpus exitus debet computari ab hora cõceptionis ipſius embrionis: & non ab aliqua alia hora quãuis contrarium fiat apud diuerſas mulieres. Nota etiam: ꝙ menſis nonus eſt tempus determinatum & certum a natura deputatum egreſſui foetus: & foetus qui in nono menſe naſcitur: ut frequẽtius eſt ſanus: & lõgæ uitæ: & hoc quia ĩ tali mẽſe eſt maturus. Sed aſtronomica cauſa ẽ: qa tunc iuppiter diſponit ipſum foetũ ut prius dictum eſt. Sed quãdo exit in.viii.menſe: tunc eſt morbidus & duplici de cauſa: primo quia ĩ octauo menſe non eſt maturus. Secũdo quia ſaturnus regnat ſuper eum. Itẽ nota ꝙ id: quod dicit aliquis pare re..x.menſe non eſt uerum abſolute intelligendo: ſed ſolum eſt ſecundum exiſtimationem quarũdã mulierum: quia aliquando credunt ſe imprægnatas & non ſunt: attamen poſſibile eſt ꝙ poſſint generare in principio decimi menſis.

Quædam uero mulieres ĩ primo menſe: & hoc eſt abortiuũ: quia hoc natura hois nõ producit: ſed aliquã ſolidã carnẽ. Iſtud uero accidit pp plura primo qa natura ĩparũ mulieꝝ ẽ impedita qa ualde ẽ corrupta uel ille mulieres ſunt ueneno ſe uel propter nimium motum propter quem matrix corrumpitur: uel propter alia mala: & aliquæ doctæ mulieres in hac nequitia: quãdo ſentiunt ſe imprægnatas: mouent ſe de loco ad locum: de uilla ad uillam & ducunt ſaltus coreas: & plura alia mala & frequentius multum coeunt & cum uiris luctãtur ut p motum & luctã liberentur a conceptione & cupiunt coitum ut per delectationem obliuiſcãtur triſtitiæ quæ eſt extinctio foetus.

Hic declarat de tẽpore nõ naturali ipſi⁹ foetus dicẽs: ꝙ mulieres q

pariunt in primo menſe non producunt formam hominis & naturam:ſed quādam ſolidam carnem. Et hoc accidit pluribus modis. Primo quia natura earum eſt corrupta uel propter nimium motum per quem matrix corrumpitur:uel propter multa alia mala. Et ideo quædam meretrices inſtructæ in hac nequitia quando ſentiunt ſe eſſe impregnatas incipiunt ſe mouere de loco ad locum & alia mala faciunt: & frequentius coeunt: & cum uiris luctantur:ut per motum poſſint a conceptione liberari. Nota etiā quādocunq̨ fœtus exit ante ſeptimum menſem ſemper uocatur aborſus. Nota ſecundo:ꝙ in primo mēſe fœtus nō eſt multum fortiter affixus matrici:& ideo ex facili fit aborſus ſicut fructus arboris qui primitus ex parua cadit cauſa. Huius cauſa ē multiplex. Vna quia quando materia ipſius embrionis eſt corrupta & imperfecta ex ipſa non poteſt figurari diſpoſitio hominis & cauſa etiam eſt motus frequens & labor mulieris:per quem ligamenta in matrice relaxantur & corrumpuntur: ita ꝙ fœtum retinere non poſſunt: & propter hoc conſulitur mulieribus ꝙ impregnationis tempore non nimis laborent:neq̨ ābulent. Et ideo aliquæ peſſimæ fœminæ quæ hoc non ignorant conſulunt puellis nouiter impregnatis quæ abſcondere uellent peccatum ſuum ut ſaltent currant ambulent:& fortiter moueantur ad corrumpendum fœtum: aliquando etiā per decoctiones aliquarum herbarum quas bene ſciūt: faciunt fieri aborſum Et ſcias ꝙ in tali corruptione illæ mulieres maximum patiuntur dolorem.

¶ Eſt igitur diligenter notandum:ꝙ plures mulieres ex terrore:quem capiunt ex ictu tonitrui: ſæpiſſime diſponuntur interius: ꝙ fœtus habens uitam moritur: & ſi uitam non habuerit: poſſibile eſt adhuc: ut ſemen naturale meru:& forma hominis deſtituatur. cauſa uero huius accipitur:ex quo totum corpus immutatum eſt & diſpoſitum ad pegrinam impræſſionem: & per eius aduentum læditur & extinguitur.

Secunda cauſa eſt maxime ex parte fulminis: quod penetrat uſq̨ ad interiora:& eadem deſtruit per uſtionem:ſiue concuſſionem: tamen nullum ſignum aduſtionis apparet extra:& eſt uapor intus fortiſſimus:qui etiam interdum interficit homīes:eo quod penetrat membra uitalia ad interiora:&

propter eius ſubtilitatem:& celeritatem fulminis non apparet uulnus: neq; aduſtio:eo ꝙ magis ictu læditꝗ calore lædit etiam plura aliquando calore quam ictu penetrat: & ut frequentius ſecundum indiſpoſitionem naturalem iterioribus ubi fœtus eſt:conſumit totum humidum radicale & complexionale illius fœtus:& tunc extinguitur. Et ſciatis ſocii mei:ꝙ hæ cauſæ nõ ſũt fictæ:qa ſecũdum quod recitat Albert9 paſſus de operatione & effectu fulminis quod ictu tonitrui aliquando comburuntur calcei in pede illeſo:& econuerſo: aliquando uero crines & pili iuxta loca libidinis:membris illeſis. Et ꝙ ictus fulminis pertingat ad inferiora per hunc modum:quẽ dicit: fides eſt:qa ſerpens uenenoſus fulmine pcuſſus infra paucos dies, uermiculos producit:& eſt ſerpẽs uenenoſus:a quo colligitur uenenum per huius impreſſionem. Item ſignum huius eſt: quia ob nimium dolorem percuſſus areſcit ad aliquod tempus. De his autem: & eorum cauſis diuerſis ſuperfluum hic eſt amplius pertractare. Sed ex his quæ dicta ſunt:intendo quædaz dubia remouere: quorum ſermones uobis cõmitto.

¶Hic oſtendit qualiter aliquando fœtus in utero materno corrumpitur:ita ꝙ fiat aborſus. Et primo ponit notabile. ſecũdo aſſignat cauſaz unde dicit:ꝙ plures iuuenes mulieres ex ictu tonitrui propter timorẽ interius ſic diſponuntur: ꝙ foetus in utero materno moritur. Et ſubdẽs cauſaz huius dicit:ꝙ ex parte timoris totum immutatur: & diſponit ad peregrinã impreſſionem: & ita fœtus læditur & extinguitur. Secũdo addit etiam hoc ex parte fulminis:quod penetrat ad interiora: & cõburit fœtum ĩ utero materno & tamen nullum ſignum combuſtionis exterius apparet. & iſte uapor eſt fortiſſimi ictus: eo ꝙ multotiens lædat membra hominis interiora ſine aliquo ſigno exterius facto. Et talis uapor aliquando magis ictu lædit quã calore. Aliqñ: aũt ecõuerſo fit: & ita aliquando per hunc uaporem interius aduenientem aliquando conſumitur totum humidum radicale ipſius: propter quod

ſæpe extiguitur. Et notáter dicit̃ iu
uenes mulieres:qa tales habent cor
pora poroſa & rara magis quá anti-
quæ:& per conſequẽs:corpora earũ
ſunt magis penetrabilia. Et iõ cõſu-
lit̃ talibus mulierib⁹:ꝙ tẽpore toni
trui uadát ad loca obſcura & ſtricta
lẽ ꝙ dicit ex nimio timore rõ ẽ na-
turalis natura:& aliqñ hõ ex nimio
gaudio morit̃:eo ꝙ calor naturalis
exiſtẽs circa cor & toto ſe ibi impri
mẽs:extinguit ipſum:ſic ẽt ex nimio
timore. unde ex tali timore ſit ſæpe
aborſus. qa corpus mulieris ꝑ toni-
truũ maxime alterat̃:& fœtus exi-
ſtẽs in utero materno eſt debilis. iõ
faciliter corrũpit̃. & huius cauſa eſt
calor cũſumptiuus & aduſtiuus ip-
ſius fulminis:qa talis ꝓpter poroſita
tẽ corporũ mulierũ cũ ipſe ſit ſubti
liſſimus cõſummit & cõburit humi
dũ radicalẽ ipſius fœtus faciliter pe
netrãs corpus mulieris ſine læſione
aliqua exteriori natura fœtus ẽ mul
to ſubtilius ab intra q̃ corpus fœmi
næ ab extra. Et illud idẽ ſæpius acci
dit mulierib⁹:quæ iterficiũtur a ful
mine tonitrui:& tñ exterius nõ ap-
paret aliquod ſignũ læſionis in cor
pore. & huius cauſa ſatis patet per
Alber. in libro methau. ſuorum:ubi
dicit ꝙ hic uapor propter ſubtilita-
tem penetrat corpus hominis: quo-
uſqꝫ perueniat ad membra ſubtilia
interius ſcilicet cor epar. & cætera.
& ita tunc læditur:& iterficitur ho
mo abſqꝫ læſione exterius facta. De
his plene habes in methau. eius.

¶ Primum dubium eſt: utrũ
poſſibile ſit illo tempore cum
uir eſt in coitu cum muliere:ꝙ
ſemen in hora eiectionis poſſit
recipere aliquam nouam im-
præſſionem:per quam diſpo-
natur ad aliquid aliud: quam
ad illud:quod natura particu-
laris intendit. Secundum du-
bium poteſt eſſe: utrum illud
per quod ſemen a ſuperiorib⁹
influitur ĩ hora eiectionis poſ
ſit inhiberi ab ipſo fulmine: &
ſono tangẽdo materiam ſemi
nis ex parte matcris & patris
deciſam. Tertio utrum opera-
tio fulminis tangens materiã
utrãqꝫ poſſit in ſemine uirtutẽ
influere: per quam ad formã
maſculi procedat:ita tamen:ꝙ
materia fuerit diſpoſita prius
ad formã femellæ occulta hæc
dubia ſint ꝑ tãto mota:ut quo
dãmõ exerceatis itellectũ urʒ.

¶ Hic mouet tria dubia. Primum
eſt:utrũ poſſibile ſit tẽpore:quo uir
coit cũ muliere:ut fulmen tonitrui
tangat ſemẽ. & poſſit ad tale ſemen
aliquam aliam formã itroducere q̃

natura particularis intendebat:ſecũdũ dubiũ:utrũ tale fulmẽ poſſit ipedire ipſũ foetũ:ꝙ nõ diſponat a corporibus ſupercoeleſtibus. Tertium: utrũ operatio ipſius fulminis tangens materiã foemis poſſit formare de illa materia foeminã:de q̃ natura pticularis itendebat ꝓducere maſculũ. Poſtea excuſat ſe de ſolutiõibus dubiorũ & dicit:ꝙ ꝑ tãto dubitatũ ẽ ut itellectũ ueſtrũ quodãmõ circa hoc exerceatis: tamẽ quãuis ipſe nõ ſoluat hic dubia.nos ipſa ſoluemus Vnde dicẽdũ:ꝙ talis ictus tonitrui haber põt duplicẽ effectũ in ſemie. uno mõ:ꝙ habeat effectum mortificatiuũ uirtutis exiſtẽtis in ſemie: & tũc talis foetus oĩno extiguit: & fit aborſus. Alio mõ:ꝙ talis materia ſeminalis tãtũ ab ictu tãgatur cũ mortificetur. & tũc poſſibile eſt ipſũ cõſeq̃ alias diſpoſitões extraneas: quas agẽs particulare nõ intẽdebat. Item aliqua materia ſeminalis ita poteſt diſponi per ictũ tonitrui:ꝙ fit impotens ad generandũ:& huius ratio ẽ nimia exſicatio facta circa materiã per huiuſmodi ictum.hoc põt cõfirmari per dictũ Alberti in ſcdo phi. in capitulo de monſtris. ubi recitat ꝙ quædam mulier peperit buffonẽ & huius cauſa alia non erat:niſi ꝙ ſemen tempore exitionis fuit infectũ & indiſpoſitum a fulmine:quia uapor fulminis aliqualiter eſt ueneno ſus. Ad ſecundum dubium reſpondet:ꝙ poſſibile ẽ tale ſemẽ ſic alterari & diſponi a fulmie:ꝙ nõ ſit natũ accipere influentiam planetarum. ad quam primo fuit habilis: quia actus actiuorũ ſunt in patiẽte diſpoſito:Et huius ſolutio dubii ſatis ſeq̃tur ſolutionem primi dubii. Ad tertium dicit affirmatiue ꝙ ſic: & hoc quia poſſibile eſt:ꝙ per naturaꝫ fulminis tollat diſpoſitio foet⁹ ad maſculuꝫ: & introducat diſpoſitio foeminæ: & ecõuerſo ſecũdum quod tale fulmẽ fuit diuerſimode diſpoſitum & conditionatum.unde ſecundum Ariſto.xvi.aĩalium mulier eſt uiri occaſio:ita ꝙ uir non eſt materia puellæ: niſi quando natura impeditur in ſuis actionibus ꝑpter diſpoſitioneꝫ materiæ & caloris naturalis: quia natura particularis ſemper intendit producere marẽ: & nõ foeminã:nam ſi producit hoc fit ꝑ cauſas impediẽtes talem diſpoſitionem.idcirco quidam dixit: mulier non eſt homo:ſed monſtrum in natura &c.

Capitulũ tertiũ ſcdi tractat⁹.

R Edeamus igitur: & dicamus.ꝙ foetus in ſeptimo mẽſe natus ut frequẽtius bene habet. ſed ĩ octauo mẽſe:raro uiuit: & huius cauſa eſt:q̃a oĩs foetus in ſeptio mẽſe naturaliter tẽdit ad exitũ:& ad ortũ:& laborare ĩcipit ad egreſſum. Et quia tunc

motus eius naturalis eſt: ideo
ſi egreditur in ſeptimo menſe
bñ ſe habet: ſi uſqꝫ ad octauuꝫ
permanens tunc exeat liben-
ter moritur. & hoc quia eſt ni-
mis debilitatus in ſeptimo mé
ſe propter laborem. Si uero in
nono menſe exeat: tunc ſanus
eſt: quia requieſcit í octauo: &
reaſſumptus eſt a laboribus
habitis in ſeptimo.

¶ Hoc eſt capitulum tertium iſtius
ſecundi tractatus: in quo declarat
quædam accidentia circa exitú foe-
tus contingentia. & primo oſtendit
hoc ratione temporis. ſecundo ra-
tione exitus ab utero materno. ter
tio ibi: ſed adhuc ſunt: dicit ergo re
deamus ad dicendum de exitu ip-
ſius foetus: & dicamus ꝙ foetus in
ſeptimo menſe natus ut frequenti-
us bene habet. ſed in octauo menſe
raro uiuit: & huius cá eſt qa oís foe
tus í ſeptimo méſe naturaliter tédit
ad exitú: & ad ortú: & laborar ícipit
ad egreſſú: & qa túc motus eius na
turalis é: iō ſi egredit í ſeptimo mé
ſe. ſe bene habꝫ. Si uero uſqꝫ ad ócta
uú ꝑmanés tunc exierit libéter mo
ritur: & hoc qa eſt nimis debilitatꝰ
in ſeptimo menſe ꝓpter laboré. Sed
ſi in nono exierit: tunc é bene ſanus
quia túc quieuit p octauú a labori-
bus ſeptimi menſis. Nota ꝙ natus
in ſeptimo méſe poteſt bene uiuere
& ratio eſt: quia tunc omnes plane
tæ compleuerunt cunctas eoꝶ ope
tiones: & melius eſt: ſi exit í prícipio
méſis: q̃ í fine: qa í fine é magis debi
litatꝰ: eo ꝙ p totú méſem laborauit
ad exitú. Sed ſi foetus exit in octauo
méſe é moribúdus & male cóplexio
natus. huius ratio é prius dicta. Íté
nota: ꝙ foetus poſt ſextú menſeꝫ di-
citur laborare ad exitú: & hoc quia
tunc ligamenta: cú quibus erat liga
tus incipiunt debilitari: ex eo qa ni
mis extédútur ꝓpter magnitudiné
etiá qa caret nutriméto. naꝫ túc foe
tus attrahit totú nutrimentú. & qa
tunc faciliter fit diſſolutio. Item no
ta: ꝙ ſi mulier moritur ante partum
propter aliquam infirmitaté. tunc
infans in utero materno exiſtens p
aliqd' tempus uiuere poteſt: ſi poſſit
attrahere anhelitú. Et ideo medici
dicunt: ꝙ os mulieris tunc debet te
neri apertum cum aliquo inſtrumé
to: ut aer ſubintret: & ſi corpus eius
aperiat: túc uiuet. ſic quoqꝫ primus
dictus cæſar fuit extractus. Dicitur
cæſar qſi ab utero materno cæſus.
Íté nota: ꝙ infans natus ſtatiꝫ flet: &
huius ratio ſecúdú philoſophos eſt
quia oís ífans: dum naſcitur: primo
habet doloré in partu ꝓpter forami
na ſtricta: & etiam propter aeré frigi
dú: quem ſentit quádo exit. & ideo
propter dolorem incipit flere: & ſi
eſt mas habet groſſiorem uocé na-
turaliter quam foemina. & ideo ui-
det mulieribus: ꝙ maſculus clamat
A.a.a. quia. A. facit groſſiorem uo-

cem & ſonuꝫ q̃.E.& oppoſitum eis uidetur de fœminis: quia habent uocem graciliorem:& ideo eis uidẽtur clamare.E.e.

¶ Sed adhuc quædam ſunt ſcienda: ꝙ quibuſdam mulieribus maior eſt dolor: quam aliis:quia accidit ꝗbuſdam:ꝙ aliquando fœtus procedit manu uel pede: q̃ omnia ſunt nociua tũc obſtetrices diligẽter recordant fœtũm. ex illo maximus generatur dolor:ita quod quã plures mulieres non fortis naturæ fuerunt debilitati uſq; ad mortem: Quandoq; etiam accidit:ꝙ in partu rumpitur uulua mulierũ uſq; ad anum: ita ꝙ iſta duo foramĩa erunt unũ tamen mulier uiuit. Sed obſtetrices diſcretæ tunc utunẽ quodam unguento ungentes uuluam: & matricem diligenter recondũt:quia ſæpe matrix in uulua uulneratur:& leditur & ideo neceſſarium eſt ĩ partu mulierum:ut habeam⁹ diſcretas mulieres in hoc opere & expertes obſtetrices:& illud ego didici ab aliquibus mulierib⁹ ꝙ quãdo præmittit caput: tũc bene uadit negotium:hinc autem primo caput naturaliter exiit:deinde alia membra.

¶ Hic oſtendit quædam accidentia circa foetum contingentia ratione ſui exitus ab utero materno. & primo facit hoc ſecundo remouet ibi. ſed contra ea primo dicit: ꝙ adhuc ſunt quædam ſcienda : ꝙ quibuſdam puellis eſt maior dolor in partu quam aliis:quia aliquando accidit: ꝙ foetus primo protendit manum:quando uult exire aliquando uero pedem : & ſic de aliis:quæ ſunt nocumenta:& tunc oportet:ꝙ obſtetrices diligenter intromittant foetum:& ex iſto tũc maximus cauſatur dolor in tantum : ꝙ niſi tales mulieres ſint ualde fortes debilitãtur uſq; ad mortem : poſtea ſubdit unũ magnum ĩcõueniẽs:qđ aliquãdo accidit ĩ partu ſcilicet:ꝙ mẽbrũ mulieris rũpitur uſq; ad anũ:& tũc ut freqẽter mulier adhuc uiuit:& tunc obſtetrices debent eſſe diligẽtes:& ſollicitæ:ut tũc ſtatim ungãt diligenter matricem: & introducãt ne forte uulneretur & lædatẽ ĩ menbro mulieris.Et ideo dicit:ꝙ neceſſario ẽ:ꝙ tũc habeãtur docte ĩ hac arte:& exptes obſtetrices. hæc enĩ ipſe ſciuit:quia a quibuſdam mulieribus didicit.Et tunc ſubdit quando prio caput exit:tunc optime agitur:qa ſi caput bñ exit naturaliter

nasculus naxas clamat o A.o.A. et femella o. E.o.E quod Ada et Eua respective nominentur

quare quibusdam mulieribus fit maior dolor in partu quam aliis

De ſecundina

mulieres pingues pariunt cum difficultate

species aromatice sunt applicande naribus mulier. parientium & matrices

Signa pariendi precedentia

deindẽ alia membra. Nota: ꝙ exitus ipſius fœtus multis de cauſis impediri poteſt: aliquando propter nimiam frigiditatem: uel caliditatem aut q̄a obſtetrix eſt indocta: aut matrix ante conceptum fuit uulnerata: aut ex eo ꝙ fœtus exit ante temp⁹ naturale: aut q̄a habet meatus ſtrictos: eo ꝙ mater ante cõceptionẽ fuerat uirgo: q̄a tunc non eſt conſueta. & ideo habet maiorẽ dolorẽ q̄ aliæ mulieres: aut ex eo: ꝙ eſt nimis pĩguis: omnes enim tales pariunt cum difficultate: quia habent orificium matricis opilatum multa pinguedine. aut ẽt quia fœtus eſt nimis groſſus: & magnus: uel habeat magnum caput: uel habeat duo capita: ſicut accidit: aut ſi ſint gemelli. Itẽ nota: ꝙ in tali caſu: ut dicit littera multũ confert applicare ſpecies aromaticas naribus taliũ mulierũ: quia quando fœtus ẽ ĩ matrice: tũc ſpecies tales attrahũt matricẽ ſurſum: & ſic puer facilius exit. Et bene ipſe mulieres ſciunt quando parere debent: quia prius ꝑ aliquod tempus fluit quædã humiditas de ipſis. nam quædã pellicula frangitur. De alio aũt occidẽte. ſcilicet de ruptura mẽbri bene ſciunt mulieres: & etiã medici quomodo curẽtur. Itẽ aliquis poſſet quærere quo tempore anni exitus fœtus eſt facilior Reſpondetur: ꝙ in uere ꝓpter fortiorem uirtutem: quia tunc uiget calidum & humidum. Sed cõtra hoc arguitur: in eſtate eſt facilior exitus: ergo nõ ĩ uere. nam ĩ eſtate corpora ſunt magis rara. Reſpondetur negando aſſumptum: & ad ꝓbationem dicitur: ꝙ raritas corporum non ſufficit: quia in eſtate deficit uirtus propter exalationem caloris naturalis. Nota ſcdm Conſtan. ꝙ in matrice eſt quædam pellicula. in qua uoluitur foetus & uocatur ſecũdina. q. mater. & iſta pellicula cũ quibuſdã aliis generatur ex foeminibus generantiũ: & iſta ſecundina tã in partu naturali. q̄ non naturali exit de muliere. ſed aliquando retinetur poſt partũ circa mẽbrũ mulierũ: uel in matrice: & tũc ĩducit multa nocumẽta: q̄a humores & fumi cũ ea intrant qui inducũt dolorem aliquãdo ad cor: aliquãdo ad caput interdum in toto corpore &c.

¶ Circa ea: q̄ dicta ſunt: emergit quædam dubitatio omnibus mirabilis unde ueniat puero in utero iacente nutrimentum. cum matrix undiq; claudatur. Iuxta quod eſt notandum: ꝙ quando fœtus clauſus eſt in matrice uirtute naturali complexione occulta. Primo inter omnia naſcitur quædam uena: uel quidam neruus qui quidem neruus: ut uena perforat matricem: & a matrice procedit uno tramite ad mammillas: mõ qñ fœtus eſt ĩ utero: &

tūc indurātur mammillæ mulierum: tunc ſubſtantia menſtrui fluit ad mammillas propter clauſuram matricis: & ibi ſubſtantia menſtruoſa forti decoctiōe decoquitur uſq; ad colorem albedinis & tunc appellatur lac mulierum: & illud ſic decoctū mittitur per talē uenā tali modo ortā ad matrices & ex inde fœtus nutritur tanquā de proprio: & naturali nutrimēto: & hæc eſt uena: q̄ in exitu fœtus abſcinditur: & eſt in umbilico: & ideo uidet in puero: ꝙ umbilic⁹ ſit ligatus cū filo ne aliqd de corpore eius exeat per hanc autē uenā: quæ abſciſa ab intrinſeco uocatur umbilicus & pendet in utero materno cum pendiculo: ꝙ ex parte matris eſt annexum: & de mammillis: & ſic de aliis.

¶Hic mouet quoddā dubiū: unde dicit circa ea: quæ ſunt dicta oritur una dubitatio oīb⁹ mirabilis: & ē iſta: ꝙ fœtus exiſtens in utero materno claudit undiq; in matrice: qa poſt conceptionē matrix ipſa undiq; claudit unde ergo. euenit nutrimētū: quo tūc fœt⁹ nutriat. Et ſoluit. d. ꝙ naſcitur qdā uena q̄ perforat matricem: & generatur ibi ſicut uno tramite ad māmillas: & ideo quando fœtus eſt in uteo materno tunc indurantur mamillæ. & tunc ſubſtantia menſtrui fluit ad mamillas ꝑpter clauſionē matricis. & ibi talis ſubſtantia menſtruoſa fortiter decoquitur uſq; ad colorem albedinis: & ita decocta mittitur per talē uenam in matricem & exinde fœtus nutritur tanq̄ ꝓprio & naturali nutrimento. Et hæc eſt illa uena q̄ poſt partum a fœtu abſcinditur ab obſtetricibus: ut uidet in paruulis nouiter natis: ꝙ umbilicus eorum eſt ligatus filo: ne aliquid de corpore ipſius exeat. Nota primo: ꝙ tam in partu naturali q̄ non naturali fœtus inuolutus eſt quadam pellicula in qua reſpiciuntur ſuperfluitates ſcdæ digeſtiōis: ſicut eſt urina: & ēt ibi ē altera pellicula: ī q̄ ſupfluitateſ tertiæ digeſtionis recipiuntur: nec opus eſt ibi eſſe tertiam pelliculam: quæ primæ digeſtionis ſuperfluitates recipiat: ut ſunt ſtercora ex quo prima digeſtio ſecundam & tertiaʒ præcedit: & ratio huius eſt: quia fœtus non recipit nutrimentū per os & ſtomachum: in quo ſit prima digeſtio: ſed umbilicus recipit nutrimentū ut patet in littera. Vnde ſciēdum: ꝙ ab epate delegatur ſanguis purus ſub forma lactis uſq; ad epar fœtus mediante eius umbilico. & qa ſanguis pur⁹ nō hēt ſupfluitates groſſas ſtercorales. Igitur a fœtu in matrice īcluſo nō recipiūt fœces: &

per cõſequens non oportet:ꝙ ibi ſit tertia pellicula.unde ſciẽdũ:ꝙ puellis dũ ſunt nubiles creſcũt tũc mammillæ.Sed diceret aliquis quare mulieres habẽt mammillas a parte anteriori:& animalia a'ia a parte poſteriori.Reſpondetur:ꝙ cauſa huius ẽ quia mulieres in partibus ſuperioribus. ſcilicet circa pectoralia ſunt calidiores propter cor & epar. ideo mãmillæ earum ponũtur ibi ꝓpter conuerſionẽ materiæ mẽſtrualis in naturam lactis:nam ad hoc requiritur excellens calor: ſed ipſa animalia bruta lactantia habent poſteriores partes magis calidas ideo patet reſponſio. Sed iterũ diceret aliquis ex quo quædã mulieres ſunt albæ & aliæ nigræ.utrũ ĩpis ĩfantibꝰ plus ualeat lac mulieris albæ: quã nigræ. Ad hoc reſpõdet Ariſtotiles tertio de aĩalibꝰ:ꝙ lac mulieris nigræ melius eſt.Et ratio: qa mulieres nigræ habent multũ de caliditate: ideo ꝓpter fortem caliditatem ſubſtantia menſtrualis in materiam lactis bene decoquitur. Sed in albis mulieribus:quia non habent tantam caliditatem.non ita bene decoquitur. Et ideo ſecundum medicos lac caprarum nigrarum melius eſt ꝙ̃ albarũ. Item diceret aliquis: quando puer naſcitur ubi tunc manet illa uena: per quã fœtus erat ligatus per umbilicum.Reſpondetur:ꝙ natura cõſumit eam:& calor mulieris.& quãdo iterum impregnatur: tunc talis uena de nouo generatur. Item iſta uena non tantũ eſt in hominibus. ſed etiam in omnibus animalibus brutis: quæ lacte nutriuntur: licet ĩ illis nõ bene appareat ſicut in puero nouiter nato:ubi ligatur cum filo circa umbilicum.

Capitulum quartum.

Sicut dicit phyloſophus tertio phyſicorum:ꝙ ita per peccata eſt contingere in natura ſunt in arte: huius declaratio ad præſens negotiũ manifeſtãdũ multum ualet. Vnde ſciendum: ꝙ monſtra: ſiue peccata in natura uocantur illa:in quibus eſt mutata ꝓpria ſpecies: quia in aliqua parte corporum eorum ſecundum cõmunem tranſmutationem illius excedit aliquid: uel diminuitur aliquid:ſicut contingit in aliquibus habentibus tantũ unum pedem: & unam manum: uel tres pedes & duo capita: & ſic de aliis. Iſtud quid eſt miraculũ accidit multis modis aut ex diminutione materiæ: uel ex ſuperabundantia ex diminutione cõtingit pluribus modis. Vno modo diminutio ac-

tribuitur materiæ totaliter in ſe:& tunc principalia membra prio debent formari: natura & ſagax & ingenioſa facit: utq̧ completius poteſt: & ea: quæ ſunt principalia: format: & illis diſpoſitis & formatis ad formationem cæterorum membrorum ſtudet & ibi ex materia:quā habet facit id: quod poteſt:& format partem diminutam: quando diminuta eſt materia:& ex illo malo aliquādo caput maius:uel minus poteſt eſſe: quam natura requirat illius indiuidui particularis: & nō loquor de indiuiduo tali ſic generati quia ſi diminutio in materia præiacenti formæ non affuiſſet: caput non fuiſſet formatum ſub diminutione materiæ proportionabili naturæ in ſe:& ī omnibus aliis membris. Alio enim modo diminutio materiæ attribuitur alicui parti generande ſpecialiter, Iuxta qđ intelligēdū:q̄ ſm intentioneꝫ phi. qui multis in locis philoſophiæ uult q̄ ex primis corpibus cōſurgat qđ mixtum eſt. Et illud:quod eſt naturæ ignis:in materia ignis cædit:& in ſuum ſimile: & qđ terræ cædit in ſuū ſimile: & ſic de aliis elemētis:& ex iſto nullus credat uel opinet elementa manere formaliter ī mixto: qa hoc ē cōtra itentionē philoſophi in ſcđo de generatōe & corruptiōe ubi uult q̄ uirtus coꝝ ſolū ſit im mixto:mō ex iſtis aliquādo ē poſſibile ſemē habere propriā diminutionē ex pte alicuius ſpecialis elemēti:& tunc ſi ex pte terræ fuerit diminutio alicuius partis corporis indiuidui cōtingit diminutio in uno pede:aliquando in brachiis:& ſic de aliis: aliquādo uero ī digito:& ſic de ſimilibus. Si uero ex ſuperabundantia materiæ tunc monſtra fiunt: ut in illis qui habent ſex digitos in manu una:uel pede uno: uel duo capita uel aliquod tale.

Capitulum quartum in quo declarat de fœtu monſtruoſo de peccatis naturæ:& primo circa hæc ponit ſuam intentionem.ſecundo proſequitur in generali:ſecunda ibi.ſciendū: unde dicit ſicut teſtat̄ pħs in

ſcđo phyſi.peccatũ accidit ĩ natura ſicut in arte.Et huius declaratio ad manifeſtationem præſentis negotii prout nunc cõpetit multũ ualet: & dicit : ꝙ monſtra in natura uocanť indiuidua alicuius ſpeciei:& in aliq̃ pte cõueniunt:ſicut cõtingit uideri in hoĩbus non hñtibus niſi unũ pedẽ:uel unam manũ . Et poſtea põit cãs:ꝙ ipſi phi.dicunt iſtud miraculũ naturæ pluribus modis euenire: aliqñ.n.ex diminutione materiæ: aliqñ ex ſupabũdantia ipſius. Ex diminutiõe cõtingit pluribus modis: qa aut ipſa diminutio totaliter ineſt ipſi materiæ:& tũc natura ſagax facit q̃completius poteſt nã cũ prĩcipalia mẽbra fuerint formata:& illis formatis & diſpoſitis ſtudet ad formanda cætera mẽbra & tũc format diminutã partẽ:qa eſt diminutio in materia:& hoc pacto cõuenit:ꝙ caput ſit minus q̃ natura reqrat illius indiuidui particularis:poſtea exponit ſe:ꝙ nõ loquiť de indiuiduo tali ſic generãtis: quia ſi diminutio in materia præiacẽti formæ nõ affuiſſet:caput formatũ ſub diminutione nõ fuiſſet. Alio mõ diminutio materiæ attribuiť alicui parti generandæ ſpecialiter.unde ſcđm intentum philoſophi ĩ multis locis: ex q̃ttuor primis corporibus.i.q̃ttuor elemẽtis conſurgit omne qđ mixtũ ẽ: qa illud: qđ eſt de natura ignis cædit ĩ ſuũ ſimile:& id quod de natura terræ in ſuũ ſimile &c.Poſtea dicit : ꝙ ex iſto nemo credat:uel opineť:elemẽta eſſe formaliter ĩmixto:hoc.n. eſt contra phũ primo de gene. ubi uult:ꝙ elemẽta ſũt uirtualiter& nõ formaliter ĩmixto:& modo ex iſtis poſſibile eſt aliqñ ipſũ ſemen habere ꝓportionẽ diminutã ex parte alicuius ſpecialis elemẽti. & ſi diminutio eſt ex parte terræ : tunc diminutio eſt in oſſibus & ſic de aliis. & iõ cõtigit aliquãdo diminutio in uno pede:uel brachiis Nota:ꝙ ex hac littera ſumiť diffinitio mõſtri.ſ.ꝙ mõſtruꝫ eſt peccatum in natura : id eſt mõſtra ſunt generata a natura cuꝫ aliquo defectu:uel ſupfluitate naturali : q̃ natura ſpecifica ꝓducere nõ intẽdit:quẽadmodum contingit in artificibus:ꝙ aliquãdo ab artifice ꝓducatur.forma: p̃ter uoluntatem ei⁹ intẽta. Vnde ſciẽdũ:ꝙ quãdocũ ꝙ materia deficit in generatiõe tũc quando incipit formare fœtũ.Prĩo formantur principaliora membra: quia minus principalia ſunt minus neceſſaria:nã per phyloſophũ tertio de aĩalibus : natura ſemp facit id ꝙ melius & perfectius eſt ex reb⁹ poſſibilibus:unde ſciẽdũ: ꝙ oẽ mõſtrũ generať ex parte materiæ:uel ex ei⁹ ſuperfluitate.Si ex defectu hoc dupliciter:uel ſecũdũ q̃titatẽ cõtinuã: & ſic tale monſtrũ habet mẽbra nimis parua:quia manus:pedes &cæ. minora habet q̃ natura illius indiuidui ſpecialiter requirat:uel ille defectus ſit ſecundum quantitatem diſcretam: & tũc tale monſtrũ hẽt defectuꝫ in aliquibus mẽbris.ſ.ꝙ ſibi

deficiat aliquod membrum puta brachium.pedes &c.Si uero generetur monſtrum ex ſuperabundantia materiæ hoc etiam fit dupliciter:ſicut primo uel ſecundum continuã quãtitatem uel diſcretam:ſi primo modo:tũc membra ſunt nimis magna.quia ſunt maiora quæ natura illius indiuidui particulariter requirat.Si autem ſecundum quantitatẽ diſcretã:tũc hñt plura mẽbra q̃ natura reqrat:qa aliqñ gñaẽ hõ cũ ſex digitis ĩ manu:uel duob⁹ capitib⁹.

¶ Eſt igitur ĩtelligẽdũ adhuc ꝙ non ſolũ mõſtra accidunt ex parte diminutiõis:ſed qñq; ex malitia matricis:q̃ ſcilicet lubrica & malitioſa fuit:& totum ſemen non recipit:ſed etiam perdit. Aliquando aũt anteq̃ totũ ſemen in maſſam ſuam colligatur:preoccupatur uia:& clauditur matrix:& ſemper ſic modicũ ſeminis recipit:a quo debet foet⁹ formari. & hñt iſta ſpeciales mores ſub ſe q plures ſunt Quorũ qdã ex parte coit⁹ huiuſmodi accipiunt:ſed de his narrare ſatis multũ eſt:& ideo ommittam⁹ hic:& ad hũc modum:& ad aliũ ſubſequentem multũ cooperatur inordĩatus coitus:quia aliquãdo propter nimiam uelocitatem coeũdi uel uehæmentiã motuum materialẽ facit diminutionem in ſemine:& aliquando:ut quidã dicũt:inordinatus coitus ex eo fit:ꝙ tunc temporis quando femella eſt cum uiro in coitu:ipſe maſculus inordinate iacet:& etiam femella:& faciunt tunc monſtra inuicem. Vnde narratur de quodam:qui in latere tẽpore coit⁹ iacuit ſuper femellã & generauit unum puerum ĩ uno latere curuum & in pede claudum:& cauſa huius ex inordinatiõe proceſſit coitus ab illo uiro.

¶ Hic oſtẽdit cauſas generationis ex parte matricis cõtinẽtis ipſuʒ foetũ.Et primo oſtẽdit qualiter monſtrũ generetur ex parte matris:ſecũdo magis oñdit effectũ mõſtri ꝓuenire ex ſuperabundantia materiæ ibi.Alio uero modo. dicit ergo ſic ꝙ adhuc debemus ſcire:ꝙ monſtra non ſolum eueniunt ex diminutione materiæ:ſed aliquando etiam ex malitia matricis:quando illa fuerit lubrica & malicioſa:& non tenet totum ſemẽ:ſed ptẽ illius pdit:& hoc multipliciter fit:nã aliqñ fit ex pte coitus de quo nunc enarrare ualde lõgũ eẽt:& iõ ad pñs omitto:& ad

hunc modum:& ad ſequētem mul
tum operatur inordinatus coitus:
quia aliquando propter nimiam ue
locitatem facit diminutionem in ſe
mine:& aliquando etiā inordinat⁹
coitus fit ex eo:ꝙ ipſe mas quando
eſt in coitu cum fœmina:tunc inor
dinate iaceat uel ipſa fœmina tunc
fit monſtrum in natura. Vnde nar
ratur de quodam iuuene:ꝙ tempo
re coitus lateraliter iacuit ſuper fœ
minam:& generauit puerū in utro.
ꝗ latere curuum:& pede claudum.
Et cā huius fuit iordinatus coitus.
Nota primo ꝙ ex parte continētis
ſæpe cauſatur mōſtrū:quia aliquan
do matrix eſt male diſpoſita: ut qa
nimis hūida:& uiſcoſa:ita ꝙ ex una
parte remanet aliqd de ſemine: & i
alia parte manet & retinetur : & ſic
fit monſtrum. Item nota:ꝙ ex par
te efficientis quādoqȝ generat̃ mon
ſtrū : ex eo ꝙ pr̃ inordinate exercet
talē actū:quia forte nimis agitatur
& mouet ſe hinc inde in actu coeū
di.Et ratio huius eſt : quia propter
hoc ſemen diuiditur : & ſpergitur
hinc inde.Ex hoc enim fit maxima
diſſolutio ſeminis in matrice: ita ꝙ
una pars effluit:& alia nō & ſic cau
ſatur monſtrū.Itē nota:ꝙ etiā gene
rat̃ mōſtrū:ex eo ꝙ aliquādo mas
inordinate iacet cum fœmina: ut a
latere:qa tunc ſemē recipitur ad lo
cū quādoqȝ indebitū generationis
& ibidē cōprimit̃ pp inordinatum
modū iacēdi. Gratia cuius eſt ſcien
dū:ex quo tot uitia cōtingūt ex in
ordinato coitu:ꝙ coitus nō debet
fieri niſi gratia prolis : ideo dicunt
medici ꝙ bonum eſt ſcire modum
coeundi debite:qui modus ordina
tus eſt iſte.Suppoſito primo ꝙ mas
& fœmina ad inuicem proportio
nentur in cōplexionibus:ita ꝙ ſint
temperati in qualitatibus:& ordina
ti in cibis:& potibus.& aliis ſex re
bus non naturalibus:ut eſt motus:
quies:ſomnus:uigilia: & ſic de aliis
tūc cibo digeſto:& ſuperfluitatibus
expulſis poſt mediam noctem uel
ante diem maſculus debet excitare
fœminam ad coitum.ſ.ei iocoſe lo
quendo:oſculando:amplexando ip
ſam:& partes inferiores digitis con
fricando:& iſta oīa ideo fieri debēt
ut fœmina prouocetur ad appetitū
coitus:ut ꝑpter hoc ſemina ex utra
ꝗ parte.ſ.maſculi & fœminæ ſimul
concurrant in matrice:quia mulie
res abſolute loquēdo propter frigi
ditatem tardius emittūt ſemē quā
uiri:& ex hoc multotiens impedit̃
conceptus. Vnde cum fœmina inci
pit loqui quaſi balbuciendo : tunc
mas debet ſe erigere:& ei commiſce
ri:& illo tempore ipſa mulier non
debet hic inde moueri:ne fiat diui
ſio ſeminis:quia tunc monſtrum ge
neraretur & etiam ipſe maſculus de
bet paulatim coire:& non debet ſe
multum eleuare: ſed debet ſe unire
pectori mulieris:ne aer ſubīgredia
tur membra inferiora : & impediat
conceptionē:ipſa femina corrūpen
do:& poſt effuſionē ſœminis debet

maſculus per modicã horam iacere ſupra mulieré ſine motu ne ſpergatur materia ſeminalis: & fiat monſtrũ:& nõ debet ſtatim ſurgere:quouſq; ſemen pueniat ad debitũ locũ. poſtea fœmia debet extẽdere crura ſua:ut emaneat materia ſemialis: ne membrum ſtet apertum: qa aer frigidus ſubintrans poſſet ĩpedire cõceptionem:poſtea mulier iaceat qete & dormiat. Itẽ nota ꝙ mulierem iacere ſuper latus dextrum poſt coitum multum confert ad conceptionem maſculi. Et ſuper latus ſiniſtrũ ad conceptionem fœminæ &c.

¶ Alio uero modo ex ſuper abundantia materiæ; quæ diminutioni opponitur; quando ꝙ fiunt monſtra; ſicut multæ curoſitates in membris. Si enĩ tunc materia ſuperabũdat ad partem deputatã ad caput: tũc facit naturaliter monſtrum: & ſic quandoq; duo capita. quandoq; duos pedes; quorũ unus eſt maior alio ſecundũ ſolitũ curſum naturæ illius.

¶ Hic oſtendit ſpecialem effectũ: uel effectus de ipſis monſtris ſe tenentibus ex parte abundantiæ materiæ. Et primo facit hoc. ſecundo confirmat dicta ſua: ibi: ſed omnibus iſtis. unde primo uult tantum dicere: ꝙ aliqñ mõſtrum contingit in natura ex ſuperabundantia materiæ q̃ nimis ſuperabundante operatur:& hoc hẽt multas cãs ſpeciales: Vno modo ex ſuperabũdantia materiæ apparẽt curoſitates in materia qa tũc materia ſupabũdat in parte qa natura facere hoc poteſt naturaliter: aliquando enĩ duo capita facit: aliquando duos pedes:quorũ unus eſt maior altero:& multa ſimilia.

Nota: ꝙ aliquando mõſtra fiunt ex parte cauſæ efficientis uniuerſalis: ut eſt a prima conſtellatione: ſeu uirtute cœli: ut apparet per Galie. in li. de ſpermate ut. d. ꝙ aliquando conſtellatio alterius aĩalis reſpicit ſemẽ humanũ ad matricẽ mulieris effuſum: & ꝑpter hoc aliquando generatur homo cum capite unius uacce: uel porci: uel alterius aĩalis bruti. Sic quoq; econtrario conſtellatio humana aliquando recipit ſemen alterius aĩalis:& ex inde generatur animal habẽs caput hoĩs. unde recitat. d. Alb. in ſecundo phyſicæ. de monſtris: ꝙ ſemel uidit in una uilla uaccã generaſſe uitulum qui erat ſemi homo: q̃d ipſi ruſtici uidentes putauerunt paſtorẽ habuiſſe coitũ cũ uacca:& ita uoluerunt ipſum cõburere: ſed tunc Albertus ſuperueniẽs conſiderauit per aſpect⁹ planetaꝝ: ꝙ illud monſtrum ſic erat generatũ ex ſpeciali conſtellatione & ſic paſtor fuit liberatus. Item ſciendum: ꝙ huiuſmodi monſtrũ aliquando generat̃ per ſpecialem ymaginationẽ uirtutis ymaginatiuæ per mulierẽ exiſtentẽ in coitu: q̃ poſſet ymagi

nari talẽ figurã. Vnde poſſibile eſſet ꝙ fœtus ſcd̃m illã diſponeref. Et iõ Galie. inhibet depingere tales figuras in locis ubi mas & fœmina debẽt cõmiſceri: ut puta i camera &c.

❡ Sed omnibus iſtis eſt maior effect⁹: & mirabilior quem narrat Albertus magnus de quadam: cui generata fuerunt membra libidinis: unũ ex parte uiri: & aliud ex parte mulieris: ita ꝙ poterat incumbere & ſuccumbere. Cauſa uero huius originaliter trahitur ex ſuperabundantia materiæ: quia materia ſufficiens fuit primuꝫ generandi utrunq; membruꝫ ex ſuperfluitate talis ſeminis: ex quo talia membra generari ſolent. Nota etiam ꝙ cõſtellationes ſpeciales ſunt cauſæ: ꝙ fit monſtruꝫ in natura. Sic tamen illa raro contingunt: & nõ ſolum cõtingit ex conſtellatione: ſed ſpeciali diſpoſitione materiæ ad hũc effectũ: coadiuuante: quia actus actiuoruꝫ ſunt in patiente diſpoſito: ut dicit philoſophus in ſecundo de anima: de his mõſtris dictum.
❡ Hic cõfirmat dicta ſua per quoſdam effectu naturales: & ſunt duo: Primo ergo dicit: ſed oĩb⁹ iſtis prædictis adhuc uidetur eẽ mirabilior effectus de uno: cui generata ſunt duo membra genitalia: unũ ex parte uiri: & aliud ex parte mulieris: & potuit uti utroq;: huius cauſa eoidẽter trahitur ex ſuperabundãtia materiæ. Nota primo: ꝙ hic eſt dubiũ ex quo ex ſuperabundantia materiæ in uno homine generantur duo membra unum muliebre & aliud uirile: quare potius natura non produxerit i tali homine duo mẽbra ſimilia. dicitur ꝙ ſequæretur: ꝙ aliqd ſupfluũ faceret natura: qd̃ falſum ẽ ut patet p Ariſto. prio cœli &. xii. meth. & cõſequẽtia ẽt faciliter patet qa ſi i aliquo hoĩe pducerenf duo mẽbra ſimilia: tũc id qd̃ pficeref cũ uno poſſet pfici cũ altero: & ſic unũ illorũ fuiſſet ſupfluũ. Sed iterũ dubitaf: utrũ ille: qui habet duo membra ſit perfectior illo: qui nõ habet niſi unũ. Et arguitur ꝙ ſic: quicunq; habet plures operatiões eſt perfectior illo qui habet pauciores; ſed ille qui habet duo mẽbra habet plures operationes. ergo &c. maior eſt nota per Cõ. octo methaphiſice: quia operatio pcedit a forma: ſed a forma procedit perfectio primo phi. & minor patet: qa põt ſuccumbere & incũbere. Ad hoc dicitur: ꝙ ille nõ eſt perfectior qui habet duo mẽbra quia eſt monſtrũ in natura: imo eſt potius contrariũ perfectionis: cũ ſit peccatuꝫ in natura. Et ad probationem dico: ꝙ aliquod membrũ nõ

augmētat perfectionem ſed magis imperfectionem. Item nota: ꝙ natura ſemper intendit producere maſculum: tamen quandoq; accidit: ꝙ ex aliquo ſemine generātur omnia principalia membra fœtus: & tandem propter īdiſpoſitionem materiæ in tali materia non pōt producere marem quo ad eius ſingula membra: ideo poſtea generat fœminā: & ideo ſemper hermofrodita eſt impotens ad generationem: quo ad uirile mēbrū. Itē dubitatur quo noīe hermofrodita debet nōīnari. ſ. utrū uir: uel mulier. Et uidetur ꝙ utroq; noīe cū utrūq; ſexū habeat: ſed reſpōdet ꝙ: nō ſed tātū noīe uiri. Et ratio: quia qñ aliqd debet fieri ad placitū: ſemper id digniori attribuit &c. Poſtea ponit aliud mirabile: & primo hoc facit. ſcdo cōfirmat dicta ſua ibi. Et nullꝰ credat: unde prīo dicit: ꝙ ſicut mōſtra accidētalia realia cōtingunt in fœtu: ſic quoq; q̄dā ſpiritualia ſic ipſe Alb. narrat de qbuſdā gemellis quorū unus hāc in latere dextro habuit uirtutē ꝙ ubicūq; portabatur a pte illiꝰ lateris aperiebātur oēs ſeræ: aliꝰ uero huic cōtrariam habuit uirtutē ī latere ſiniſtro: ut ubicūq; portaretur a parte lateris illius claudebant ſtatim omnes portæ: quæ a pte erāt: poſtea dicit: ꝙ loqt de aptione ſeraꝝ & hoſtiorū domorū: & cā huiꝰ nō fuit ex materia: ſed ex uirtute coeli & ſpeciali huius cōſtellatione. Et hæ conſtellationes raro contingunt. Et hoc non ſolum cōuenit ex parte cōſtellatiōis talis: ſed etiam ex diſpoſitione materiæ ad hūc effectum nā actus actiuorū ſūt in patiēte bene diſpoſito. Quæritur quare uirtus aperiēdi magis fuit latere in uno q̄ in altero in his gemellis: & dicendū ꝙ natura calidi eſt aperire ut patet p Ariſto. quarto methau. ꝙ calor aperit poros corporis: ſed latus dextrum eſt calidius ſiniſtro: ut patet per Ga. ſcd'o Affo. & latus ſiniſtrum eſt naturaliter frigidū. iō habet uirtutē claudēdi: unde nō eſt mirū: ꝙ talia poſſint eſſe in hoībus cū etiā in qbuſdā lapidibus talia inuēta ſūt: & īueniri poſſint: ut dicūt experimētatores: qa ſepe expertū eſt ꝙ qdā lapides: & ēt herbæ qdā talē uirtutē habēt: ꝙ poſſint apire ſeras & portas. Nota: ꝙ quādo cōtingit: ꝙ duo fœtus ſimul cōcipianť ī una matrice. ſcilicet mulieris: & hoc ī diſtinctis cellulis: ita ꝙ una pellicula mediat iter dorſa eoꝝ: ſi tūc per aliquod impedimentū illa pellicula rumpať: cōtingit ipſos ſimul cōbinari: ut narrat Albertus: ſecūdo phiſicorum ſe ſemel uidiſſe gemellos ſimul natos: quorū unus alteꝝ portabat indorſo. habebant tamen corda: & alia membra diſtincta. Itē nota: ꝙ Albe. quadam nocte uidit unā ſpecialem conſteallatiōem: & poſtea dixit hominibus circunſtātibus: ꝙ ſi in tali nocte naſceretur puer efficeretur magiſter in arte furandi: unde aſiſtentes notauerunt illud: & hoc probare uolētes. nam uerbis ipſius

magnam adhibebant fidem & inueſtigantes reperierunt quendam infantem natum fuiſſe nocte illa: qui habuit talem naturaʒ: quod omnes fere quas ipſe puer tangebat: aperiebátur: ac ſi cũ claue aperte fuiſſent.

¶ Et nullus credat neq; opinetur hoc eſſe fictum: quoniã iſtud quoq; contingit uideri in quibuſdã lapidibus: i qbus aliqua ſpecialis cõſtellatio ẽ agẽs & imprimit formã hoĩs iteri⁹ uel alterius ſpẽi ſm exigentiã agẽtis: & illud uiſuʒ ẽ ſæpe: qñ duo lapides diuidũtur: & hñt modi iſti ſpãles reduci in duos modos gñales. ſ. ex pte iobedientiæ materiæ: uel iſufficiẽtiæ.

¶ Hic confirmat dicta ſua: unde dicit nullus opinetur & credat: hoc eſſe fictum: quoniam iſtud quoq; cõtingit uideri a ſimili in quibuſdam lapidibus: in quibus aliqua conſtellatio imprimit formam alicuius ſpeciei interius: ita q; quando illi lapides diuiduntur interius imago appareat. Ex hac littera trahitur concluſio. xxi. & eſt iſta: ſpecialis conſtellatio cœleſtis iuuat ad generationẽ monſtri in natura: probatur ſic: ſi de quo minus uidetur ineſſe: & ineſt: ergo & de quo magis: ſed minus uidetur de cõſtellatione corporum cœleſtium: q; debeant imprimere formam alicuius animalis intus in lapide: ex eo q; talis materia uidetur eſſe multo plus inobediens q̃ materia hominis: uel alterius animalis: q̃ magis uidetur apta ad talem influentam inſuſcipiendam: igitur &c. maior patet arguendo a maiori: minor uero in littera patet. Itẽ recitat d. Alber. ſecundo phyſicoꝝ: q; quodam uidit unum lapidem figuratũ figura unius regis a ſpeciali conſtellatione: unde talis conſtellatio fuit multo fortior q̃ illa: quæ imprimebat gemellis uirtutem aperiendi: & claudendi. unde dicit Albertus una die uidit: q; eadem die lapis non fuit figuratus: ſed die ſequẽti uidit ipſum figuratuʒ: & iſte lapis erat ſituatus alte: ita q; nullus artifex potuiſſet tam breui tẽpore ad ipſum aſcẽdere: & figuram regiam ſibi imprimere. Vnde ipſe Albertus deprætendit talem impræſſionem factam fuiſſe a ſpeciali conſtellatione.

¶ Et ſi aliquis arguit contra dicta ſic: ſi monſtra poſſent fieri: ſequeretur quod natura poteſt priuari ſuo fine: quia intendit ſemper agere regulariter. Dicendum quod non eſt ſemper poſſibile ex parte naturæ particularis: omnem naturam moueri ad ſuum finem: nec etiam eſt concedendum: q; priuationes ſingulares actionum habeant fines: & de egritudine

& morte non eſt iſtantia: quia hæc nõ ſunt intenta a natura ꝑticulari: ſed ab ea: quæ hanc naturam regulat & dirigit: & iſta eſt appellata ſecundum philoſophorum intentioñe ꝗ digne locuti ſunt de natura.

¶ Hic mouet dubiũ: & poſtea ſoluit: quia aliquis poſſet arguere contra id quod dictũ eſt: ſcilicet ꝙ mõſtrũ poſſet generari: nã uidet: ꝙ nõ quia agens naturale nõ poteſt abſolui a ſuo fine ꝑ philoſophũ ſecũdo phiſicorũ: ſed ꝓpter quẽ agit natura nõ eſt mõſtrũ: igitur &c. Reſpondetur ut in littera patet: unde ratio poteſt formari ex littera probando ꝙ ĩpoſſibile ſit aliquod monſtrum generari: qa ſi ſic: ſequeretur: ꝙ natura priuaretur ſuo fine. maior patet ex ſecũdo phiſicorũ: qa nullũ agẽs naturale intentione finis abſoluitur cõſequẽtia probatur: qa natura ſemper agit finaliter ad generãdum animal perfectũ: & nõ mõſtrũ: & ſi generat monſtrũ: uidetur ꝙ priuetur fine ſuo. Reſpõdetur ꝙ naturã agere propter finẽ ĩtelligit duplicíter. Vno modo quãtum eſt de ſe: & ſic nunꝗ priuat ſuo fine. Alio modo inquãtũ eſt ex inobedientia ſiue in diſpoſitione materiæ: in quam agit & ſic poteſt priuari ſuo fine. Aliter reſpondetur. Vno modo quantum ad naturam uniuerſalem. Alio modo quantum ad naturã particularẽ prio mõ nõ priuat ſuo fine. ſed bñ ſcdo mõ. Sed dicis natura ꝑticularis ĩtẽdit mortẽ: ĩfirmitatẽ: & alios actus priuationis: igitur &c. Reſpõdetur: ꝙ talia non ĩtẽdunt a natura particulari. ſed ab uniuerſali dirigente naturam particularez. & talis eſt uirtus coeli cũ ſuo motore quia natura particularis ſui ipſius corruptionem non quærit.

¶ Hic incipit tertius tractatus huius libri.

FInito uero ſmõe quãtuz ad pñſens ſufficit de generatiõe & corruptione fœtus: & penes quem modum & pluribꝰ aliis incidentibus: ut præſens doctrina magis cõplete habeatur. Notãda ſũt ſigna cõceptionis ĩ muliere: ꝗ ſũt plura. Primũ uero ſignũ eſt apud eũ qui cũ muliere ẽ ĩ coitu: ſi mulier poſt coitum frigus ſentiat & dolorem in renibus ſignum. quia concepit. Item ſi paucum uel nullum ſemen emittit eſt ſignum conceptionis. Et ſi uir exiſtens in coitu ſentiat uirgã ſuam ſuggi uel attrahi aliquã clauſura & præſſura facta ex

Signa conceptionis

parte uuluæ mulieris: & ſi mē
ſtrua non currant ſecundum
morem ſolitum. Item ſi titil-
latio eſt in ore matricis:& do-
lor crurum idem ſignāt. Item
aliud ſignum eſt:ſi non cōcu-
piſcat coitū:hæc autē in qbuſ-
dam cōtingit:in aliquibus ue
ro non. Quædam enim tales
ſunt: ꝙ magis concupiſcunt
poſt coitum ꝙ̄ ante:ſicut uiſuȝ
eſt in quæſtionæ quadam. Itē
ſi calor faciei ſecundum morē
ſolitum mutatus eſt. Itē ſi alie
na cibaria concupiſcat:nūc ue
ro poma:nunc uero carbones
& ſic de aliis: hæc uera omnia
ſunt ſigna conceptionis.

¶Hic eſt tractatus terti⁹ hui⁹ libri
in quo uult determinare de ſignis
cōceptiōis uirginitatis & caſtitatis:
& de ſuffocatiōe matricis:& hēt q̄t
tuor capitula. In prīo oñdit ſigna cō
ceptiōis. In ſcdo ſigna uirginitatis &
caſtitatis. In tertio de ſuffocatione
mr̃icis. In q̄rto de īpedimētis & iu-
uamētis cōceptiōis. Dicit ergo prīo
finito uero ſermōe q̄tū ſufficit pro
nūc de generatiōe fœtus:ut nr̃a do
ctrina magis cōplete habeatur. No
tāda ſūt ſigna cōceptiōis ī muliere
quæ ſūt plura. Primū eſt apud eū:q
eſt ī coitu cū muliere. ſi mulier poſt
coitū ſentiat frigus & dolorē in re-
nibus. ſignū eſt ꝙ cōcepit. Itē ſi pau
cū uel nullū emittit ſemē:cōceptio
nis eſt ſignū. Itē ſi ipſe uir exiſtēs in
coitu ſenſerit uirgā ſuā ſuggi uel at
trahi:q̄dā clauſura facta ex pte mē-
bri mulieris. Itē ſi menſtrua nō cur-
rāt more ſolito. itē ſi titillatio eſt ī
ore matricis ſignū ē cōceptiōis. Itē
ſi nō cōcupiſcat coitū. Sed hoc ue-
rū ē ī qbuſdā. ī qbuſdā uero nō: qa
q̄dā mulieres poſt conceptionē ma
gis appetūt coitū q̄ ante: ut ſupius
dictū ē. Itē ſi color mutať ī facie cō
cepit. Itē ſi cōcupiſcit cibaria aliena:
ut nuces:poma:pira:& ſimilia ſignū
cōceptionis eſt. Hic Albertus ponit
multa ſigna cōceptionis:tñ non po-
nit aliquā rationem: quare hoc fit.
Vnde poſſumus reddere rationem
ꝙ cauſa primi ſigni eſt:ꝙ tēpore cō
ceptionis calor naturalis in mulie
re congregatur ex toto corpore ad
ipſam matricem ad fouēdum & ſal
uandum fœtum cōceptum. Vnde
cū renes ſituentur circa matricē:qa
ſtatim calor naturalis tranſit a reni
bus poſt coitū ad matricē. & ſic re
nes calore priuantur:& ideo cauſa-
tur in illis frigus & dolor. Ratio
ſecundi ſigni poteſt eſſe:quia poſt
conceptionem matrix fœminæ un
diq; clauditur ut prius patuit:ita ꝙ
non poteſt emittere ſemen niſi in
ualde pauca q̄titate:tñ oppoſitū qñ
q; cōtigit in qbuſdā iuuenilib⁹ mu
lieribus:quæ quandoq; tantum in
coitu delectantur:ꝙ matrix earum

apitur & emittũt ſemẽ ĩ magna quãtitate. Ratio.n.eſt quandocũq; cõcepit fœminã: tũc matrix a tota ꝓprietate attrahit ſpma uirile: ſicut adamas ferrũ: ut patet per Cõ. in tertio coletorii: & iõ in attrahendo multũ ſuggit uirgã qa maximũ deſideriu3 habet & iõ tũc ſpma nõ fluit extra matricẽ tẽpore coitus. & ſic tũc uirga exit ſicca de mẽbro mulieris ẽ uerũ ſignũ: ꝙ mulier concepit. Ratio q̃rti ſigni ẽ prius dicta: qa cũ matrix ſit undiq; clauſa mẽſtrua nõ poſſũt fluere: ſed tẽdũt ſurſum uerſus mãmillas. & ſic partũ ante partũ hñt mẽſtrua ſtatim ĩdicant fœtũ eẽ corruptũ. Ratio quĩti ſigni eſt: ꝙ ibi ſit titillatio: qa menſtrua in mulierib⁹ ĩprægnatis ſunt retenta. & ideo matrix aliq̃liter calefit ex eo: ꝙ materia calida cõtinue currit circa eius orificiũ clauſum: & libẽter coiret & aliquando non poteſt: qa eſt clauſa: & cũ orificiũ eius ſit multũ uenenoſũ ideo ibi eſt titillatio. & quando mulier entit hanc titulationẽ ſtatim libẽter coiret. Et hæc cauſa eſt quare poſt coitũ q̃dã mulieres appetunt plus coire quam ante. Ratio ſexti ſigni q̃re calor ꝑmutatur in facie eſt: qa tẽpore cõceptiõis mutatur tota complexio totius corporis concipientis: & per cõſequens eius ſanguis. & ex mutatione ſanguinis mutatur color. Ratio ultimi ſigni eſt: puta ꝙ cõcupiſcat aliena cibaria: quia tẽpore ĩprægnatiõs ſtomachus multum ĩficitur humoribus uenẽoſis ex eo ꝙ menſtrua ſunt retẽta: quæ cauſantur uerſus ſtomachũ: & propterea cauſatur appetitus alienorum: quia ſimile applaudit ſuo ſimili. unñ narratur de quadam muliere unius ruſtici imprægnata: quæ in tantũ deſiderauit commedere de teſticulis uiri ſui: ꝙ niſi eos haberet: utiq; uoluit mori: & quia non habuit ea maximam incurrit infirmitatem. Ideo aliena cibaria non debent nominari coram impregnatis.

❡ Sed ſignũ: utru3 maſculus uel femella ĩ utero ſit: ẽ ſciẽdũ ꝙ hæc ſigna ſunt uera: q̃ ſequũtur. ſ. color faciei rube⁹. mot⁹ leuis. & ſi uẽter in dextra parte tumeſcit: & rotũdat. & lac ei⁹ de mãmillis ſit ſpiſſum: ita q̃d ſit bene digeſtum. Item ſi lac mammillarum ſuper urinam mulieris fuſum petit fundum Itẽ ſi pri⁹ mutat dextꝶ pedẽ q̃ ſiniſtꝶ hæc oĩa ſũt ſigna de maſculo. E cõtrario mõ tũc ſe h3. Si ẽ femella: tũc ẽ grauis: pallida: & tarda: & uẽter mulieris ẽ oblõg⁹: & ĩ ſiniſtra pte rotũd⁹ & mãmilla ĩ pte ſiniſtra tumeſcit: & lac eius indigeſtũ: humidum: & aqueu3: fuſum: ſuppollitũ: & terſum corp⁹ diuidi

tur:ſicut aqua.& lac ſuper uri⸗ naꝫ fuſum natat: & ſic de aliis. Item ſi dolor eſt in ſiniſtra par te ſemper eſt femella. Si uero in dextra eſt maſculus.

ſigna conceptio⸗ nis maſculi ꝑ

¶Hic oſtendit ſignũ:quo poſſum⁹ cognoſcerẽ: utrũ mulier cõcepit ma ſculũ:uel fœminã.Et dicit ſic.Signa utrũ maſculus ĩ utero materno hæc ſunt:color faciei rubeus motus le⸗ uis:uẽter ĩ parte dextra tumeſcit. & rotũdatᷣ. lac de mãmillis eius eſt be ne digeſtũ:ita ꝙ ſi ponatur ſup cor⸗ pus politũ tũc tale lac nõ diuiditur nec ſpgitur:ſed ptes cõſtabũt. Itẽ ſi lac talis mulieris:quæ habet ĩ utero maſculũ fuſum fuerit ſup eius uri⸗ nã ꝑpẽdiculariter cadit ad fũdũ.Itẽ ſi ſal ſupponatur orificio mãmilla⸗ rũ liquæfit:Itẽ ſi talis mlĩer qñ greſ ſum ĩcipit ꝓpõit dextꝛ̃ pedẽ.Sꝫ ecõ uerſo ſi cõcepit fœminã omnia acci dũt:nã tũc mot⁹ grauis ẽ. Itẽ eſt pa lida facie. Itẽ uenter eius eſt oblon gus in parte dextra.& rotũdus in ſi niſtra.Itẽ mãmilla turgeſcit in parte ſiniſtra:Itẽ lac eius eſt ĩdigeſtũ:ita ꝙ fuſum ſuper corpus politum ſtatim diuiditᷣ.Itẽ fuſum ſup urinã mulie ris natat ĩ ſuperficie:& nõ petit fun dũ.Itẽ ſi dolet in parte ſiniſtra.nam dolor in parte dextra ſignũ maſcu li eſt.Nota nunc rationes iſtorũ per ordinem. unde ratio primi ſigni eſt qa ratione naturæ maſculi:quæ nẽ⸗ pe calida eſt:mulier etiam efficitur calida propter complexionem cali⸗ dam.modo de ratione calidi eſt be ne digerere:& ad bonaꝫ digeſtionẽ ſequitur bonus ſanguis:ad bonũ ãt ſanguinẽ ſeqtur rubeus color.ſic er go patet ratio primi.Ratio ſecũdi ſi gni.ſ.ꝙ habet motũ leuẽ hoc ĩtelligi tur reſpectu mulieris. nõdũ impræ gnatæ.De tertio:ꝙ uenter rotunda tur ĩ dextro latere:ratio eſt : quia ſe cundum. Ipocra. v. anſo. maſculus cõtinetur in dextra parte mãtricis: & ideo ibi uenter rotũdatᷣ.De quar to:ſi lac eſt ſpiſſum:eſt ratio:quia di geſtio lactis eſt a calido : & propter bonã digeſtionẽ redditur ſpiſſum. & tunc partes eius non fluunt. De quinto ſi accipiatur una gotta &c. Eſt ratio : qa tale lac ẽ bene digeſtũ & partes coherẽt:& non diuidunᷣ: & ſic rõne cõpactiõis cadit ad fũdũ De ſexto ſcilicet : ꝙ ſal ſuppoſitum: &c.hæc eſt ratio:qa quando mulier concepit maſculum:tunc mammil le eius ſunt multũ calidæ ratiõe ma ſculi:& ſic calidũ magis dureſcit ſal q̃ liquefaciat.Et hoc præcipue ĩtelli giᷣ de dextra mãmilla.De ſeptimo. ſ.ꝙ mulier ꝓponit dextrũ pedẽ &c. Ratio eſt:qa ſemp ꝓponit grauiorẽ pedẽ.ſicut apparet in ſimili:qñ quis habet dolorem in pede ſemp illum præponit:& ideo tũc etiã eſt ſignuꝫ ꝙ fœtus ſit in latere dextro. Simili modo poſſum⁹ dicere:ꝙ mulier ſe⸗ dens ĩn ſede:quãdo ſurgit ſi primo ponit dextram manum ſuper genu ſignum eſt maſculi propter cauſam prædictam: ſi uero ſiniſtram ſignuꝫ

eſt fœminæ. Nota ꝙ rationes de ſignis fœminæ patent per prædicta contrario modo. &c.

¶ Itē aliud experimētū uerū ſcio: & eſt expertum: ſi aliquis uellet ſcire: utrū mulier concepit: aut non: det ei mellicatū bibere. Si uero circa umbilicum dolorē ſenſerit: & torſiões fuerint: tūc cōcepit. ſi nō: tūc non. Mellicatū uocatur potio data mulieri: quæ fit ex aqua & melle: & p talē modū: accipiaꝉ coclear plenū de melle fluxibili & duplū de aqua tepida: & miſceaꝉ totū ſimul: & detur mulieri ad potādū. Si uero in illa nocte dolorē hūerit circa umbilicū: ſignū eſt cōceptiōis. Si uero non tunc minime. Scien dū eſt aūt unū ſignū ad hanc partē tn̄ ē fallibile: quia ſignū eſt cauſa: quando aliquis uult id experiri circa mulierē dicat quātū ſit: & ubi ſit dolor capitis. ſi mulier quærelā de capite facit. Dicat iterū: quantum ſit: & ſic nullā mentionem faciet de impraegnatione. Quædaꝫ mulieres ita aſtutæ ſunt: ꝙ illud conſiderantes ſemper oppoſitum reſpondent.

¶ Hic ponit aliud experimentum uerum de ſignis cōceptionis: cuiꝰ eſt ſentētia iſta. Si quis uult ſcire utruꝫ mulier cōcepit uel nō. Debet facere mellicatū. i. unā potationē de melle & aqua: quā facies ſic: accipe unum coclear de melle fluxibili: & tria de aqua tepida: & miſceātur ſimul: & ita mixtū da mulieri bibere qn̄ uadit dormitū: & ſic tūc circa umbilicū habet dolorē & corroſionē: certū ē ꝙ cōcepit. Si uero nō minime cōcepit: & hoc ſignū eſt infallibile. Poſtea dicit Alb. ſi qs uelit experiri hoc ꝓpter fraudē mulierum debet dicere: ꝙ ſi qs habet maximū dolorē ī capite: & bibat de mellicato ſanaretur. ſi ipſa dicit: ꝙ habet tūc dolorē capitis: uel ꝙ habeat dolorē in quacūqꝫ parte corporis: tunc dicas ꝙ hæc potio maxīe cōfert tali dolori: & nihil dicas de īpregnatione: quādā mulieres aſtutæ ſi aduerterent: ꝙ hō faceret ꝓpter hoc q̄uis haberēt dolorē circa umbilicū: minime dicerēt ſe dolere. Vnde ſciēdū ē ꝙ mellicatū ē potus dulcis: iō de facili digeri non pōt: quia omne dulce natat ſuper orificiū ſtomachi: & ꝓpter hoc moleſte digeriꝉ: nā una digeſtio fit ī fūdo ſtomachi ꝓpter eiꝰ carnoſitatē & caliditatē: ſed in eius orificio regnant frigiditas & neruoſitas: & idcirco poſt prandiū modica de ambulatio utilis ē. ut cibꝰ trāſeat de orificio ſtōachi ad eiꝰ fūdū

Experimentum conceptionis

Et hoc experimentum eſt. Ipo.v.an
ſo.Et huius ratio eſt:quia mulieres
poſt imprægnationem habent mi
nus de calore naturali q̃ ante:ex eo
ꝙ tẽpore cõceptionis calor fluit de
ſtomacho ad matricẽ ad cõſeruan
dũ:fœtum:& finaliter currit ad mã
millas ibidẽ mẽſtruũ in lac conuer
tendo:& ideo ſi mulier impregna
ta tempore ſerotino acciperet melli
catum & biberet hoc faceret torſio
nes circa umbilicum & per conſe
quens generaret dolorem.

¶ Capitulum ſecundum tertii tractatus huius libri.

POſt hæc notãda ſũt
ſigna caſtitatis & cor
ruptionis. Iuxta qđ
notandum:ꝙ aliquãdo uirgi
nes iuuenes grauiter corrũpũ
tur:ita ꝙ uulua earum multũ
ampliatur:quia membrum ui
rile nimis magnũ ẽ:& ineptũ:
aliquando econuerſo:& muli
er ita magnam habet uuluaꝫ
& amplam : ꝙ uir ſine dolore
ſui mẽbri uirilis coit. Et etiam
notanduꝫ:quare iuuenes mu
lieres quando primo corrum
puntur dolent pro parte ĩ uul
ua:quia tunc uulua ampliatur
in coitu. Alia autem cauſa eſt
coadiuuans ad dolorem: quia
quædam pellicula iuxta uul
uam & ueſicam diſrumpitur.

¶ Hoc eſt capitulũ ſecundũ tertiæ
ptis:ĩ quo agiť de ſignis corruptio
nis uirginitatis:& caſtitatis ĩ fœmi
nis.Et diuidiť ĩ partes tres. Primo
oſtẽdit ſigna corruptiõis. fœminæ
ſcđo ſigna caſtitatis.tertio infert ſi
gna flux⁹ mẽſtruoꝝ:dicit ergo pri
mo.Poſt hæc notãda ſũt ſigna cor
ruptiõis & caſtitatis.uñ qñ iuuenes
mulieres grauiter corrũpunť ipſaꝝ
mẽbrũ multũ ampliať:ita ꝙ uir ſi
ne ſui mẽbri læſione coit:nã qñ in
corrupta eſt:tũc anguſtũ habet mẽ
brũ:& ita ſi tũc uir coit cũ ipſa ſen
tit aliquantulum læſionem in uir
ga.Et ſubdit hãc eſſe cauſam:quare
iuuenes puellæ & uirgines quando
primitus corrumpuntur dolẽt pro
pte ĩ mẽbro : qa nimis ampliať. Et
dicit ꝙ alia cauſa eſt coadiuuãs ad
dolorẽ:qa quædã pellicula ſita ĩter
uuluã & ueſicã corrũpitur. & quan
do plus coeũt:tãto magis fortificã
tur.Nota ꝙ ex hac littera trahũtur
duæ cauſæ quantũ ad corruptionẽ
in fœminis:quarum una particula
ris eſt.& alia cõis. Prima ſcilicet par
ticularis eſt:ꝙ quædã puella maxi
mum dolorem patitur:quando pri
mitus corrũpitur ꝓpter ineptitudi
nem uirgæ uiriľ:iſta cauſa particula
ris eſt:qa nõ repitur apud oẽs mu
lieres.& ideo eſt potius ſignũ quaꝫ
cauſa.Sed ſecunda cauſa uniuerſa
lis eſt:qa in oibus uirginibus cum

primũ cõmiſcent uiris corrũpitur qdã pellicula:q̃ uocat himẽ & ẽ cu ſtos uirginitatis:& locat circa uiſi. cã:& orificiũ matricis ſupra uuluã. Et ẽ iſta uniuerſalis cã:qa repit i oĩ bus fœminis cũ primũ corrũpunt. Nota q̃ quãto mulieres magis co. eũt tãto magis fortificant:qa rõne ſuppoſitionis calefiũt pp motũ:q ſit tpe coitus p uirũ & etiã ſperma uiri ſemp i ſe ẽ calidũ qa ẽ naturæ aeris: & iõ tale ſpma receptũ i muliere ca lefacit totũ corp⁹ eius: & ſic pp illũ calorẽ fortificant.uiri tñ per hunc actũ frequenter factũ debilitantqa nimium deſiccatur: ut in fine hu. ius libri patebit.

¶ Signa uero caſtitatis ſunt hæc pudor:& uerecũdia: ex ca ſto ĩceſſu: loq̃la uẽuſta: cũ de. ſpectu applicatiõis ad uiꝝ. S3 qdã ita aſtutæ iuuẽtutis:ſũt q̃ oĩb⁹ iſtis obuiare ſciũt: & tũc hõ debet ſe ad urinã ei⁹ cõuer tere ubi nihil palliare poterit: uriæ.n.uirginũ lucidæ:& clare ſũt & qñq̃ glaucæ. Si fuerĩt au tem aurei coloris: & pondero ſa animum coeũdi ſignat: hæc ſunt ſigna corruptionis: corru ptæ enĩ mulieris urinæ turbi. de ſũt pp fracturã pelliculæ q̃ himẽ dicta ẽ.& ſpma uiri appa ret ĩ pfũdo talis uriæ mulieris.

¶ Hic oſtẽdãt qdã ſigna caſtitatis: & ſunt hæc pudor uerecũdia cũ ca ſto inceſſu.cũ bõis moribus: & cũ deſpectu amplex⁹ uiroꝝ: poſtea di cit: q̃ qdã mulieres aſtutæ corru. ptæ iueniũt:q̃ oĩa hæc plene pagũt & iõ cõuertamur tũc ad alia ſigna.ſ. ad urinã:nã urinæ uirginũ ſũt luci. dæ:& clare:qñq̃ albæ qñq̃ glaucæ ſed ſi urina uirgis fuerit clara:& au. rei coloris:& põderoſa.appetitũ co. eundi ſigñat. Corruptæ aũt mulie res hñt urinã turbidã pp fracturã pelliculæ: & ſperma uiri apparet in fundo urinæ.Nota q̃ ex hac littera hẽmus duplicia ſigna.qdã ſunt cõia: & p parte falſa. qdã particularia & uera.Signa cõia ſunt pudor:uerecũ dia &c.Iſta nõ ſunt oĩno uera: qa ẽt a corruptis qñ ſunt aſtutæ poſſunt exerceri . et econuerſo plures uirgi nes inueniunt: q̃ habẽt geſta fœmi narũ corruptarũ. Sed ſigna : q̃ ſunt ex parte urinæ ſunt pticularia:et ue ra . unde nota : q̃ urina uirginis eſt clara.et ratio eſt:quia nõ eſt pmixta ſpermate uiri . ſed ſi urina fuerit au rei coloris ſignificat uehementẽ ap. petitũ ad coitũ. Et ratio eſt:quia ſi gnificat maximum calorẽ in puella Sed urina mulieris turbida &c . ra tio eſt : quia in tali urina multotiẽs appet ſperma in fundo uriæ.& hoc maxime apparet uerum.quando ta lis urina ĩmediate poſt coitum fue rit emiſſa.Itẽ nota.q̃ adhuc ſũt alia ſigna.nã ſi mãmillæ puellæ tẽdãt d

Signa caſti- tatis

orſum ſignum eſt corruptionis. & ratio eſt: quia tẽpore īprægnationis menſtrua mouentur ſurſum uerſus mãmillas: & tunc mãmillæ tendũt deorſum propter grauedinem men ſtruorum. Aliud ſignum eſt: ſi uir ſine ſui membri læſione: & difficul tate coeat cum fœmina: ſignum eſt ꝙ prius fuerit corrupta. ſed ſi talis actus fit cum aliqua difficultate: & læſione in membro: uerũ eſt ſignũ uirginitatis. & hoc ſi talis fœmina non procurauerit reſtrictionẽ uul uæ cum unguento: uel alio medica mine: ſicut plures ſciũt facere: ut uir gines credanť. Itẽ aliud eſt ſignũ ue riſſimũ: ſi uir ſentit ſperma mulieris uenire in magna copia. Multa alia ſigna fiunt p herbas & lapides: quæ experimentatoribus committũtur.

¶ Mẽſtruoſis uero urina ſan guĩea ẽ in tali mẽſe: & qñ patiť hẽt aq̃os oculos: & alterí⁹ colo ris ẽ in facie: & patiť abhoĩatio nẽ: & tũc q̃ſq̃s caueat: ne cũ ea coeat: q̄a nociuũ ẽ. Prudẽteſ ue ro mulieres tũc ſe cuſtodiũt: & a uiris ſepantur p iſtud tẽpus. Eſt ergo notãdũ: & diligenter memoriæ: cõmẽdãdũ: ꝙ mulie res antiquæ: q̄bus mẽſtrua nõ fluunt: ut in pluribus appet ꝙ mẽſtrua ſunt retẽta: & etiã illę: quibus fluũt mẽſtrua: ſi inſpi ciunt pueros in cunabulis iacẽ tes toſſicãt eos uiſu: ut ait Alb. magnus in tertio ſuo tractatu de mẽſtruoſis mulierib⁹. Cau ſa hui⁹: primo reddiť in habẽ tib⁹: & fluẽtib⁹ mẽſtrua: & di ctum eſt ĩ aliis: in q̄bus nõ flu unt: hic uero in quibus fluunt quo tpe ſciat dictũ ẽ primitus iſta fiũt: q̄a illa materia prío ua dit ad oculos: & inficit eos pro pter ſubtilitatem oculorum: oculi uero infecti inficiunt ae rẽ: aer uero ĩfectus inficit pue rum: & illud eſt de intentione philoſophi. Cauſa autem qua re aliquæ mulieres: quib⁹ mẽ ſtrua non fluunt: inficiunt ſæ pe pueros: hæc eſt: quia reten tio menſtruorum facit abun dantiam corruptorum humo rum: & quia mulieribus defi cit calor naturalis in matrici bus earum digerens talem ma teriam: ideo illę mulieres præ cipue: ſi pauperes fuerint quia tales de groſſo nutrimento nu triuntur: quæ dant operatio nes ad talem materiam: infi ciũt pueros: & ſunt cauſa mor

tis puerorum:& eodem modo animalia illa : de quibus men/ſtrua non fluunt ſæpius infi/ciunt aerem: quia ille fluxus ē per purgationem naturæ eiꝰ.

¶Hic oñdit qbus ſignis cognoſcā/tur mulieres mēſtruoſæ.Et diuidit in ptes tres:prio facit hoc: ſcdo po/nit qddā cōſiliū : tertio ponit nota/bile.Dicit ergo prio:ꝙ tpe mēſtruo ſitatis urina eſt ſanguiea: & mulier hēt oculos aqueos:& mutat color ī facie eius:& patitur abhoiationē ci bi:hæc ſūt ſigna mulieris mēſtruæ. Et caueat qlibet : ꝙ cū tali muliere nō coeat:qa eſt nimis nociuū : & iō prudētes mulieres ſciunt ſe cuſtodi re a uiris illo tpe . Poſtea ponit unū notabile:& eſt tale:ꝙ mulieres anti quæ:qbꝰmēſtrua fluūt:& qdā i qbꝰ mēſtrua ſunt retēta:ſi reſpiciāt pue/ros iacētes in cūis toſſicant eos : ut idē Al.d.ī tractatu de mēſtruis mu lierū:ſic quoq; mulieres:q̄ hñt men ſtrua:poſſūt itoſſicare plene: ut pa/tet in lra.Nota prio : ꝙ urina appet ſanguinea: & hoc qa trāſit p mēbrū a quo exit:mēſtruū:quod eſt ſangui nei coloris.Item hēt oculos aqueos qa angulis oculorū apparent guttæ. Et rō huiꝰ eſt:qa tpe illo corpus fœ minæ plenū ē humoribus crudis:in digeſtis: aquoſis : q undiq; per totū corpus petūt exitū:& cū oculis ſūt mēbra plus poroſa q̄ alia mēbra: iō ide plus exeunt.Nota etiā:ꝙ mutat color ī facie:& hoc qa tūc calor na/turalis totiꝰ corporis recedit ab oi/bus mēbris:& tranſit ad loca men/ſtruorū:ut illo melius purgari poſ/ſint.Itē patit ēt cibi abhoiationē nō n.delectant cibo. Et rō huiꝰ eſt:qa tunc natura plus appetit expellere mēſtrua ſupflua q̄ digerere cibū: iō tūc mulier nō appetit cibū.Nota ēt pter litterā:ꝙ adhuc eſt aliud ſignū ſ.ꝙ mulieres illo tpe ſolent ſuppōe/re multa uela ī capitibus ſuis:& hoc qa tūc hñt dolorem capitis:& iō cu/ſtodiunt caput a frigore:ppea mul/tū coopiūt illud. Eſt & alia huiꝰ rō nā bene ſciunt ipſe mulieres : ꝙ tūc tpis non habent bonū colorē:iō co operiūt faciē ne ab aliquo conſpiciā tur.Itē aliud ſignū eſt:qa tpe illo fœ mīa eſt ſatis tarda:nec delectat ī coi tu:nec in ſimilibus.Aliud ſignū: qa qñ maſculi accedunt ad mulieres menſtruoſas:efficiūtur rauci : ita ꝙ nō bñ loqui poſſūt:Et rō eſt:qa per hūores uenēoſos exiſtētes in corpe mulieris p anhelitū aer īficit : & il/le aer īfectus trahitur ad iſtrumēta uocalia:& arterias uiri:& ſic fit rau/cus.iō malū ē tūc tpis coire cū tali/bus mulieribus:qa ſi cōcipet:foetus eſſet leproſus.Et ppter hoc fit ēt ſæ pe cācer in mēbro uirili.Itē aliud ſi/gnū eſt:qa ſi mulier īſpiciat ſpeculū nouū apparet qdā uena rubea i ſpe/culo.Et iuxta hoc reqrūt multa du bia.Primū eſt:uñ huiuſmōi uena ap pareat:ſecūdo:qrit q̄re potius appa reat rubea q̄ alteriꝰ coloris : tertio

mulieres men-ſtruose qbus signis cognoscunt et quare he et ne-[illegible] infi[illegible]ant

mulier inspi-ciens speculū si menstrua [illegible] [illegible] illud rubeo colore

q̄re illud ſpeculū ſcd̄ʒ p̄hum debet eē nouū:& nō uet⁹ ſiue imūdū. Vñ cā primi dubii eſt:qa ut dictū ē:mēſtruū nihil aliud eſt q̄ q̄dā ſuperfluitas ſanguīea: q̄ per totū corpus mulieris diffundit: & cū oculus ſit ſubſtātia rara:pura:& múda : ſi reſpiciat qd̄ ſibi ē oblatū:illud:qd̄ reſpiciet: repſentat: ut patet p p̄hum ſcd̄o de ſōno & uigilia:ubi dicit:qd̄ purū cito recipit:qd̄ ſibi offert:igit cū a toto corpore mulieris ſanguīei hūores ad eius oculos pueniāt:tūc oculus cito inficit a p̄dictis ſupfluitatibus corruptis: & uenenoſis:oculus aūt ſic īfectus aerē uicinū cōtinuo īficit:& aer ab oculo īfectus aliū ſibi pximū īficit aerē:& ſic un⁹aliū:donec p aerē tanq̄ per mediū talis uenenoſitas ad ſpeculū perueīat:& tūc cū ſpeculū ſit ſubſtātia pura & clara iō cito qd̄ ſibi offertur recipit:& ſic patet cā primi dubii. Ad ſecūdū dr̄: ꝙ ſiſe gñat ſuū ſiſe:& cū radix & origo uenæ illius ſit a ſuperfluitatibus ſanguineis:iō illa uena apparet ſanguinea. Ad tertiū dr̄ ſcd̄m qd̄ iā dictū ē:ꝙ tale ſpeculū eſt purū:iō cito recipit:qd̄ ſibi offert:nā ſi eēt ipuꝝ nō cito reciperet:qa lʒ reciperet: nō tñ repſentaret:ſicut apparet in pāno ueteri:& pīno nouo:nā nouus recipit:& receptū repræſentat:ſimiliter quoqꝫ eſt de ſpeculo nouo: & ſic patet ſolutio ad dubia . Nota ꝙ tales uetulæ non debeant permitti:ut ludant cū pueris eos oſculando : quia auenenant eos in tantum: ꝙ aliquādo moriant. Et rō huius eſt : qa in talibus calor naturalis in tantuʒ deficit:ꝙ mēſtrua in eis collecta non poſſunt expelli:& iō cū illa ſint uenenoſa cōtinuo deferunt ad oculos:& ibidē ppter poroſitatē oculorū aerē inficiunt:qui attingit pueꝝ:& īficit eum:nā ppter teneritatē faciliter īficiunt:& talis infectio præcipue fit ab antiquis : & pauperibus mulieribus:qa antiq̄ nō laborāt:& quia pauperes utuntur groſſis cibariis : & iō hūores earū ſunt magis uenenoſi. Sed diceres: quare magis inficit infantē:q̄ puectæ ætatis hominē. Reſpondetur:qa infantes habēt corpora magis porroſa.Sed diceres etiam quare mēſtruū inficit pueros: & nō ipſaſmet mulieres.Reſpōdet : ꝙ fœmiæ debitæ ætatis ſūt cōſuetæ iſtis ideo nō nocet ipſis: a conſuetis eniʒ non fit paſſio:unde dicit Auicen.in quarto cañ.de q̄dā puella. quæ cōſueuerat in tantum comedere uenenum:ꝙ tota fuit uenēoſa. & poſtea per eius cōuerſationē multos reges & dominos īterfecit:& unius naturalis cā poteſt eē : qa natura ſemp facit qd̄ melius eſt:& qa ſic ordinauit corpora ipaꝝ mulieꝝ mēſtruo iterdū repleri:neceſſariū fuit:ut ēt ordinaret:ꝙ hoc ab ipſis poſſet tolerari. Et ꝙ hoc naturaliter poſſibile ſit: apparet de animalibus uenenoſis:ut ſunt araneæ ſerpentes.

¶ Capitulum tertiū tertii tractatus huius libri.

vetule ludentes
... iacentes cum
... illos vene-
...ant

Q Via de menſtruo ſatis iam dictum eſt redeamus ad loca menſtruorũ. hoc eſt ad matricem & uideamus quædam accidẽtia circa ipſam. Matrix enĩ mulierũ aliquando: & ſæpe patiẽ ſuffocationez. Suffocatio enĩ apud medicos uocatur cõpreſſio ſpiritualiũ mẽbrorũ ex uitio matricis egrediẽs: qa cõprimiẽ & ĩpediẽ anhelitus ĩ muliere & illud accidit: qñ matrix de loco proprio tolliẽ: tũc enĩ ex frigiditate cordis ſupueniente mulieres patiũtur ſincopĩ hoc eſt cordis debilitatẽ: & cadunt amentes. Aliquando uero patiuntur capitis uertiginem.

¶ Hoc eſt capitulũ tertiũ tertii tractatus: ubi agiẽ de ſuffocatione matricis. d. ergo prĩo: ex quõ ſufficienter dictũ eſt de mẽſtruo: redeamus ad loca menſtruorũ: hoc eſt ad matricẽ: & uideamus quædã accidentia circa ipſaz: quia matrix mulieris aliqñ patiẽ ſuffocationẽ: iõ dicẽdũ qd ſit ſuffocatio. Suffocatio matricis ſecũdum medicos uocaẽ compreſſio ſpiritualiũ mẽbrorũ egrediens ex uitio matricis: qa cõpræmiẽ & impeditur anhelitus mulieris: & iſtud accidit ꝑpter hoc: qa matrix alienaẽ & remoueẽ a ꝑprio loco: iõ tales fœminæ ex figiditate ſuperueniente patiẽ cordis debilitatẽ: & cadũt qſi amẽtes. Aliqñ etiã patiũtur capitis uertiginẽ: prĩo notã: ꝙ ſuffocatio matricis eſt alienatio eiuſdez uerſus dyaflama: & tunc cor & mẽbra ſpũalia cõprimuntur: & anhelitus mulieris ſecundũ iuditiũ aſſiſtẽtiũ tolliẽ. Vnde ſciẽdũ: ꝙ hoc cauſaẽ: quando corrupti uapores: & uenenoſi diſſoluuntur a matrice: & eleuantur ſurſum & ita ẽt ipſam matricem ſecũ trahũt ſurſum. Vndẽ ſciendũz: ꝙ tales uapores fiunt duabus de cauſis. Primo ex ſpermate retento in muliere: & ſic ꝑcipue accidit iſta paſſio uiduis: q̃ cõſueuerũt coire: & nõ coeũt: accidit etiã puellis adultis: quæ carẽt actu uenereo. Scđo mõ cauſatur ex humorib' corruptis exiſtẽtibus ĩ matrice: & ſurſũ ſe eleuãtibus. Itẽ ſciẽdũ: ꝙ ex iſta infirmitate fiũt duæ aliæ ĩfirmitates & prima uocaẽ ſincopis: unde ſincopis eſt una paſſio: q ꝑuenit ex debilitate cordis: qñ cor multũ debilitatur ꝑpter ſuffocationẽ caloris naturalis: & ſpiritualiũ mẽbrorũ. Alia infirmitas uocaẽ uertigo quæ fit a uaporibus corruptis uerſus caput & oculis eleuatis circulariter ſe mouẽtibus. & uidetur patiẽti: ꝙ caput ſuum circulariter uertaẽ in gyrũ. Sed diceres: cũ etiã uiri patiãtur uertiginẽ: unde eis ꝑuenit hoc. Dicẽdum ꝙ aliter eſt ĩ uiris: & aliter ĩ mulieribus: nã ĩ mulieribus: ut ſæpius ꝑpe

De ſuffocatione matricis

nit ex uitio menſtruoſitatis:in uiris aũt rõne ſtomachi:eo ꝙ ſtomachus uiri aliquãdo eſt repletus malis hu moribus:& illi humores ſiue uapores corrupti aſcẽdunt uerſus caput ex quo generatur talis infirmitas: hoc etiã modo accidit mulieribus: uñ dupliciter euenit eis: nã ex pte mricis: & ẽt ex parte ſtomachi: pp qđ dicit Auicẽ.ꝙ matrix ĩ muliere ẽ ſicut cloaca ĩ medio ciuitatis ſita: ubi oẽs cineres cõcurrũt:& ibi ſuperflua emittũt:ſic oẽs ſuperfluitates: q̃ ſunt ĩ corpore mulieris ad matricẽ cõfluũt:& p illũ locum purganẽ.

matrix in muliere est sicut cloaca in medio civitatis.

¶ Galienus uero magnꝰ medicus narrat de quadam muliere in tractatu ſuo de ſuffocatione matricis:ꝙ ex illa cõpreſſione quædaꝫ mulier patiebaẽ intantum ꝙ nõ poterat loqui & cecidit ĩ terrã quaſi mortua eſſet:& quia nullũ ĩterius habuit ſignũ uitæ:uocati ſunt fideles medici:qui dixerũt ipſaꝫ ueraciter mortuã. Galie. auteꝫ ſuperueniẽs:& cauſam cõſiderans mulierẽ a paſſione liberauit:hæc aũt ægritudo cõtingit mulieribꝰ: quia multũ in eis abundat menſtruũ corruptũ & uenenoſum:& ideo utile & bonũ ẽ ut tales cuiuſcũꝗ ætatis:ſiue iuuenes: ſiue antiquæ ſæpe uiris utantur:ut materia expellaẽ. In iuuenibꝰ aũt multũ expedit:quia ĩ humido abũdãt:& hæc ẽ cauſa: quare mulieres iuuenes cũ coire ĩcipiũt multũ impinguãtur antequã cõcipiant pueros: & curam de pueris habeãt:qꝛ cura de pueris:ut dicit phs in libello de ſecretis ſecretorũ mulierũ facit ſeneſcere:& ideo peccatũ eſt in natura tales retrahere: & phibere eis aditũ ad illũ: quẽ diligunt:quãuis aũt hoc peccatũ ſit in moribus:de quo ad præſens nihil diciẽ. Audiui ſemel in cõfeſſione ſocietatis ab uno inquirente a me cauſam: quare eſſet:ꝙ quãdo ipſe cum ſua dilecta & iuuencula dormiret: & ipſe iuuenis fuit tũc tẽporis coitu facto uentrem ſuũ uſꝗ ad umbilicum ſanguine pfuſum inuenit: & timuit multum:quia cauſaꝫ ignorauit:& non fuit auſus ſe retrahere a muliere dilecta propter magnum amorem inter eos. Sed ille fluxus non fuit fluxus mẽ

ſtruorum. ſed ſeminis in coitu fluẽtis propter materiæ abundantiam. Accidit quandoq; etiam: q; menſtrua fluũt in coitu & tunc aliquando mulieri prodeſt: aliquãdo nocet: ſm q; magis & min9 habet de materia.

¶ Hic cõfirmat dicta ſua experimẽtis diuerſis. primo ergo dicit q; Galienus magnus medicus dicit ĩ medicina ſua de quadã muliere: quæ ĩ tãtũ paſſa fuit ſuffocationem matricis: q; uix poterat loq: & cecidit q̃ſi mortua: & nullũ ſignũ habuit interius uitæ: tũc uocati fuerũt plures medici: q uidẽtes ipſã: & ignorãtes cãm dicebãt: ipſa3 ueraciter mortuã: ipſe aũt Galie. ſupueniẽs: & cõſiderãs cãm mulierẽ a tali paſſione liberauit. Poſtea ſubdit: q; hæc egritudo cõtigit mulieribus: qa multũ abundat ĩ eis de mẽſtruo qd corruptũ ẽ: & iõ maxime pdeſt talibus mulierib9 cuiuſcũq; ætatis ſint: & pſerti iuuenib9: q multũ abundãt in humido: q; ſæpe ſubagitenſ: ut materia illa expellaſ. Et hæc eſt cã: q̃re mulieres cũ ĩcipiunt coire: multũ ĩpiguanſ: anteq̃ cõcipiãt curã nimiã de pueris: nã ſcd3 philoſophũ ĩ libro de ſecretis ſecretorũ cura facit multũ ſeneſceſ: unde mulieres iuuenes qñ multũ abundãt ĩ materia: iõ multũ appetũt coire pp materiæ abũdãtiã: & hoc exit ĩ actu naturæ. Et ppterea peccatũ ẽ ĩ natura tales mulieres retrahere: & phibere eis aditũ ad uirũ: quẽ diligũt: quãuis hoc nõ ſit peccatũ ĩ moribus: imo potius oppoſitũ: de quo nihil ad pñs. Nota: q; iſte mulieres ĩ hac ĩfirmitate iacent: q̃ſi eſſent mortuæ. Et ideo dicũt q; ãtiquæ mulieres poſt liberationẽ a tali infirmitate: hoc paſſæ ſint ex extaſi: eo q; rapianſ extra corpus ad cœlũ: uel ad ĩfernũ ut poſtea narrẽt q ibi geruntſ ſed hoc eſt ridiculũ: nã hoc pueniet naturaliter: quamuis ipſæ nõ ſic opinentur: ſed potius ex raptu: & cauſa quare ſic credũt eſt: qa tũc uapores aſcendentes ad cerebrũ ſi ſint multũ groſſi & nebuloſi: uideſ eis ſe in inferno poſitas: & ibi uidere demones nigros. Si autem tales uapores ſint ſubtiles: & clari: tunc uidetur ipſis: q; ſint in cœlo: & ibi uideant deũ & angelos eius clare ſplendentes.

Itẽ nota: q; dicũt medici: q; tunc tẽporis debet fieri fricatio ĩ pedibus earum cum ſale: & titilatio ſub brachiis: & tergere cum pãno lineo nouo: deinde debẽt fieri ligaturæ fortes in coxis poſtea ponãtur fœtida ad nares earũ: ut ẽ fimus: uel etiam fumus de capillis humanis: uel de ſoleis brutorũ aĩalium. Et hæc ægritudo aliquãdo accidit mulieribus prægnantibus: & tunc multo difficilius cũratur. Item nota: q; mulieres iuuenes: cu3 ſint calidiores ſenibus plus conſumũt de nutrimento: quã ſenes: ſed a multo nutrimento relinquũtur multæ ſuperfluitates &c.

Item nota: q; materia ſpecifica hu

ſius eſt de ſe temperata:ſed ideo cor
rumpitur: & tranſit in naturam ue-
neni : ex eo ꝙ talis mulier cōſueuit
coire:& dimittit coitum.idcirco id
quod conſueuit expelli:retinetur in
matrice:& corrumpitur:,& ſic ſuffo
catur matrix:ſiue generat᷑ mola ma
tricis.itē nota:ꝙ illa ſuffocatio ſæpi
us ſit ex ſemine corrupto q̄ ex ſemi
ne menſtruoſo:& ratio ē: quia licet
menſtruum in mulieribus ſit in ma
iori quantitate q̄ ſperma: tamen an
te eius corruptionē eſt maioris ope
rimēti q̄ menſtruū:ideo quādo cor
rumpitur in qualitates maiores cor
rumpitur : & ꝓpter hoc ſūt ueneno
ſa.item dicūt medici.ꝙ clauſura na
rium ad modicū tēpus ualet:maxi-
me ī tali peſte:qa āhelitu retēto for
tior erit īferius expulſio.uñ licet fœ
tida communiter inficiant corpus
tñ in tali cura proſunt multū: quia
ꝓpter fœtida: matrix tūc deſcēdit.
Et etiam debet fieri ſoffumigatio ī
feri⁹ cū bōis ſpēbus.Itē id: qđ dicit
ī lr̄a:ꝙ peccatū ē ī natura &c.ꝙ pec
catū ē duplex.ſ. naturale & morale:
mō auctor hic ī lr̄a intelligit pecca
tū naturale: ꝙ natura hūana ꝑ taleȝ
actū poſſet ī eſſe ſeruari:iō peccatū
naturale eēt : ꝙ talis mulier ñ acce-
deret ad illū quē diligit &c.Hic po
nit aliđ e xpimētū:& dicit:ſemel au
diuiſſe ab uno,ſocio:ꝙ qñ ipē ſemel
eſſet in coitu cū q̄dā puella. tūc cō-
pleto tali actu:īuenit uētrē:ſuū uſq̧
ad umbilicū pfuſū ſanguie uñ mul
tū timuit:& hui⁹ rei regrēs eām ab
ipſo Alb.rñdit Alber . ꝙ ille fluxus
nō fuit mēſtruū:ſȝ ſeminis mēſtrua
lis ī coitu fluētis ꝑꝑ materiæ abun-
dātiā.Et ſubdit ulteri⁹ :ꝙ quādocū
q̧ mēſtrua fluūt in coitu:tūc aliquā
do ꝓdeſt mulieri:aliquādo nocet:ſe
cūdū ꝙ magis uel min⁹ hēt de ma-
teria.Nota prius qđ dictū ē:ꝙ q̄dā
fœminæ multū abūdāt ī ſemīe mē-
ſtruoſo.& iō multa nocumēta quā-
doq̧ īde ſurgūt:qñ a coitu trahun-
tur:qa ꝑꝑ hoc plures īfirmitates īci
dere poſſūt.Vt ergo his fides adhi-
beat đclarat ꝑ quādā expiētiā:ut pa
tet ī lr̄a.Nota:ꝙ quādo dicit᷑: ꝙ mł
tū cōfert fœmīs:ꝙ tpe fluxus men-
ſtruorū egregie ſubagitent᷑:& aliqñ
eis nocet:hoc eſt ſecūdū diuerſitatē
materiæ mēſtrualis ſecūdū magis
& min⁹: unde quādocūq̧ fœminæ
multū abūdāt in materia mēſtruo-
ſa maxie ꝓdeſt eis coitus:ſed quādo
modicā habent nocet eis.Ratio pri
mi ē:qa coitus maxie opat᷑ : ut talis
materia melius fluat: ſed ſi mēſtrua
ſunt in parua quantitate:tūc nocet.
Ratio eſt:qa tūc fœmina nimis eua
cuatur:& ex inde reddit᷑ debilis &c:

Capitulū q̄rtū tertii tractat⁹:

NVnc aūt de īpedimē-
tis aliq̄ tangamus:ī-
pedimēta aūt ipſius
cōceptionis plura ſūt qa aliqñ
cōtigit īpedimētū ex nimia hu
miditate matricis:qñq̧ cōtigit
ex nimia caliditate:quādoq̧ ex

nimia ſiccitate:quandoq; ex fri giditate ibi peruenit ĩpedimen tum. Quãdoq; etiam impedi tur a cõceptione propter nimi am pinguedinem ſui corporis & cauſa eſt huius:quia hæc pĩ guedo apud uuluã circũuolu ta orificium matricis conſtrin git:& non permittit ſemen ui ri ĩtrare ĩ matricẽ:imago uero huius eſt in oue: cuius ſemitæ ſunt ſepulte & occulte pingue dine ex omni pte. Iſte uero mu lieres pingues ſi coeunt: & ſe mẽ recipiunt:quia non põt in trare in matricẽ reiciũt eũ eie ctione urinarum:& ideo in ta li muliere quæ coit: ſi breuiter poſt coitum urinaʒ uidemus: manifeſtum eſt: ſi ſemen uiri collectum erit in matrice eius: tunc urina eius mundatur: & tenuis eſt. Si uero non: tunc ſpiſſa ẽ:& alterius coloris mo re ſolito propter admixtionẽ ſeminis cum uiro:quia tũc uri na eicitur. Accidit etiam quã doq;:q per urinam non totali ter illud ſemen eicitur: quia ſi calidæ ſunt mulieres caliditate ſua exhalat. Et ſũt etiam quæ dam mulieres:quæ ita lubrica tas & tenues matrices habent: q ſemen intus retinere nõ poſ ſunt:& ex multis aliis cauſis il lud euẽit:de quibus ad præſẽs nulla fit mentio.

De impedimentis conceptionis

¶ Capitulũ quartũ tractatus tertii ĩ quo determinat de ĩpedimẽtis & iu uamẽtis cõceptiõis:& prĩo oñdit q̃ ſunt ĩpedimẽta:ſcdo q̃ ſunt iuuamẽ ta:ſcda ibi:ſi uero aliqs. Primũ ẽt di uidiẽ:qa prĩo ponit ĩpedimẽta ex p̃ te mulieris:ſcdo ex pte uiri:ſcda ibi Et nota:prĩo dicit ſic:nũc ãt aliq̃ uo lumus dicere de ĩpedimentis cõce ptõis:q̃ ſũt plura:qa aliqñ mulier ñ concipit ex nimia frigiditate matri cis:quandoq; ex nimia caliditate.

Quandoq; ex nimia humiditate: quandoq; aũt ex nimia ſiccitate:& quandoq; pp nimiã pinguedinẽ:qa pinguedo circũuoluta orificio ma tricis cõſtringit ipſam:& nõ pmittit ſemẽ uiri intus ĩtrare: ſicut apparet ſimile ĩ oue:cuius rõnes ſunt occul te pp pinguedinem:unde tales mu lieres quando coeunt:& ſemen reci piũt cũ pp pinguedinẽ circũuoluta orificio nõ poſſit intrare matricem reiciũt ipm cũ urina:& iõ poſt coi tũ in urina talis mulieris manifeſtũ eſt:ſi ſemẽ uiri relictũ ſit in matrice qa ſi ſic:tunc urĩa eẽt mũda & tenu is. Si uero nõ:tũc eẽt ſpiſſa: & alteri us coloris pp admixtionẽ ſeminis

uiri:& aliquádo accidit : ꝙ ꝑ urinā
totaliter illud ſemē nō eiicit : qa cū
ille mulieres calidæ ſint naturæ: ca
liditate ipſarū exhalat. Itē quædā
mulieres ſunt:q̄ tā lubricas & tenu
es habēt matrices:ꝙ ſemē nō pōt in
tus manere. Circa hāc litterā dubi
tat:utrū fœmina naturaliter coiēs
hoc eſt cū delectatiōe poſſit īpediri
a cōceptiōe:& uidet ꝙ nō:qa nō in
cuiuſlibet effectus ꝓductione iſtru
mēta:neceſſario reqſita: debito mō
ordinata & diſpoſita illius effectus
ꝓductio nō pōt īpediri: ſed hoc eſt
de fœmina aliqua exiſtēte cū uiro
&c. Vnde ſciēdū circa hoc:ꝙ conce
ptio mulieris uno mō īpedit ꝓpter
excellētiā ī q̄litatibus primis: ut eſt
nimia caliditas:& ſiccitas mulieris.
& ſignū taliū fœminarū eſt tale ꝙ
habēt labia aerea:dura: rubicunda:
& rugeſta. Alio mō īpedit cōceptū
ex nimia frigiditate & humiditate
mulieris. & tales ſūt pīgues:& ſōno
lētæ & hn̄t oculos fluentes & oēs
mulieres:quæ habēt magnas uenas
circa ſupcilia in frōte ſunt bone ſo
ciæ:& tūc ad rōnē cōcedo maiorē.
Ad minorē dico:ꝙ tales fœmiæ: li
cet bene ꝓportionētur in mēbris:
iſta tn̄ nō ſufficiūt:ſed reqritur de
bita diſpoſitio matricis : & tēperan
tia ſpermatis ī qualitatibus primis:
Ratio eſt:qa ad cōceptionē reqrit
ꝙ matrix una cum muliere in eiſdē
qualitatibus proportionentur cum
materia ſeminali:de qua debet fieri
conceptio. Si autem diſproportio
nentur non ſit cōceptio. Item ꝙ im
pedimenti conceptionis quādo ma
trix eſt nimis pinguis. Ratio eſt : qa
tūc ſperma uiri nō pōt habere itroi
tū ad matricē per eius orificiū per
nimia pinguedine circūuoluta. Itē
nota:ꝙ ad intentionem Al. loqtur
ipō. ſecūdo anſo.d.ꝙ quæcūq; mu
lieres habent frigidas & denſas ma
trices non poſſunt concipere pro
pter frigiditatem & ſiccitatem. nec
etiā qn̄ humidas habēt cōcipiūt:eo
ꝙ ſemē elabitur. etiā qn̄ habēt ma
trices ardētes nō cōcipiunt:quia ſe
men in eis concipitur. immunditia
quoq; ipſius matricis multum im
pedit cōceptionē:quæ quidē eſt du
plex. Quēdā ab itra : quædā ab ex
tra. Ab intra eſt ſicut accidit qbuſ
dā mulieribus:qa matrices earū ſūt
imūdæ præ nimia ſupfluitate:ita ꝙ
ſpma a uiro īfulſū retinere nō pn̄t,
Quādoq; etiā ab extra ꝓueīt: ſicut
forte ī meretricibus: q̄ ſupexcellen
tur a uiris de ſpmate cōtinue recipi
unt unde ſperma unius uiri īueniēs
ſperma alterius in matrice corrum
pit ipſum:ſuffocat & extinguit. & ꝑ
conſequens generatio ceſſat &c.

¶ Et nota:ꝙ aliquando & ſæ
pe ex parte ipſius uiri impedit
conceptio. Aliqn̄ ē eni ſemē ui
ri:ꝙ eiecit nimis tenue:ſicut aq̄
ꝙ ſi ī matricē fundat: liquidita
te ſua elabit. Accidit etiam il
lud ex frigiditate : & ſiccitate

Impedimenta conceptionis ex parte viri

tëſticulorum: quia habētes ta
lēs teſticulos nunquam:uel ra
ro poſſunt generare quia ſemē
eorū ſecundū doctrinā medici
næ generationi eſt inutile.

¶Hic oſtēdit īpedimēta cōceptio
nis ex parte uiri ſe tenētia. Et prío
facit hoc.ſcdo remouet dubiū ibi
ſ.qđ prio:ꝙ ſæpe īpedit̄ conceptio
ex pte uiri:qa aliqñ ſemē uiri eſt ni
mis tenue q̄ſi aq̄: ita ꝙ ſi mr̄ici īſun
dātur ſtatim elabit̄ ſua liq̄ditate. &
hoc accidit ex frigiditate & ſiccita
te teſticulorū.& tales nunq̄. uel ra
ro generare poſſunt. Et huius ratio
eſt:qa licet tale ſperma aliqñ ueni
at ad debitū locū:tñ qa ibi moraꝫ
ñ facit imo ſtatī a mr̄ice recedit pp
ei⁹ aquoſitatē:iō impedit̄ cōceptio.
Et ſcias: ꝙ hoc īpedimētū maxime
tenet ī ſpermate flegmaticorum: &
melancolicorum : quia ſperma iſto
rum eſt multum indigeſtum : unde
etiam aliquando cauſatur ex eo : ꝙ
maſculos habet teſticulos nimis fri
gidos & ſiccos : & inutiliter coeunt
quia ſemen eorum inutile eſt ad ge
nerationem. Item nota:ꝙ aliquan
do ex parte uiri eſt defectus in uir
ga eius ſcilicet:ſi ſit nimis breuis: qa
tunc ſemē nō poteſt ꝓduci ad agrū
nature:aliquando uero eſt nimis lō
ga:unde ſcdm Alb. circa primum
de generatiōe aīaliū:uirga in ſe ſi ē
nimis lōga duplici de cauſa conce
ptionē impedit. Primum ꝙ produ
cit ſemen ultra debitum locum. Se
cundo quod cū ſit mēbrum neruo
ſum:& ideo frigidum propter hoc
ſperma per nimiam moraꝫ quam ſa
cit in uirga infrigidatur: & ſic impe
ditur cōceptio. Tertia cauſa poteſt
addi:quia poſtq̄ ſemē tali uirga fue
rit eiectum ad agrum naturæ pro
pter eius longitudinē nimiā mouē
do ſemē ī matrice ſegregat partē il
lius ſeminis: & ſic īpedit̄ cōceptio.

¶Sed quod nunc dictum ē
dubium facit:quia ex parte ui
ri quandoq; eſt defectus:quan
doq; ex parte mulieris eſt ſteri
litas ideo ſiquis uelit ſcire ex cu
ius parte ſit defectus cōceptio
nis:accipiātur duæ ollæ: ī una
tantum accipiatur de urina ui
ri:& mulieris in alia: & iſtæ ob
ſeruentur:unde talis experimē
tatio:diligēter:& bene agat:ut
ſuperius undiq; obſtruat orifi
cium illarum ollarum per no
uem dies:uel parū amplius: &
ſi contingat:ꝙ defectus erit ex
pte uiri:tunc talis inueniet uer
mes quoſdaꝫ ī olla uiri:& caca
bum fœtidū. Si uero ex uitio
mulieris fuerit:īueniet mēſtruū
Si uero ex uitio utriuſq; : tunc
īueniet aliquod prædictorum.

¶ Hic remouet dubium: quia dictum eſt: ꝙ ex parte uiri aliquando eſt defectus: aliquãdo ex parte mulieris: modo aliquis poſſet dubitare quando hoc ex parte uiri: & quãdo ex parte fœminæ eſſet unde ſi aliqs debet hoc ſcire accipiat duas ollas mundas: & ponat in utraq; furfur. & in altera ipſarum urinam uiri. in altera uero urinam mulieris & tunc fortiter obſtruat orificium ollarũ per nouem dies uel pl⁹: tunc ſi defectus eſt ex parte uiri in olla: ubi uiri urina poſita eſt inueniet uermes: & cacabum fœtidum. Si uero eſt defectus ex parte fœminæ in olla: ubi urina eius poſita eſt reperiet mẽſtruum. Si autem ex utroq; impedimentum eſt: in utraq; olla hoc inueniet. Sciendum: ꝙ hoc experimentum Albertus ueritatem habet quãdo ſterilitas cõuenit hominibus ratione male complexionis: ex eo ꝙ tunc urina uiri corrumpitur & deficit in uirtutibus naturalibus. ideo faciliter putrefit & generãtur uermes. ſic quoq; dico de mẽſtruo mulieris. Sed ſi ſterilitas eſſet alia de cauſa ſcilicet propter indiſpoſitionem uirgæ: uel ſi eſſet ĩ muliere propter nimiam pĩguedinem matricis. tunc hoc experimentum non haberet ueritatem. Nota ſecũdum auerroym ſecundo de anima. ꝙ ad hoc ꝙ aliqs poſſit cõcipere: & generare tria requirunt. Primo: ꝙ talis deueniat ad ætatẽ debitam. Secundo: ꝙ nõ ſit orbatæ naturæ ſecũdũ cõplexionẽ & diſpoſitionem naturalẽ: ita ꝙ nõ ſit nimis calidus: uel frigidus & ꝙ non habeat defectum ex parte membrorum genitalium. Tertio ꝙ generet per deciſiõem ſeminis: & non per putrefactionem. Sed dicis quæ ætas adhuc eſt cõgrua. Reſpondeo ſcd͂m Ariſto. xiiii. de animalib⁹. ubi dicit: ꝙ generatio maſculorum non ẽ conueniens: niſi poſt tria luſtra annorum. Sed fœmina eſt nubilis qñcũq; mẽſtrua incipiũt fluere.

¶ Si uero aliquis uelit iuuare mulierem: ut imprægnetur & cõcipiat maſculũ: accipiet matricẽ leporis: & eiuſdẽ inteſtina: & deſiccari faciat: & puluerẽ inde factũ bibat mulier diſtẽperatũ cũ uino: & ſi mulier faciat de teſticulo uno leporis in uino miſceri: & cũ uiro ſuo coeat: concipiet tunc maſculũ. Item ſi mulier accipiat lanam ſuccidam & intingat in lactæ aſinæ: & liget ſuper umbilicũ: donec iaceat cũ uiro: idẽ efficiet. Itẽ accipe epar porci & teſticulos porci: dico quem ſcrofa edidit: hæc deſiccata redigant ĩ puluerẽ: & dent maſculo uel mulieri ĩdifferẽter. Si maſculo q pri⁹ fuerat ĩpotẽs ad generã

dū:generabit. Si uero mulieri quæ tunc non potuit concipe re:concipiet.

¶ Hic proſequitur de iuuamentis conceptionis mulierum.& primo facit hoc.ſecundo ponit experimen ta ibi:anteq̄.dicit ergo primo:ſi aliq uelit iuuare mulierē.ut impraegne tur ac concipiat maſculum: accipi at matricem leporis:& eius in teſti na:& faciat ea deſiccari:& fiat ex il lis puluis:& hunc puluerē temperet cum uino:& det hoc ad bibendum mulieri in fine menſtruorum:quan docunq̄ coit cum uiro ſuo:& ita cō cipiet maſculum. Similiter faciat de teſticulis unius leporis.Item alio modo accipiat mulier lanam ſucci dam de oue:& intingat in lacte aſi næ:& debet ligare umbilicum cum illa donec coeat cum uiro. & cum hoc remotis extrinſecis impedimē tis. Item aliud experimentum acci piat aliquis epar porci parui & teſti culos: & hi deſiccati redigantur in puluerem: & cum uino commixti detur maſculo ad bibendum: nam ſi fuerit impotens ad generandum tunc poterit generare:& ſimiliter de tur mulieri:ſi impotens fuerit ad cō cipiendum.Nota q̄ ratio primi ex perimenti eſt:quia ſi ſemē mulieris quod requirit ad cōceptionem fue rit diſtemperatum cum frigiditate groſſitie:tūc per talē potationē red ditur calidū.Aliter dicitur:q̄ talis potio a totali operatiōe habet ope rari ad conceptionem: & ſic ualeret cuilibet mlieri ſterili debitæ ætatis: Sed dicis:quo tēpore poſt ſumptio nē huius potus debeant ſimul coi re.Dicendū: q̄ fœmina debet bibe re dictum puluerem cum uino cali do:qn̄ uadit ad lectū: & tunc mas ſequenti mane coeat circa auroram cū ipſa illo modo: quo ſuperius di ctum eſt &c.Secundo nota de alio experimento:puta de lana &c.ſucci da nouiter recepta:uñ hoc iuuat ad conceptionē:hoc eſt a tota proprie tate ignotū nobis:notū autem natu ræ.Tertio nota d' alio puta de teſti culis.& hui⁹ ratio:qa talis puluis ſic acceptus multū temperat ſemen tā uiri q̄ mulieris reddēdo ipſum ſub tile & aptum ad concipiēdum. Vñ prodeſt tā uiris q̄ mulieribus. Sciē dum quicūq̄ diligenter iuuare uo luerit in hoc aliquē uirū uel mulie rem: debet fideliter conſiderare cō plexionē utriuſq̄: ita quod ſi cōple xio fuerit nimis calida: debet eam temperare per frigidum:& econuer ſo.& ſimiliter de aliis qualitatibus ſe oppoſite habentibus.

¶ Eſt enī documentum fide le.ſ. q̄ quando aliquis ex iſtis uel ex aliis ſentiat mulierem fuiſſe imprægnatam:& conce piſſe:tunc non debet nomina re aliquid de taris cibariis: ſed nominentur quæ poſſit ad li bitum proſequi: quia ſi muli

et tale qd poſtulauerit : ꝙ nō poſſit hēre. iam hēt occaſionē abhortiēdi:& hoc eſt ꝓpter diſpoſitiōeꝫ cōtrariā: & ſic fœtus cōceptus de ſemine lederetur & extingueretur : & ideo conſultum eſt ꝙ quādo petūt carbones:uel aliquid aliud : ſtatiꝫ eis debet miniſtrari.

¶ Hic ponit unam doctrinam circa dicta:& primo facit hoc.ſecūdo cōfirmat per experimentū:ibi:uidi enim. Dicit primo:ꝙ unū documētū eſt fideliter obſeruandū: quādo aliquis nouit aliquā mulierē imprægnatā ꝙ tūc anteq̄ peperit:nihil nominet in præſentia talis mulieris:niſi quod poſſit cōmode reperiri:& ei dari:ſi poſtulauerit:nam ſi id poſtularet:& nullo modo dari poſſet ei: haberet occaſionem abhortiēdi: & hoc eſt ꝓpter diſpoſitionem contrariā appetitus mulieris. & ſic fœtus lederetur. Et iō cōſulunt medici: ꝙ quādo etiā peterent carbōes:uel aliqd tale: debet miniſtrari eis. Nota prīo:ꝙ quādocūq; fœmine ſunt imprægnatæ: tūc maxīe alterantur in corporibus eaꝝ pp retentionē mēſtruorum: quæ tūc currūt ad mammillas : & ad ſtomachum & ideo de facili appetunt diuerſa cibaria & enormia.& ideo cōſultuꝫ eſt: ꝙ nullus debeat nomīare diuerſa cibaria coram ipſis: quæ non poſſint haberi:ne exinde perdat᷑ fœtus. Vnde ſciendum:ꝙ tales ſæpius enormiā & fœtida appetūt cibaria. Et huiꝰ cauſa eſt:quia ſtomachus talium mulierum inficit᷑ malis humoribus:ex eo ꝙ menſtrua retenta fluunt ad ſtomachum. ideo appetunt cibaria ſimilia illis malis humoribus unde poſſibile eſt:ꝙ aliquando mulier in tantum appetat aliquod tale ꝙ niſi detur ei fœtus corrumpitur.& ratio huius eſt: quia ex carētia ipſius: quod appetit in tantum debilitatur: ꝙ fœtus cōceptus moritur uel diſſoluuntur eius ligamenta : & ſic fiet aborſus.

¶ Vidi enim de quadam muliere:quod quando imprægnata fuit : petiit poma recentia quæ ſtatim habere nōn poterant:cecidit ad lectum:& infra diem & noctem nihil guſtauit nec panem : nec potum. Fuerunt autem circa illam mulieres iuuenes:& ancillæ:quæ prius nunquam cōceperant: quibus talia occulta fuerūt:& quādo imprægnata domina petiit poma : dixerunt ancillæ aſtantes:non inueniuntur: loquentes ſic inter ſe: ꝙ eſſet uenenoſum mulieri dare poma : quia uiderunt : ꝙ ſimilia in febricitantibus prohiberentur : & ſic

eſſe crediderũt: & ideo hac par
te deceptæ ſunt. Cum autem
illa impregnata ex carentia po
morum multum eſſet debili-
tata:intantum quod fœt9 pro
cedente tempore exiuit mortu
us: natus egreſſus: illa mu-
lier emiſit ſanguinem per na-
res duob9 dieb9: & nocte una
Iſte uero ſanguis menſtruo
ſus fuit: & ſignum corruptio-
nis fœtus. Iuxta illud Ipocras
in libro Amfo. mẽſtruis fluen
tibus impoſſibile eſt fœtum
eſſe ſanũ: & ut omnia iſta par-
ticula euitent apud impræcgna
tas bonum eſt: ut cuſtodian-
tur: & modicum moueantur:
& eis leuia cibaria: & mollia mi
niſtrentur: & omnia ad appeti
tum conſequantur.

¶ Hic confirmat dictum ſuum per
experientiam: & eſt iſta ſententia: ꝙ
ipſæ Alber. uidit de quadam iuue-
ne: quæ dum fuit ĩprægnata: petiit
poma recentia: & non potuit habe-
re: ideo cecidit ad lectũ: & infra diẽ
& noctem nihil deguſtauit. tũc cir-
ca illam fuerunt quædam ancillæ
iuuenes: quæ nunq̃ conceperant: ita
ꝙ huiuſmodi res occultæ erant ip-
ſis. ideo quãdo ipſa impraegnata pe
tijt poma: ipſæ non inuenientes po
ma loquebantur inter ſe: ꝙ malum
eſſet ei dare poma: quia ſimile uide
runt in febricitantibus: ꝙ non erat
bonum eis dare poma: ideo ſimili
ter crediderunt de tali puella. & in
hoc fuerunt deceptæ. Idcirco ipſa
puella ĩ tãtum debilitata fuit ex de
fectu pomorũ: ꝙ procedẽte tempo
re fœtus exiuit mortuus: in eiuſq;
egreſſu ipſa laborauit tribus dieb9
& tribus noctib9. Et mater. d. alber
tus: quæ oculis propriis uidit: ꝙ in
greſſu ipſius fœtus illa puella emiſ
ſit ſanguinẽ per nares duobus die
bus & una nocte: & ille ſanguis fuit
mẽſtruoſus: & ſignũ corruptiõis: ut
patet per ipo. in anfo. ubi dicit mẽ
ſtruis fluentibus impoſſibile eſt fœ
tum ſanum eſſe. Poſtea cõcludit: ut
hæc omnia particula euitentur. bo
nũ eſt: ꝙ tales mulieres cuſtodian
tur & eis cibaria mollia miniſtrent
ad appetitum earũ. Alia uero: quæ
huic mõ ſatis eſſent affinia: cã breui
tatis omittent: quia ad practicã ſe
extendunt. Nota ꝙ qñ fœtus in ute
ro materno eſt mortuus: tunc nares
mulieris incipiunt cruẽtari. Et hoc
uerissimum ſignum eſt cognoſcen
di fœtum eſſe mortuum in utero
materno. Et huius ratio eſt: quia tẽ
porẽ impraegnationis: ut dictum ẽ:
menſtrua mouentur uerſus mamil
las & uertunt in naturã lactis: quo
utitur fœtus exiſtẽs ĩ utero. Cũ igit
fœtus fuerit mortuus: non indiget
nutrimento: idcirco menſtrua aſcẽ

dunt ſupius: & expelluntur per nares. Et hoc uerum ē:ſi mulier ípræ gnata abundaret multum í ſanguie quia tunc cruéntatio narium noceret ei.immo proficeret:quia natura ipſius exalleuiaretur. Et hoc ſæpe accidit in iuuéculis plenis ſanguine: maxime in principio conceptionis quádo fœtus nondum indiget multo nutrimento. Item dicti Ipocratis ſcilicet:ꝙ menſtruis fluē.& cætera. Ratio eſt: quia ut dictum ſuperius eſt: poſtquá fœtus eſt cõceptus tũc matrix eſt undiq; clauſa: & méſtrua nõ fluũt abextra:ſed ab ĩtra retinentur:ut fœtus inde nutriatur. Si ergo menſtruum fluit:quod eſt nutrimétum fœtus:ſequitur qđ fœtus debilitaſ:& per cõſequēs moriſ quia nõ põt uiuere ſine nutriméto.

❡ Sed antequá ſermonē noſtrum cõuertamus ad alia notãdũ eſt unum ſignum : ꝙ facit ad cognitionem maſculi in utero mulieris exiſtentis : Accipiat aliquis aquá mundá de fonte claro & mundo:& ꝓcuret ſibi uná guttam ſanguinis lactís de dextero latere illius mulieris:& ĩfundatur gutta illa in aqua. Si illa petit fundũ eſt ſignũ maſculi. Si uero natauit:eſt ſignum femellæ. Itez ſi dextraz mãmillá habet groſſiorē maſculũ portat. Si uero econuerſo femellam.

❡ Hic ponit aliq̄ experiméta:p quæ cognoſcere poterimꝰ.utrũ fœtus ſit mas uel fæmía. & dícit anteq̄ nos cõuertamꝰ ſmõem ad alia eſt notãdum unum ſignum quo poſſumus habere cognitiõem maſculi ĩ utero mſno exiſtẽtis. Accipiat aliqs aquã de fonte claro & mundo: & ꝓcuret unam guttam ſanguinis uel lactis illius mulieris de dextro latere.& hãc guttam ĩfundat ĩ dictá aq̄m : ſi illa gutta fundũ petierit : eſt ſignũ maſculi.Si uero ſupernatauerit:ē ſignũ fœminæ. Item ſi mulier habuerit dextrã mammillam groſſiorem:maſculi ſignũ ē:ſi uero ſiniſtrá fœmiæ. Poſtea excuſat ſe.d. Nunc eſt tempus dicere qualiter ſuccurrenduz eſſet mulieribus exiſtentibus in partu:ſed hoc pertinet ad medicos : iõ prætermitatur. Nota:ꝙ ratio huius primi experimenti eſt : quia ſanguis & lac ĩ tali muliere bene digerũtur: & per conſequens bene ſpiſſantur: ita quod partes eorũ adherẽt ſimul ita quod una quæq; cadit ad fũdũ ipſius aq̄.Sed ꝙ tale lac dextræ mãmillæ eē debeat.Ratio ē : qa ibi tũc meliꝰ digeratur ꝓpter maiorem calorem regnantem circa illam mammillam. Sed diceret aliquis: mammilla ſiniſtra calidior eſt quam dextra igitur hoc dictum ē falſum.cõſequẽtia tenet:qa oppoſitum cõſequẽtis:&c.aſſumptũ patet:qa ςor homi

nis:qđ circa ſiniſtrã ē calidius epate quod circa dextrã eſt : ut patet per Auicē.i primo cañ.Reſpondetur ꝙ negatur aſſumptũ:& ad probationē dicitur ꝙ licet cor ſit magis ſituatũ circa mammillam ſiniſtram. tamen plus influit mammillæ dextræ. Et propter hoc omnia membra lateris dextri nobiliora ſunt membris ſiniſtri lateris. Vnde aliquis poſſet dubitare:unde eſt:quod aliqui maſculi ſubtiles: & bene diſpoſiti generãt pueros groſſos ac ineptos: & econuerſo.Reſpondetur ꝙ quando coitus ſit:ĩmediate poſtquã homo bibit & comedit bñ:tũc cõcipiũtur & generãt groſſũ tã corpore quã aĩa. Sed quãdo coit⁹ ſit poſt digeſtionē cibariorũ:tunc cõcipiunt habiles & ſubtiles.Itē aliđ dubiũ q̃re ē:ꝙ qdã uiri ſemp gẽnerãt fœminas:licet ſemē eorũ ſimul cũ ſeminæ mēſtruali fœminæ ſefficiēter poſſet eē diſpoſitus ad generãdos maſculos.Reſpõdet ꝙ huius cã ē ſcđm aliquos carnoſitas uirge:& ēt ꝙ ĩ aliqbus uiris ſemē ſemp ſe inclinat in piectione ad matricem uerſus latus ſiniſtrũ.

¶ Hic incipit quartus: & ultimus tractatus huius libri.

ANtequã uero finē noſtro operi ĩponamus: ut doctrĩa noſtra magis complete & faciliot habeatur.cum de natura menſtruorum aliqua dicta ſint. Trãſeũdum nunc eſt ad materiã ſpermatis in uiro:penes cui⁹ naturã plura uidebimus. Sperma uero:ut ſupradictũ ē : nihil aliud eſt quã ſupfluũ alimēti : ꝙ in ſubſtantiam aliti nõ cædit.

¶ Hic ē q̃rtus:& ultimus tractatus huius libri:& uocat de natura & generatiõe ſpmatis : unde dicit anteq̃ ĩponamus finē dictis noſtris:ut doctrina noſtra faciliori mõ: & magis complete habeat:cũ de natura menſtruorũ aliq̃ dicta ſũt.trãſeũdũ ē ad naturã ſpmatis ĩ uiro &c. Vnde primo dicit:ꝙ ſperma in uiro nihil aliud ē q̃ ſupfluũ alimēti: qđ in ſubſtãtiã aliti ñ cædit.Et nota: ꝙ ſpma eē ſuperfluũ dupliciter ĩtelligit. Vno mõ ratiõe ſubſtantiæ alendæ. Alio modo ratõe ſubſtãtiæ generãde.Primo mõ dicitur eſſe ſuperfluum : eo ꝙ nõ cædit in ſubſtantia aliti. Secũdo mõ non : immo eſt neceſſarium quia concurrit ad generationem tã quam principiũ naturale effectiuũ.

¶ Iuxta cuius generationem primo conſiderandũ ē:ꝙ medici ponũt quattuor digeſtiões ĩ hoĩe:unã in ore: aliã in ſtomaco tertiã ĩ epate. quartã ĩ ſingulis mēbris alẽdis & augumētãdis. Philoſophi uero naturales in hoc diſcordant a medicis quia digeſtionē ultimã: & pfe

ctā ponūt in corde :ꝓpria uero digeſtio:q̄ in ore ē : nihil aliud ē q̄ bōa & ſubtilis maſticatio cibi:qa ſecūdū itētionē medicorum pp hoc natura hoi & aiali dētes miſtrauit ut p eos cibuꝫ maſticarēt:& iō aialibꝰ ī ſupiori mādibula dētibꝰ carētia natura aptauit duos uētres: unū in quē cibū reponāt aliū uero: ut ī eo nutrimētū:ſiue alimētū colligāt : ſm ꝙ aliqbꝰ mēbris pricipalibꝰ a natura iuuaᵗ digeſtio ad expoliādū nutrimētū a ſua forma:uſqꝫ quo in ſingulis mēbris: ſm exigentiaꝫ depdit: fiat reſtauratio: ex quo natura calore oī tpe in hūidū ſic ſubiectū:tāq̄ in materiā agit. In ſecūda uero digeſtiōe apud oēs homines expoliaᵗ nutrimētū ſūptū a forma pria:& induciᵗ forma aliena:& groſſum a ſubtili ſeparaᵗ:& illud qd tūc ē ibi:eſt dulce : & potabile : & ad epar mitiᵗ:ꝙ cōuertit & inducit ſibi actione propria:& naturali formā & colorem. Cū ergo id tali digeſtiōi ſit detentū: tūc ſumiᵗ a quolibet mēbro nutriēdo:& augumentando:& ſic ſecundū exigentiam de perditi:fit in mēbris reſtauratio.

¶Hic ponit quandam diuiſionem ex qua infert diffinitionem ſpermatis:& dicit quod circa generationeꝫ ſpermatis eſt conſiderandum:quod medici ponunt quattuor digeſtiones:unam in ore : ſecundam in ſtomacho:tertiam in epate:quartam in ſingulis membris alendis : ſed phyloſophi naturales diſcordant a medicis: quia ponunt perfectam & ultimam digeſtionem in corde. Poſtea declarat:dicens:quod prima digeſtio nihil aliud eſt:niſi bōa maſticatio & ſubtilis ipſius cibi : quia ut aiunt medici natura dedit dentes homini. & aliis animalibus habentibus dentes propter hoc : ut cum eis contererent cibum : ideo in animalibus carentibus dentibus : ipſa natura in ſuperiori mandibula duos uentres adaptauit : unum quidem:in quem cibum ponunt alium uero:in quem cibum rumatū colligunt:ſecundum:ꝙ aliquibus membris principalibus iuuatur digeſtio ad expellendum nutrimentum in ſua forma: uſqꝫ dum uiget reſtauratio in ſingulis mēbris:ſecūdū exigētiam deperditi : quia cōtinuo calor naturalis agit in humidum ſibi ſubiectum : ſed in hominibus ſubtilior eſt digeſtio:ſecundum ꝙ ſibi cōpetit:quia hō:eſt excellentiſſimæ naturæ inter omnia uiuentia. Et in ſe

cunda digeſtione expellit nutrimē tum ſumptum a prima forma:& in ducitur aliena: & groſſum a ſubtili ſeparatur:& id quod eſt dulce:& delectabile mittit ad epar: qui calore ſuo illud ſubtiliat: & inducit ſibi actione propria & naturali formā ſanguinis. Cū ergo in tali digeſtione illud:quod melius eſt:ſugitur a quolibet mēbro:nutriēdo & ſecundū exigentiā deperditi fit in omnibus mēbris reſtauratio. Nota primo ꝙ naturales diſcordāt a medicis. Ratio eſt:qa ſecūdū Ariſtotelē in libro de iuuētute & ſenectute: cor eſt principiū hominis: & principale inter oīa membra:quia eſt primū uiuēs & ultimū moriēs: ideo ſecundū naturales:ultia digeſtio procedit a corde Vnde ſciēdum: ꝙ licet Albertus dicat in littera:ꝙ aliqui medici ponūt quattuor digeſtiones nihilominus aliqui apponūt quintam.ut Auicenna in primo canoñ. qui ponit unaꝫ digeſtiōem:quæ fit in omnibus uenis corporis:& ſic ſunt quinq̧. Sed naturales tantum ponunt tres. Primam in ſtomacho & ibi ſegregatur purum ab impuro. ita ꝙ impurum & ſtercus eiciunt per poſteriora:purum uero trahitur ad epar:& ibi:fit digeſtio ſecunda ſcilicet mutatione materiæ in ſanguinē: & etiā ſeparatur id quod purius eſt ab impurio ri: ita ꝙ impurior pars eicitur per uias urinales:& uocatur urina: pars uero purior ad cor trahit:ubi fit digeſtio. Tertia ita ꝙ ſicut in ſuperioribus ſuit:id qđ purius eſt: ſeparat ab impuriori:& impurius ſpargitur per totum corpus:& poſtea ꝑ poros in modū ſudoris eicit:purior uero pars trahitur ad ſingula mēbra corporis reſtaurādo deꝑditū. Et iō uolūt naturales:ꝙ in ore nō fiat aliqua digeſtio: ſꝫ ſolū maſticatio:ut patet ī littera. Itē ſciēdū:ꝙ aliqua aīalia:ut dictū ē nō habēt dentes in ſuperiori mādibula:& iſta animalia habēt duos uentres: unū in quo de die cibū colligunt:& alium in quo de nocte fit debita maſticatio:& dicūtur animalia ruminantia: eo quod ruminant. Sed diceret aliquis quare hæc animalia non habent dentes in ſuperiori mandibula. Reſpondetur ſecundum naturales; quod materia:quæ deberet tranſmutari in dētes ſuperiores: tranſmutatur in cornua. Item dubitaret forte aliquis qualiter alimentum tranſeat de loco unius digeſtionis ad aliam: puta de ſtomacho ad epar:& de epate ad cor. Reſpondetur: quod a ſtomacho & inteſtinis protenduntur octo uenæ uerſus epar: quibꝰ materia in ſtomacho generata ſumitur a uirtute naturali exiſtente in epate; & iterum ſunt uenæ procedētes de epate uerſus cor; quibus tunc materia trahitur ſanguinea in epate generata uerſus cor:& inde ulterius ſpargitur per totum corpus.

¶ Iuxta ꝙ notādū: ꝙ illa deꝑditio gñat ī ſingulis mēbris ca

lorem omni tépore agentez in humidum:& in ſua actione cõſumit humidum: & facit ipſuz exhalare. Sed quia uita animalium conſiſtit in calido : & humido:ideo neceſſe ẽ: ꝙ animal utatur cibo : ideo aliter corrũperetur:unde calor ille agit deterius q̃ organum : quantum eſt ex ſe.

¶Hic circa dicta adducit quoddã notabile.Et primo hoc facit : ſecundo mouet dubium ibi : ſed ex iſtis: primo dicit : ꝙ illa deperditio generatur in ſingulis membris omni tempore per calorem naturalez agétem in humidum:& facit ipſum exhalare:& ſua actione conſumit humidum:quia uita aĩalis cõſiſtit in calido & humido:& ideo neceſſe é:ut utantur nutrimento ad reſtaurandum illud humidũ depditũ : qa alias corrũperentur:ut dicit pħus in libro de iuuẽtute & ſenectute. Itẽ nota ſcdꝫ oẽs:& medicos naturales: ꝙ uita aĩalis eſt tãquã lucerna uel candela ardẽs : in qbus ſunt duo neceſſario reqſita:ut talia ardeãt. ſ. calor ignis:& oleum:uel alia pĩguedo: igitur ſicut in iſtis:q̃ diu durat oleum uel alia pĩguedo:ĩ quæ cõtinue agit ignis tã diu ardẽt:niſi forte ab extra impediantur:ut puta extinguendo: Ita pari modo uita animalis quamdiu durat humidum radicale:ꝙ cõtinue a calore naturali conſumitur: tam conſtat uita : niſi uiolẽter interficiatur:uel gladio: uel huiuſmodi.

Vita Et tempus lucerna

¶ Sed ex iſtis oritur dubitatio : utrum calor inquantum calor illud operetur : uel in eo ꝙ calor naturalis. Ideo eſt notandum ſecundum Albertuz quarto methauro. ꝙ caloris ſunt plures operationes : ſcilicet diſſoluere:alterare:congregare:& diſgregare. Vnde calor ſegregat etherogenea : & congregat omogenea: ſicut patet ſi arripiatur una maſſa compoſita ex auro & argẽto:& ponatur ad ignem:tunc ignis facit recedere aurum ab argento:& ecõuerſo: & ſic locutus ẽ pħus ſcdo de gñatione:ubi dicit calor agit deterius quã organum.ſ.ſecuris:uel bipẽnis : qa ſemper diſſoluit coniuncta. Sed calor ĩ eo : quod naturalis in ſe habet uirtutem formatiuam uniuſcuiuſquæ naturæ cuius calor dicitur eſſe naturalis : & in eo eſt uirtus cœli : & motorum cœleſtium : & uis conceptionis:ſiue forma ipſius formæ:quam conformat:ſicut

contingit fieri ī calore ſeminis plantæ:ſimiliter in animali calor inquantum calor naturalis habet digerere humidum ſibi proportionatum:ſecūdum exigentiam cuiuſlibet ſeminis.

¶ Hic mouet quoddam dubium & prio facit hoc. Scdo diſtinguendo ſoluit ibi.Ideo ē notādū. Primo dicit ex his: q̄ dicta ſunt:orit̄ dubitatio. Vtrū actio caloris in hūidū ſit opatio caloris.& dicit : ꝙ opatio ex parte caloris accipitur: tripliciter Hoc ēt dicit in ſcdo methaurorū capitulo de opationis qualitatis:q̄a calor in quātū calor hēt diſſoluere:& alterare :& congregare homogena & diſſoluere etherogenea: qd̄ patet ſi accipiat̄ una maſſa cōpoſita ex auro & argēto:& ponat̄ ad ignē: tunc calor ignis ſeperat:& facit fluere aurū ab argento / Si opatio caloris in quātū naturalis hēt in ſe uirtutē formatiuā uniuſcunq; nature:cuius calor dicit̄ eſſe naturalis:& ſic in eo dicit̄ eſſe uirtus cœli. Sed calor inquātum naturalis calor hēt digerere humidū ſibi ꝓportionaliter ſubiectū ſcdm exigētiā cuiuſlibet ſpēi:igitur nō cōſeruatur humidū inquantū calor : ſed inq̄tum calor naturalis &c. Nota ſecūdum aliquos : ꝙ calor eſt quincuplex. Eſt eni calor elemētaris ſicut calor ignis. Secundus eſt calor naturalis:ut calor naturalis: q eſt in corpore mixto. Tertius ē calor uiuificatiuus:ut calor uiuētium Quartus calor animalis : ut calor animalium. Quintus calor cœleſtis:ut calor ſolis. Ex his pōt ſolui dubium prius motum:ſcilicet:ꝙ calor qui conſumit humidū radicale eſt calor uitalis:ex eo ꝙ nullus alius calor nutrit̄ ex humido radicali.

¶ Iſtis igitur uiſis & itellectis breuiter ad propoſitum redeamus : & dicamus quod ſperma nihil aliud eſt quam ſuperfluum alimenti : quod in ſubſtantiam rei alēdæ non cædit.

Et ſic ex iſtis quædam manifeſte apparent : quæ prius aliqualiter erant ignota:quod cū in uiro eſt tertia digeſtio:quod non totum cædit in deperditū ſed aliquid relinquitur in colore ſanguinis:ſubtilis:& clari:& mittitur ad uaſa genitalia: uel ſœminaria : & tūc uirtute teſticulorum fermentatur : & dealbatur:& ideo ſperma uiri albi coloris eſt propter ulteriorem decoctionem : quam habet ex parte teſticulorum.

¶ Hic inducit diffinitionem ſpermatis : & primo facit hoc. ſecundo ponit quædam notabilia circa naturam ſpermatis:unde dicit

iſtis uiſis:& itellectis breuiter rede
amus ad ppoſitú:& dicam⁹:ꝙ ſper
ma nihil aliud ē q̄ ſupfluū alimēti
qđ i ſubſtátia rei alēdæ non cædit:
ná cú uiro tátú digerit in tertia di
geſtione id qđ nō cædit i reſtaura
tioné depditi: mittit & cōuertit i
coloré ſanguinis ſubtilis & clari ad
uaſa genitalia:ubi uirtute teſticulo
rū dealbat:& iō ſperma uiri eſt colo
ris albi pp caloré & dcoctioné: quá
hēt ex pte teſticulorum. Nota ꝙ ſup
fluū aliméti eſt duplex:quoddá ē p
prie dictū id qđ nō ē aptū tráſmu
tári i ſubſtátiá rei alēdæ:ut ſūt ſter
cora:ſudores:& ſilia. Aliud qđ bñ
eſt aptū natū tráſmutari i ſubſtátiá
rei alēdæ.ſed tñ nō pōt ppter ei⁹co
piá materiæ.Ad ppoſitum dico : ꝙ
ſperma prio mō nō eſt ſuperfluum
ſed bene ſecūdo modo. Vnde ſper
ma a quibuſdá philoſophis ſic diffi
nitur.Sperma eſt ſanguis effuſus per
uirtutem teſticulorum dealbatus.
Sed cōtra hāc diffinitioné dicit ſe
cúdú Ariſto.in de animalibus ꝙ in
cerebro nō eſt ſanguis : ſed hoc ipſi
ſaluát exponēdo. Ariſto. qui ſic in
telligit:ꝙ i medullari ſubſtátia cere
bri nō ſit ſanguis : & hoc eſt uerum
quoniam eſt ſubſtátia pura alba: ut
ſenſui apet:uerū tñ in pelliculis ce
rebū inuoluentibus eſt undiq; ſan
guis:& ab his deuenit ſanguis qui p
teſticulos dealbat:& efficit ſperma
& ita ſaluát dictá diffinitioné. Alio
modo diffinit. Sperma eſt ſupflui
tas ultimi cibi digeſti. Itē ſic quoq;
ſpma ē ſupfluitas q̄ nō idigem : hoc
expōit.ſ.quátú ad cōtinuationé nři
uerū ſine hac ſupfluitate natura ſpe
cifica nō poteſt conſeruari in eſſe:&
ideo talis ſuperfluitas ē neceſſaria.

¶ Ideo ſperma amplius emiſ
ſum a uiro nimis deſiccat cor
pus: quia uirtutem humectan
di & calefaciēdi habet. Corpo
re autem exſiccato:ſiue humi
do extracto fit debilitatio uiriū
& per conſequés corporis. Et
hæc eſt cauſa:quare illi:qui fre
quenter coeunt:non ſunt lon
gæ uitæ: qa corpora eorum na
turaliter humido deſiccantur:
& dſiccatio eſt cauſa mortis: &
huic ſententiæ conſonat dictū
philoſophi in libro de longitu
dine & breuitate uitæ dicens :
ꝙ ſpma emiſſum ampli⁹ deſic
cat corpus:& ſubdit propter il
lud:ſemper enim mulus eſt lō
gioris uitæ: quam equus : uel
aſinus:& femella quam maſcu
lus uel maſculi:& propter hoc
paſſeres maſculi breuiores ui
tæ ſunt quam femellæ. Eſt
enim generaliter:ꝙ maſculi fe
mellis ſunt longioris uitæ : ſi
non fuerint luxurioſi.

¶ Hic oſtēdit quid operat' ſperma emiſſum a uiro ultra q̄ natura reqrat:& dicit ꝓpter hæc:q̄ dicta ſūt:ſeqtur:ꝙ ſperma emiſſum a uiro amplius q̄ natura reqrat: nimis corpus debilitat:Nā cū habeat uirtutē hūectādi & calefaciēdi corpus:quando nimis ex eo trahit': corpus remanet exſiccatū:quia extracto humido:fit debilitatio uitæ:& per cōſequēs:ut frequēter ſeqtur mors. Et hui⁹ cauſa eſt;q̄re qui nimis coeūt ſūt breuis uitæ.Hoc etiā dicit philoſophus in libro de longitudine & breuitate uitæ. Et ſubdit Alb. ꝓpter hoc mulieres ſunt lōgioris uitæ q̄ maſculi:& mul⁹ aſino & eq̄:ex quo nō generat mulos: propter hoc etiam paſſeres maſculi ſunt breuioris uitæ q̄ fœminæ ipſoꝝ.Eſſet eni generaliter ueꝝ ꝙ maſculi eēnt longiores uitæ q̄ fœmiæ:ſi nō coirēt:qa uita cōſiſtit i humido radicali & calido:& hoc utrū ꝙ emittit' per ſperma.Nota ꝙ aliqs poſſit in tantū coire:ꝙ nōn ſolum emitteret ſuperflua naturæ: ut eſt ſperma uerum etiam: ꝙ eſſet neceſſarium naturæ:ut emiſſio ſanguinis p coitū nimiū: & hoc eſt cā mortis.

¶ Circa naturam ſpermatis adhuc quædam ſunt notanda ꝙ ſperma uiri aliquando eſt bene durum: & bene coctum de coctione teſticulorum: ita qd' quælibet pars adherebit parti queādmodum pars picis parti adheret & illud ſperma eſt: ſicut lac albatum:coagulatum tota coagulatione:habet tamē naturam fluxibilem: non dico in partibus ſuis:ſed de uaſis genitalibus:aliter enī non expelleretur a uaſis genitalibus: in uuluam mulierum: & de illo ſpermate:ut dicunt medici:generatur fortis: & robuſtus fœtus.Eſt autem ſperma tenue: & in ſuis partibus fluxibile: quando non bene decoctum eſt.& ſi expellatur: & etiam a matrice recipiatur: fit ex eo fœtus tenuis: & fragilis: & illud habet naturam lactis tenuis: & liquidi. Contingit etiam aliquando eſſe debilis naturæ fœtum: qn̄ mulieres ipræ gnatæ lactāt aliū puerū prius genitū. Cauſa uero huius debilitatis eſt: quia illa materia de qua puer exiſtens in utero debet paſci: cædit in alimentum pueri prius geniti: quē lactat mater: & ille caſus accidit ſæpe:& hodierno die.

¶ Hic Albertus circa naturam ſpermatis ponit q̄dam documēta & dicit ꝙ circa naturam ſpermatis debe

mus ſcire: ꝙ ſperma aliqñ eſt durū & bene decoctū i teſticulis: ita ꝙ q̄libet ei⁹ pars adheret alteri pti: quemadmodū pars picis: & iſtud ſemꝑ ē albū: ſicut lac coagulatum fortiore coagulatiōe: & hoc ſpma habet naturā fluxibilitatis: nō dico in ptibus ſuis: ſed de uaſe teſticuloꝝ: q̄ aliter nō poſſet ꝑuenire ad mēbrū mulieris: & de iſto ſpmate generat̄ fœtus fortis. Si āt fuerit ſpma tenue: nō bene decoctū: nec digeſtū: generat̄ fœtus fragilis: habēs mēbra debilia. Poſtea dicit ꝙ aliqñ fœtus debilitat̄ i utero materno pp hoc ꝙ mulieres grauide lactāt aliū pueꝝ prius genitū. Et hui⁹ cā ē: q̄ illa materia: de q̄ puer exiſtēs i utero deberet nutriri: mutat̄ in alimentū de quo nutriat̄ puer genit⁹: quē lactat mater. Et iſte caſus ſæpe contingit hodierno die. Nota: ꝙ i illis: q̄ raro exercēt coitū: ē ſpma bñ digeſtū: & iō q̄ primū ueniunt ad talē actū: cito generant. & ut plurimū maſculos pp lōgā decoctionē ſpermatis factā in teſticulis &c.

¶ Vt autē in ſumma totū habeat̄: colligamus ea: quæ dicta ſunt per modum compræhenſionis & recapitulationis. Primo enim determinat de generatione embrionis. Secundo de formatione fœtus: & influentiis ſuperioruꝫ. Tertio de influentia planetarum reſpectu corporis & animæ. Quarto de generatione aīantiū. Quīto de formatione embrionis. Sexto de generatione animalium imperfectorum. Septimo de ſignis corruptiōis. Octauo de ſignis caſtitatis. Nono de ſuffocatione matricis. Decimo de impedimentis cōceptionis. Vndecimo de iuuamentis conceptionis. Duodecimo de generatione ſpermatis: hoc eſt ultimū de quo in hoc libello determiatur. Quoniā igitur completa ſūt ſecundū ordinē priorū & poſterioꝝ ſicut patet a principio uſq̄ ad finē libꝝ intuētis: & hæc ſūt oīa q̄ mihi ſūt uiſa de præſenti negotio: & ita me excuſo: ſed ſi hoc qđ ſcripſimus appuerit alicui nō fore cōpletū: erit tñ pricipiū cōplemētis: & iō rogo fratres uidentes hoc ſcriptum ſcribere ſuas dubitationes: & forte ꝑ illas etiam īuenietur. Iſtis uiſis finem noſtris dictis imponam & grates deo reddamus: qui noſtrū intellectū in talibus ſcribēdis præ cæteris illuminauit: qui